

P 400(2)

Térképtár

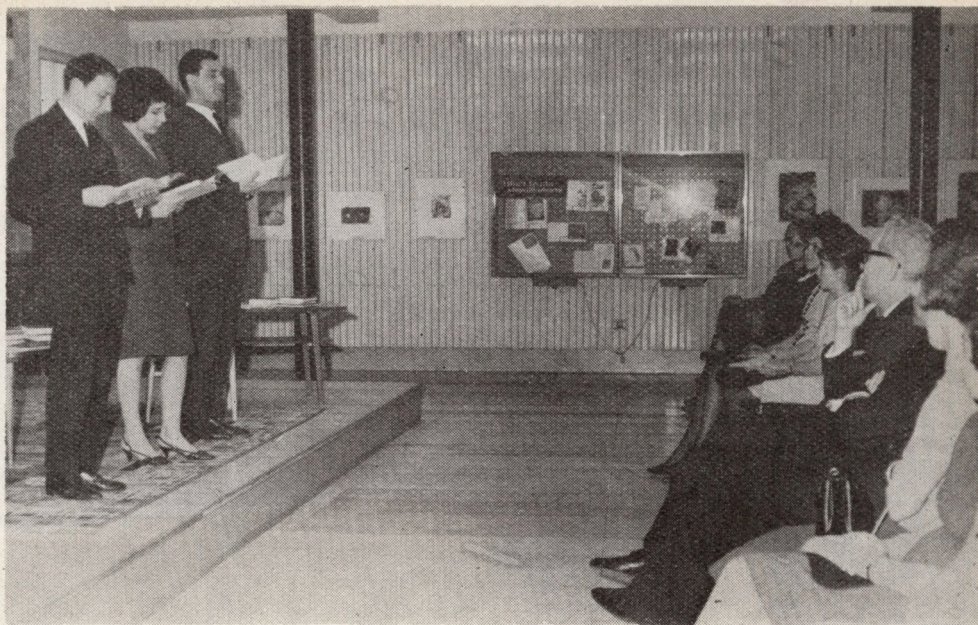
KÖNYVTÁROS

TIZENHATODIK ÉVFOLYAM / 1966 MÁJUS

KÖNYVTÁRSZAK
TUDOMÁNYI ÉS
KÖZVETLEN
KÖNYVTÁRSZAK

5

A kaposvári Csiky Gergely Színház művészei a megyei könyvtár irodalmi estjén és a „Könyvek a pódiumon” c. előadás közönsége (Király Béla felv.)

TARTALOM

A falusi lakosság és az olvasás	243
GERO GYULA: Sárospatak és a többiek	246
Allami-díjas könyvtáros (Kiss Gy. János)	250

Továbbképzés

A könyv a mezőgazdaság szolgálatában (Kellner Béla)	251
Az ipari termelés segítése könyvtári eszközökkel (Hegyi Nándor—Adonyi Máté György)	254
TÓTH GEZA: Könyvtárüggyel foglalkozó tanácselnöki értekezletek Győr-Sopron megyében	258
Közös erővel Debrecen könyvtári ellátottságának megjavításáért (Kertész Gyuláné)	260
46 év egy falusi könyvtárban (Bozóky Eva)	263
Könyvtárosok írják (Demcsik Iván, Vértesy Miklós, dr. Koszó Istvánné)	265, 276
A lapokban olvastuk (Pest megyei Hírlap, Vas Népe)	268

Kis bibliográfiák

Az 1966. évi Kossuth-díjasok művei	269
Az 1966. évi József Attila-díjasok művei	270
A „második műszak” könyvei	273
Korszerű létesítmények az Allami Gorkij Könyvtárban (V. Gy.)	277
Fali könyvvállványok összeállítható elemekből (Orosz Mihály)	278
Van mit dicsérni is Kiszomborban! (öttevényi)	279

Margó (pr)	279
-------------------	-----

Hírek	280
--------------	-----

TÁJÉKOZTATÓ

Beszélgetés Csanádi Imrével és Rab Zsuzsával (Könczöl Imre)	281
CSÁNYI LÁSZLÓ: Háromszáz éve halt meg Cervantes	283
SIK CSABA: Bóka László könyvtára	285
HARASZTHY GYULA: A magyar nemzeti bibliográfia rendszere	287
Az általános iskolai tanulók irodalmi érdeklődésének pszichológiai vizsgálata (Dr. Deák Gábor)	289
Könyvművészeti kiállítás (V. M.)	290

Könyvekről

A világirodalom ars poeticái (L. S.)	291
Oroszáza története és néprajza (Páldy Róbert)	291

Kézíkönyvtár

A magyar irodalom története VI. (Lukácsy Sándor)	292
Természettudományi lexikon II. (Asztalos Sándor)	293
Mészáros Vilma: A mai francia regény (Szappanos Balázs)	295
Fotosebkönyv (Szegedi Emil)	297
Interjú, Nagy írók műhelyében (Lékay Ottó)	297

Könyvtári szakirodalom

Tomcsányi Pál: A kutatói ismeretgazdálkodás és kézi lyukkártya technikája (U. J.)	298
--	-----

Bibliográfiák

Száz könyv a magyar történelemről (Péter László)	299
A csehszlovákiai magyar nyelvű szocialista sajtó irodalmi bibliográfiája (1919—1938) (Szaltnai Rezső)	300
Román Lászlóné: A pécsi könyvtárak folyóirat-lelőhelyjegyzéke (Izslai Zoltán)	301
Irodalomjegyzék az országos középiskolai tanulmányi versenyhez (N. Rácz Aranka)	301
Az 1961. és 1962. évi grafikai plakátok és metszetek (Pálvölgyi Endre)	302

Könyvtári kiadványok	304
-----------------------------	-----

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Сельское население и чтение (243);
ГЕРЕ Дюла: Усовершенствование библиотек в комитате Боршод (246);
Келлнер Бела, директор комитатской библиотеки комитата Шомодь получил государственную премию (КИШШ Д. Янош) (250);
Повышение квалификации сельских и профсоюзных библиотекарей:
КЕЛЛНЕР Бела: Книга в службе сельского хозяйства (251);
- ХЕДИ Н. — АДОНИ МАТЕ Д.*: Библиотеки на помощь промышленному производству библиотечными средствами (254);
ТОТ Геза: Совещания председателей советов комитата Дер-Шопрон, о работе библиотек (258);
46 лет в сельской библиотеке (БОЗОКИ Ева) (260);
ХАРАСТИ Дюла: Система венгерской национальной библиографии (287).

FROM THE CONTENTS

- The rural population and the reading (243);
Gyula Gerő: Modernization in the Borsod county libraries (246);
Béla Kellner, director of Somogy County Library, received State Award (János Kiss Gy.) (250);
Continuation course for village and trade-union librarians:
Béla Kellner: The book in the service of agriculture (251);
- Nándor Hegyi — György Adonyi Máté*: Library means for promoting industrial production (254);
Géza Tóth: Conferenes of Council Presidents on library problems in Győr-Sopron county (258);
Fortysix years in a rural library (Éva Bozóky) (260);
Gyula Haraszthy: System of the Hungarian National Bibliography (287).

AUS DEM INHALT

- Die Dorfbewohner und das Lesen (243);
Gyula Gerő: Die Modernisierung der Bibliotheken im Komitat Borsod (246);
Béla Kellner Direktor der Komitatsbibliothek Somogy, mit dem Nationalpreis ausgezeichnet (Gy. János Kiss) (250);
Zur Weiterbildung der Gemeinde- und Gewerkschaftsbibliothekare:
Béla Kellner: Das Buch im Dienste der Landwirtschaft (251);
- N. Hegyi — Gy. Máté Adonyi*: Die Förderung der industriellen Produktion mit den Mitteln der Bibliotheken (254);
Géza Tóth: Beratungen von Ratsvorsitzenden über die Fragen der Bibliothekswesens im Komitat Győr-Sopron (258);
46 Jahre in einer Gemeindebibliothek (Éva Bozóky) (260);
Gyula Haraszthy: Über das System der Ungarischen Nationalbibliographie (287).

CIKKEINK SZERZŐI

Adonyi Máté György, a Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárának vezetője; *Bozóky Éva*, a Könyvtáros rovatvezetője; *Csányi László* újságíró; *dr. Deák Gábor*, a Miskolci Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; *Gerő Gyula*, a Könyvtáros olvasószervezője; *Haraszthy Gyula*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; *Hegyi Nándor*, a Csepel Autógyár műszaki könyvtárának vezetője; *Kellner Béla*, a Kaposvári Megyei Könyvtár igazgatója; *Kertész Gyuláné*, a Debreceni Városi Könyvtár igazgatója; *Kiss Gy. János*, a Népszava munkatársa; *Könczöl Imre*, a Várpalotai Városi Könyvtár vezetője; *Orosz Mihály*, a Váci Járási Könyvtár igazgatója; *Sik Csaba*, a Magvető lektora.

A MŰVELŐDESÜGYI
MINISZTERIUM LAPJA

Szerkesztő bizottság: Barabási Rezső, Ebergényi Tibor, Elek Sándorné, Gönczi Imre, Karácsonyi Jánosné, Katona Jenő (főszerkesztő), Kellner Béla, Kisfaludi Sándor, Kiss István, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Köhalmi Béla, Páldy Róbert (szerkesztő), Sallai István.

Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon: 221-293.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál, Bp., V., József nádor tér 1. Előfizetési díj: 1/4 évre 12 forint. Egyéni előfizetés a 61.238, külföldi előfizetés a 61.066 vagy átutalás az MNB 8. sz. fiókjánál vezetett folyószámlára.

A falusi lakosság és az olvasás

Sokat beszélünk, sok cikket olvasunk és írunk a falusi lakosság művelődési igényeinek felkeltéséről és kielégítéséről. Elmondhatjuk, hogy sokmindent teszünk is a falu népműveléséért. Mindezt méltán cselekedjük, mert művelődési életünknek egyik legfontosabb feladata a falu, a parasztság korszerű kulturálódásának kialakítása. A múlthoz képest ezen a területen kell behozni a legnagyobb elmaradást.

De vajon van-e világos képünk arról, hogy a kulturális forradalom 15 éve alatt mennyit haladt előre a falusi lakosság művelődése? Feltártuk-e a falu kulturálódásának eredményeit és hiányait? Mi, könyvtárosok, tudjuk-e, hogy milyen színvonalon van a mai falu olvasási kultúrája?

Támpontjaink vannak, sokmindent tudunk is. Ismerjük, idézni szoktuk a művelődési, könyvtári, könyvterjesztési statisztikát. Ezt a statisztikai képet kiegészítette néhány egyedi adatfelvétel, beszámoló, felmérés, vagy éppen riport módszerével készült időszzerű kép egy-egy falu művelődési mozgalmáról, olvasási tevékenységéről. Mindezek azonban nem mondanak eleget, nem adnak teljes képet, nem lehet belőlük megnyugtatóan megítélni a falusi olvasási tevékenység *társadalmi szerepét*. Könyvtári kultúránk fejlődésével kialakult az az igényünk is, hogy tudományos apparátussal bizonyított helyzetelemzés álljon rendelkezésünkre munkánk eredményeiről, értelméről.

Az elmúlt év volt az első, amelyben már kaptunk ilyenfajta, igényeinket is kielégítő adatokat. Gondolok itt a *Statisztikai Kiadó Mit olvasunk?* c. kiadványára, amely 4000 háztartás könyv olvasási adatait vizsgálja. Vagy a *Könyvkiadók és Terjesztők Tájékoztatói Központjának. Könyvolvasás és könyvvásárlás Magyarországon* c. kiadványára, amely reprezentatív közvéleménykutatás eredménye. Ezek a kiadványok már módszeresen gyűjtött és feldolgozott adatokat tárnak fel, s hozzájárulnak a hazai olvasási kultúra tudományos hitelű helyzetképeinek megállapításához. A mi munkánkban különösen összehasonlító alkalmazásuk, könyvtári adatokkal való egybevetésük segítheti az elemző munkát. Olvasáselemzések adatainak kiegészítésére és ellenőrzésére kitűnően alkalmazhatók.

Ezer falusi olvasó nyilatkozata

A falusi lakosság olvasási kultúrájáról számunkra az alapvető és az első tudományos módszerességgel készült elemzést *Ughy Jenő* állította össze *1000 falusi lakos és a könyv* c. tanulmányában. A *könyvbarát-mozgalom* támogatásával és a KMK kiadásában megjelent kötet kis példányszámában készült, ezért nem juthat el mindazokhoz a közművelődési könyvtárosokhoz, akiknek fontos a tanulmány megállapításainak ismerete. Ezért vállalkozik lapunk alaposabb ismertetésére.

Ughy Jenő tanulmányának mindenekelőtt *korszerű művelődéspolitikai szemléletét* kell hangsúlyoznunk. Ő egyrészt egészében vizsgálja az olvasást, tehát nemcsak a könyvtári források segítségével kibontakozó, hanem a könyvterjesztés, a sajtóterjesztés segítségével kialakuló társadalmi olvasási tevékenységet is, másrészt magát az olvasást sem önmagában, hanem *a művelődés egészébe* való beágyazottságában, a többi művelődési tevékenységgel való kölcsönhatásban vizsgálja. Megállapítja a művelődés falusi szerepét, s ezen belül részletesebben elemzi a legtagabb értelemben vett olvasási tevékenységet. Szemléleti erénye tehát, hogy az írásában nincsenek szűkítő, kirekesztő tendenciák, az olvasást úgy vizsgálja, ahogy az a művelődő ember életében a kulturálódás többi lehetőségével természetesen *összefonódva* jelentkezik.

Meg kell állapítani a tanulmány módszerbeli erényeit is. Az ország különböző vidékein kiválasztott különböző falutípusok közül ötben vizsgáltak meg 200—200 lakost, éspedig úgy, hogy az adott települési körzetben mindenkiről kulturálódási arcképet készítettek egy 58 kérdőpontot tartalmazó ív segítségével. Tehát *nemcsak az olvasókról*, hanem a nemolvasókról is, s éppen ezzel a vizsgálódással kívántak következtetni az olvasási kultúra elterjedtségére. Az adatgyűjtők a művelődési és könyvtári szakemberek közül kerültek ki, nézőpontjuk és eljárásuk egységét részletes előkészítő megbeszélések során alakították ki. Biztosítva volt tehát az adatgyűjtés során is az *azonos értékelő* szempont. A begyűlt hatalmas adatanyagot korszerű lyukkártás módszer segítségével dolgozták fel, s így állapították meg a tanulmányozás figyelemre méltó eredményeit.

A szabadidő felhasználása

A vizsgálat arra a megállapításra jutott, hogy a falusi közvélemény a régebbi felfogással szemben ma már nem tartja szégyenlendő időlopásnak az olvasást. A lemaradást, a műveletlenséget ellenben észreveszi. A paraszti foglalkozásúak 27%-a vallotta kedvenc időtöltésének az olvasást. A többség azonban nem könyvet, hanem *újságot olvas* elsősorban. Az olvasás így sem a leggyakoribb időtöltés, jóval többen vannak, akik ház körüli munkákra használják fel szabad idejüket, sokan inkább rádiót hallgatnak vagy tv-t néznek, mások egyszerűen pihennek vagy alszanak, esetleg beszélgetnek. A városokban gyakori másfajta szórakozási formák falun ritkák. Az olvasás gyakorisága a fiatalabb korúak körében magasabb. Éles határ tapasztalható a nyolc általános iskolát és a csak hat elemi végzetek között.

A rádióhallgatás egészen általános, a könyv ennél sokkal ritkább. A vizsgálat szerint a parasztházak 47%-ában egyetlen kötet könyvvel sem találkozhatunk, 22%-ukban 10 kötetnél kevesebb van. A családok 2%-ánál található 50 kötetnél magasabb könyvállomány. A parasztságnak tehát 70%-a él olyan családi kötelékben, ahol vagy *nincs könyv*, vagy csak jelentéktelen számban van.

A megkérdezett paraszt családok 5%-ánál volt televízió, de 50%-uk 10 különböző cikk közül elsősorban a televízió beszerzésére vágyott.

A vizsgálatot megelőzően négy hét alatt (márciusban) a megkérdezettek 63%-a egyszer sem volt a művelődési otthonban, 12%-a egyszer, 10%-a kétszer, 15%-a háromszor vagy többször. A látogatók többsége mozielőadást látott, mások színelőadást, televíziót néztek, vagy bálon vettek részt. *A tanfolyamok, szakköri foglalkozások, művészeti csoportok munkájában résztvevők száma az 1%-ot sem érte el.* Alig akadt valaki, aki a művelődési otthonban folyóiratot olvasott volna. A parasztfiatalok között kevesen vannak, akik tanulni szeretnének valamit. Ha előfordul, elsősorban a műszaki ismeretek iránt érdeklődnek. A mezőgazdasági szakismeretek iránti érdeklődés elsősorban a középkorúaknál tapasztalható. A nyelvtanulás iránt is volna érdeklődés.

Az olvasás gyakorisága és forrásai

A paraszti háztartások egyharmadába jár budapesti és ugyanennyibe megyei napilap. A megkérdezettek 45%-a *elsősorban újságot* olvas szabadidejében, ennek nem egészen fele képes hetilapot. A nők kevesebb újságot és több képeslapot olvasnak. Az újságok olvasásának nem csupán a tájékozódás szempontjából, hanem az *olvasásra szoktatás* szempontjából is jelentősége van. *Könyvet a megkérdezettek 31%-a soha nem olvas.*

A könyvet olvasó parasztok közül 47% könyvtárban, 32% ismerősöktől szerzi be olvasmányait, 15% pedig vásárolja. A könyvtári tagság elsősorban a fiatalok között gyakori. A 14—18 éves parasztfiataloknak közel fele könyvtári olvasó. Az életkor előhaladtával a könyvtári tagság 1—2%-ra csökken. Igen magas a könyvtárak olvasóinak *lemorzsolódása*. A parasztság közel egyharmada volt valaha könyvtári olvasó, a további beiratkozás elmaradásának a fokozódó elfoglaltságon, megöregedésen kívül kiküszöbölhető okai is vannak: a könyvtárak állományának kicsisége, az alacsony könyvtárosi tiszteletdíjakkal összefüggő nagyon kevés nyitvatartási idő, ritkábban a nyitvatartás rendszertelensége.

A könyvtári és könyvtáron kívül olvasó parasztok olvasmányainak 80%-a szépirodalom, 20%-a ismeretterjesztő mű. A szépirodalmi érdeklődés majdnem *kizárólag a regényekre* irányul, ezek közt a legnépszerűbbek a történelmi tárgyúak. A szakirodalmi érdeklődés tárgya elsősorban a mezőgazdasági szakirodalom. Gyér az érdeklődés a társadalomtudományi-politikai irodalom iránt. S ha előfordul, elsősorban idősebbeknél jelentkezik. A legtöbb mezőgazdasági könyvet is az *50—60 évesek* olvassák. A műszaki könyveket — sokkal ritkábban — inkább a fiatalok keresik.

A szépirodalmi érdeklődésük 70%-a a régi magyar szépirodalom híve, 8% elsősorban a mai magyar munkák iránt érdeklődik, 15% a régi külföldi szépirodalom, 6% a szovjet és népi demokratikus művek iránt, és csupán 1% keresi az egyéb mai külföldi műveket. *A kortárs irodalom hangját* elsősorban a fiatalabbak értik meg. Itt is nagy különbség mutatkozik az általános iskolát és a csak elemi végzetek között.

Szembetűnő a különbség a könyvtári és a könyvtáron kívüli olvasók között: *a könyvtári olvasók általában több ismeretterjesztő művet olvasnak, mint a könyvtáron kívüliek.* A mezőgazdasági könyvek többségét azonban nem a könyvtárból kölcsönzik, hanem megvásárolják. A szépirodalmon belül a könyvtárak nevelő munkájának eredményeképpen a könyvtári olvasók érdeklődése nem korlátozódik annyira

egyoldalúan a régi magyar szépirodalomra, mint a könyvtáron kívülieké. Jóval többen olvasnak közülük mai műveket.

Az olvasott mezőgazdasági szakkönyvek között elég nagy hányadban (27%) szerepelnek a mezőgazdasági gépészeti munkák, amelyeket elsősorban szakmunkások: traktorosok, gépkezelők olvasnak. A második helyen állattenyésztési szakmunkákat találhatunk (23%). Olvasók részben az állattenyésztő brigádok vezetői, dolgozói, részben más területeken tevékenykednek, és valószínű, hogy a tanultakat elsősorban a ház körül kívánják hasznosítani. Ez utóbbi megállapítás még fokozottabban vonatkozik a gyümölcsstermesztési és kertészeti munkára.

Tanulságok, tennivalók

A parasztság művelődési helyzete egyenetlen, ellentétekkel teljes. Lemaradás elsősorban azoknál tapasztalható, akik passzivitásuk, vagy egyszerűen időhiányuk következtében szabad perceiket otthonukon belül, művelődési szempontból közömbös időtöltésre használják. Ezeket az embereket a népművelésnek úgyszólván *semmiféle helyi hatása nem éri el*. Ezt a zárkózottságot vonzó lehetőségek felkínálásával fel kell oldani. A többieknek, akik már bekapcsolódtak a művelődési életbe, az eddigi eredmények megfelelőek, bár egyes területeken természetesen szükség van a népművelés munkájának megerősítésére. Az első lépéseken a zárkózottabbaknál is túl vagyunk, hiszen rádió és újság majdnem minden házban van. De ezeknek sokkal nagyobb szerepet kell vállalniuk a falusi lakosság ízlésfejlesztésében és olvasásra nevelésében!

Az olvasásnak, mint életszokásnak elsajátításában fontos szerepe van a *fiatalkori olvasási élménynek*. Ezért a jövő számára biztató, hogy a könyvtárak olvasói között olyan magas a fiatalok aránya. Az általános iskolai oktatás eredményezte műveltségötletet kedvező változást hozott az olvasás szokásának elterjedésében. Úgy tűnik azonban, hogy *az általános iskola mégsem nevel eléggé az olvasásra*.

A falusi családi otthonok többségébe a tájékozódás és az időtöltés eszközeként bevonultak a napilapok. Szép számmal akadnak szórakoztató képes hetilapok is. A művelődés szempontjából annyira fontos természettudományi, irodalmi, mezőgazdasági és műszaki folyóiratok azonban majdnem teljesen hiányoznak. A művelődési otthonok folyóiratállománya kihasználatlan. Ezt a problémát a könyvtárak oldhatják meg úgy, hogy folyóiratokat szereznek be és lehetővé teszik ezek házhoz kölcsönzését is.

A könyv nélküli, vagy csak egy-két kallódó kötettel „rendelkező” családok száma a parasztság között túrheteritlenül magas. Ezt a helyzetet a falusi könyvterjesztés nem nézheti tétlenül.

A nagyarányú könyvtári lemorzsolódás a legkézenfekvőbb propagandafeladat elhanyagolására figyelmeztet. Az eredményhez természetesen meg kellene javítani a könyvtári propaganda anyagi feltételeit is.

A könyvtárosok ajánló tevékenysége sem megfelelő. Beigazolódott, hogy a kiállítás, a jól rendezett szabadpólc a közvetlen tanácsadásnál is jobban kedvez az olvasmányok helyes kiválasztásának. Ennek tárgyi feltételei azonban a falvak többségében hiányoznak. Ilyen feltételek: a tágas, jól fűthető helyiség, az ízléses berendezés és a *bőséges kölcsönzési idő biztosítása*. Ezek hiányában a falusi könyvtárak nem teljesíthetik maradéktalanul azt a feladatot, amit parasztságunk műveltségének emelése megkövetel.

A szépirodalom olvasása egyoldalúan a regény műfajára korlátozódik. A regények a falusi könyvtárak állományából kiszorítják a többi műfajokat. A verseskötetek száma alacsony, s még csekélyebb a forgalmuk. A könyvtárak szemléltető és szóbeli propagandájában egyaránt nagyobb hangsúlyt kell adni a verseskötetek, elbeszéléskötetek népszerűsítésének.

Bár a könyvtári olvasók mind a magyar, mind a külföldi irodalom mai alkotásait nagyobb arányban olvassák, mint a könyvtáron kívüliek, az olvasott művek között így is kevés a mai témájú mű. *Korunk irodalmának népszerűsítése* továbbra is a legfontosabb feladatok egyike a könyvtárak számára.

A vizsgálatok adataiból látható, hogy a termelés szempontjából fontos szakkönyvek olvatását a közvetlen anyagi érdekelttség mennyire befolyásolja. Ez a megállapítás jelenleg elsősorban bizonyos közös gazdasági szakmunkák, de még inkább a háztáji gazdaságban felhasználható művek viszonylatában érvényes. Ha *a szakismeretek bővítésében való érdekelttséget* a termelősövetkezetekben jobban meg lehetne valósítani, ez többet érne minden könyvtári propagandánál. Azt azonban a könyvtárak sem nézhetik közömbösen, hogy a nem könyvtári tagok mezőgazdasági

szakkönyv olvasása magasabb legyen a beiratkozott olvasóknál. A hagyományos könyvtári propagandamunkával is el lehet érni bizonyos eredményt, ha következetesen és valóban az olvasók szempontjait figyelembe véve alkalmazzuk.

Ezeket a tanulságokat tartalmazza a falusi lakosság olvasási kultúráját elemző első tudományos vizsgálat. Nyilván még *kezdeten vagyunk* az igényes elemzéseknek, hiszen az itt ismertetett felmérés csupán ezer falusi lakos adataira épül. A vizsgálatokat tovább kell folytatni, teljessé kell tenni. A *művelődési mozgalom* csak tudományos alaposágú értékelések segítségével fejlődhet *tudatos nevelő munkává*.

De bármennyire szükségesnek is tartjuk az olvasáselemzés kifejlesztését, ebből nem az a feladat adódik, hogy minden könyvtáros tudományos felméréshez fogjon a maga területén. Gátat kell annak vetni, hogy *divattá legyen* a könyvtári felmérő tevékenység. Inkább *kevesebb*, de jobban előkészített, tervszerűbben végigvitt és főként a gyakorlati munkában jobban hasznosítható elemzésre van szükség. A gyakorló könyvtárosok többsége vállalhatja azt a feladatot, hogy az értékes olvasáselemzéseket figyelemmel kíséri, azok eredményeit tanulmányozza, tanulságait a *saját munkaterületének tapasztalataival összeveti*, s főként: megtalálja és végrehajtja az elemzésekből adódó feladatokat. A felmérő munka általános érvényű tanulságait általában, speciális tapasztalatait pedig esetenként kell alkalmazni a könyvtárak napi munkájában.

Ugry Jenő tanulmánya jó kiindulópontot kínál egy ilyenfajta, szélesebbkörű együttműködéshez.

Sárospatak és a többiek...

A borsodi könyvtárkorszerűsítési hullám országos tanulságai

Sárospatak tíz éven keresztül „hálás” témája volt a *Könyvtárosnak*. Az olyan cikkek, mint a „Fény és árnyék” és a „Sárospatak többet érdemelne” ismételt és hatásosan állították szembe a nagy hírű Patak ősi fényét és mostani kulturális elmaradottságát a patinás kollégiumi könyvtár pompájának és a községi könyvtár szegényletes állapotának egyszerű összevetésével is. E cikkek szerzőinek tollát azonban nemcsak az olcsó poén-szerzés vágya vezette, hanem a segítség szándéka: tudták ugyanis, hogy Comenius, Lorántffy Zsuzsanna, a Rákócziak ősi városa menyire sérelmezi a városi jogállás elvesztését, de azt is tudták, hogy a *valóságos* városi rang visszaszerzéséhez a *városi rangú közművelődési intézmények megteremtésén keresztül vezet az út*. Ez kiemondatlanul is benne volt írásaikban, tanulságul Sárospatak és minden olyan magyar település számára, amelynek vezetői az államigazgatás szentesítését várják városi rangjuk elnyeréséhez...

Úgy látszik, Sárospatak vezetői valóban ráébredtek arra, hogy a városi aspirációk mellett leghatásosabban a városi színvonalú közintézmények és közszolgáltatások érvelhetnek, hisz örömmel jelenthetjük,

hogy február 17-én olyan felnőtt- és gyermekkönyvtárat avattak Patakon, amely argumentum lehet a sárospatakiak törekvéseinek jogossága mellett. Az avatás időpontjában már javában folytak a helység víz- és csatornahálózatának építési munkálatai. Szinte jelképesnek érezzük, hogy az urbanizálódás alapjának tekinthető közművesítés egyszerre történt a könyvtár korszerűsítésével, de a közművelődés hajlékának ünnepélyes átadására mégis egy ütemmel előbb került a sor.

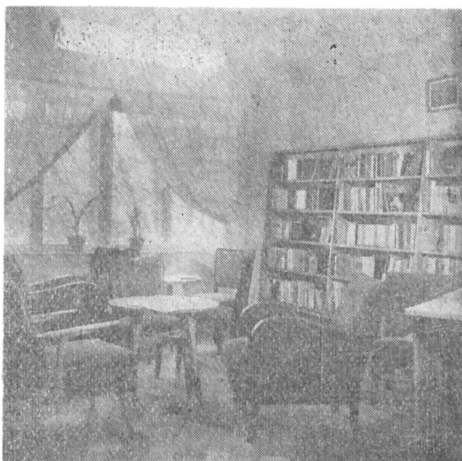
A sárospataki avatás azonban nemcsak helyi esemény volt, hanem a megye könyvtárügyében is mérföldkövet jelentett: — *Sárospatak a 39. korszerű, másoknak is megmutatható könyvtárunk* — hallottuk másnap a megyei könyvtárban. Ez a szám — megyei viszonylatban — abszolút értékét tekintve a legnagyobb az országban; más vonatkozásban pedig országos sikert jelent. Ugyanis Borsod az első megyénk, ahol a járási könyvtárak nagy száma ellenére *valamennyi járási könyvtár elhelyezése megoldódott*, az új járási művelődési házakba mindenütt bekerült és *megfelelő helyre* került a könyvtár, valamennyi városban korszerű könyvtár működik vagy folyamatban van

az új elhelyezés, s ha a 4300 lelkes Emőd könyvtárát sikerül korszerűsíteniük, csupán az ennél jóval kisebb községek helyiségügyeinek elrendezése nyomja majd vállukat. (Igaz, hogy ez annál súlyosabban.)

Mi a borsodi sikerek titka?

1961-ben 2, 1962-ben és 1963-ban 9, 1964-ben 32 (!) könyvtárat korszerűsítettek Borsodban. A hullámot a Sátoralja-újhelyi Járási Könyvtár indította el, ezért érdemes vele bővebben foglalkozni.

A megye 100 000 Ft-ot adott az újhelyi könyvtár rendbehozatalára. Ez a meszelesre sok, a korszerűsítésre kevés volt. Mit csinálhatnak, egyáltalán: milyen eszközök szükségesek a modernizáláshoz? Az ötletet importálták: *Könyvtárosban* napvilágot látott írások és képek hatására a járási könyvtárosok elmentek a Liszt Ferenc téri gyermekkönyvtárba és Békéscsabára. Magukkal vitték *Kiss Józsefet*, a járási tanács frissen végzett mérnökét is. Amit a megyei tervezőiroda 38 000 Ft-ért vállalt volna, ő elkészítette társadalmi munkában a látottak és saját elképzelései alapján. Végül is a könyvtár korszerűsítése 360 000 Ft-ba került, a költségekhez a minisztérium és a járás is hozzájárult. Az első szép könyvtárba fektetett pénz, sok fáradság megtermette gyümölcsét a járásban és a megyében is: a tanácsi irányításról az új könyvtárban szerveztek összefüggést a járási, városi népművelési felügyelők és a könyvtárigazgatók számára, majd a miskolci járási könyvtárigazgató kérésére *Bíró György* tanácselnök elvitte a községi tanácselnököket Újhelybe és a közben átalakított Cigándi Községi Könyvtárba. Az út eredménye nemcsak a sajozsentpéteri gyermekkönyvtár és a szirmabesenyői községi könyvtár átalakítása lett, hanem megkezdődött a versengés is a tanácselnökök között: a miénk szebb lesz — mondták, és az ehhez hasonló fogadkozások nem maradtak pusztán szavak. A megyei könyvtárközi bizottság tájékoztatójában, a Borsodi Könyvtárosban *Juhász Margit*, a megyei könyvtár gazdasági igazgatója *Igy is lehet* címmel cikket írt, amelyben felhívta a „nehezebb” tanácsok figyelmét az addigi sikerekre, s figyelmeztette őket arra, hogy csak állami támogatásból nem lehet remélni a könyvtár-korszerűsítési gondok megoldását. A megyén belül hathatós propagandát fejtettek ki az új könyvtárak megismertetésére, és például az 1964-ben felavatott Mezőkövesdi Járási Könyvtár felavatását már a megyei művelődésügyi osztály szervezte. Az említett sárospataki községi könyvtár avatása már csaknem megyei ünnep volt: a könyvtárat *Vaskó Mihály* országgyűlési képviselő, a megyei pártbizottság titkára adta át, és a sátor-

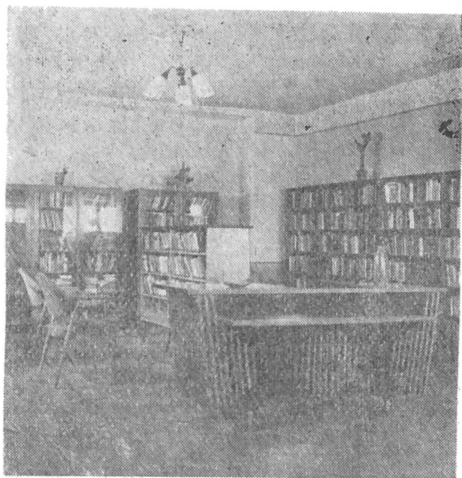

A Vizsolyi Községi Könyvtár

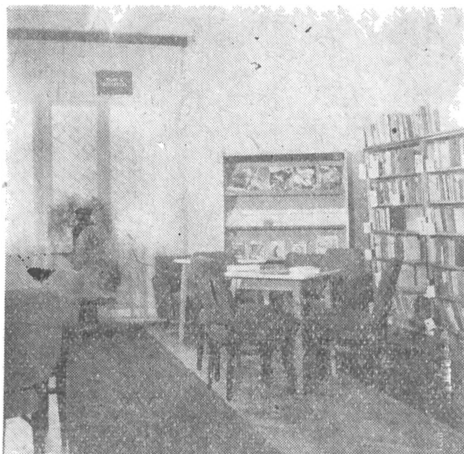
aljaújhelyi járási tanács legtöbb osztályvezetőjén kívül részt vett az ünnepségen a községi tanács és a tömegszervezetek összes vezető embere. (Ennyi vezetőt könyvtárávatáson még talán sehol nem láttunk.)

Az anyagi eszközök koncentrációja

A fentiekből helyesen következtethetünk arra, hogy más területeken is egyik fő feladat az *első* szép, korszerű könyvtár kialakítása és hathatós propagálása, a többi már könnyebben megy, a példa, a versengés, a jó értelemben vett hiúság felkeltése együtt hat és okosan kiaknázható. Azonban így túl egyszerű lenne a képlet, mert Borsodban ennél sokkal több

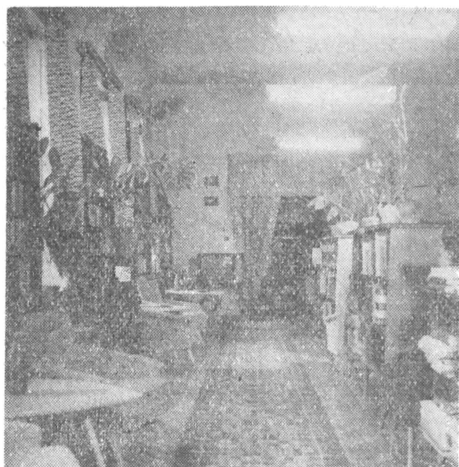
A Szentistváni Községi Könyvtár

A sajkókazai könyvtár és klub belső helyisége

történt. A megye az elmúlt ötéves terv időszakában *építkezési beruházási hitelt egyáltalán nem kapott*. Mivel a felújításra és a bútorbeszerzésre kapott hitelek is szétaprózódtak, illetve néhány helyen elvesztek, az 1964. évi hiteleket a helyi előirányzatok zárolásával a megyei könyvtár költségvetésében összpontosították. Az így kapott egymillió forint újabb félmilliót hozott az ügyes felhasználással: ha valamelyik tanács vállalta, hogy helyi erőből fedezi a felújítás költségeit, a megyei könyvtár megígérte a könyvtár berendezését. Ha pedig a tanács adta a bútorokhoz szükséges pénzt, a megyei könyvtár az átépítés költségeit fedezte. Így a tanácsok érdekelte váltak könyvtárunk korszerűsítésében.

A másik lépés ugyancsak megnövelte a rendelkezésre álló anyagiakat: központo-

A Putnoki Járásai Könyvtár felnőtt részlege

sították a bútorok gyártását is. (Mivel ilyen vonatkozásban Borsod megye országos szerepet vállalt, erre a kérdésre később külön is kiterünk.)

A hullám tovaterjed

Talán sikerült érzékeltetni, hogy a Borsod megyei könyvtárhálózatban hogyan gyűrűzött tovább a könyvtárkorszerűsítési hullám, amely az első szép könyvtár fáradságos megteremtéséből indult ki, s amelyet aztán megfogdolt megyei intézkedésekkel még fokoztak is. A hullám azonban tovaterjedt más területekre is. Ez érthető, hisz ide is hoztak be ötleteket. A hatásokat, egymásra hatásokat elég nehéz kibogozni, nem is éri meg a fáradságot. Tény, hogy az első igazán szép könyvtárunk, a *Békéscsabai Megyei Könyvtár* 1962-es átalakítása országosan vonzó példa volt, nemcsak Borsodra hatott. A *Könyvtáróban* megjelent cikkek, sűrűn közölt fényképek, az országos sajtóban publikált fényképek, a televízióban bemutatott könyvtári enteriőrök, a szép könyvtárakról készített és az országban vándoroltatott albumok egyaránt részei a könyvtárkorszerűsítési mozgalomnak, melynek szakmai megalapozását az OKDT könyvtárápítési szakbizottsága végezte el és a KMK segítségével azóta tovább is fejlesztette. Tény, hogy Borsodban nemcsak a megyei hálózat könyvtárai szépek: nem lehet véletlen, hogy a megyei jogú városok közül Miskolcon található a legtöbb szép városi fiókkönyvtár, ebben a megyében van és épül a legtöbb korszerű szakszervezeti könyvtár, itt működik az ország egyik legszebb orvosi könyvtára. Az új ötéves tervben megépül a Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtára és a megyei könyvtár. Azt hisszük, hogy mindez így együtt korántsem a pusztán véletlen műve...

Amit nem sikerült megoldani...

Minél jobban előrehaladt a megyei könyvtárhálózatban a könyvtárak korszerűsítése, annál élesebben jelentkeztek a hálózatépítés problémái. Borsod ugyanis kisközséges megye. A megye 367 települése közül:

- 500 lakos alatti 81, a települések 22%-a,
- 500—1000 lakos közötti 115, a települések 31,5%-a,
- 1000—2000 lakos közötti 102, a települések 27,8%-a.

A kétezres lélekszám alatti 298 település az összes települések 81,3%-át jelenti, ezek lakossága 257 049. A megye 726 365 lakosából 257 049 ember, tehát a lakosság

35%-a olyan településeken él, amelyek nem számíthatnak arra, hogy hivatásos könyvtáros (népművelő) foglalkozzék kulturális gondozásukkal. Ezen a kedvezőtlen helyzetben a megye többféle módon próbált segíteni.

Megkezdte a *körzeti könyvtárak szervezését* a baktakéki körzet megteremtésével. A tolcsvai és szendrői körzet szintén létrejött — legalábbis alapvonalában. A körzetesítés terve a közigazgatási tervezéshez igazodva készül. Körülbelül 80 körzet kialakításával számolnak, azonban legalább 30 település marad körzeten kívül, ezek ellátását bibliobusszal szeretnék megoldani. (De vajon lesz-e mód ilyenek beszerzésére?)

Másik törekvésük a *könyvtár-klubok* létrehozása a kis községekben. Borsod megye talán az egyetlen az országban, ahol a művelődési otthonokból úgyszólván sehol sem szorult ki a könyvtár, sem a járási, sem a városi, sem a községi művelődési otthonokból! A legtöbb kis településen azonban csak egyetlen helyiség áll rendelkezésre mindenfajta népművelő tevékenység céljára. Ezt az egyetlen művelődési termet többféle használatra rendezték be: a könyvek üveges szekrényekbe kerültek, az újságok, folyóiratok szabadon használhatók. A szekrények a könyvtári órák alatt kinyitva szabadpolcosá változnak, a könyvtári órákon kívül pedig megfelelően védik a könyveket. Ilyenkor a terem egyéb célra használható. Újabban „művelődési klub”-oknak nevezik ezeket a közös termeket, nehogy a „könyvtár-klub” elnevezést a népművelők korlátozónak érezzék. Vannak két helyiséges klubjaik is. Például Sajókazán, Monokon, Tardon a belső szoba szabadpolcos könyvtár, a bejárati viszont bármikor használható, ebbe az előtérbe a könyvtári anyagokból a kézikönyveket és a hírlapokat helyezték el. E községekben a „klub és könyvtár” elnevezést használják.

Egy nagy vállalkozás országos gondok enyhítésére

Évek óta nyomasztóan nehezedik könyvtárügyünkre, hogy nincs központi bútorgyártás. Borsod megye most nagy fába vágta fejszéjét: nemcsak saját magán, hanem az egész magyar könyvtárügyön kíván segíteni. A gondolat a felújítási hitelek megyei összevonásának bevált gyakorlatából származik: a hitelek központosításával együtt a központi bútorgyártást is megszervezték a megyében. A központi tervek alapján gyártott bútorok előállítására olcsóbbá vált, és sikerült

megakadályozni a helyi elképzelésekből eredő, szakszerűtlen és drága kísérletezgetéseket. A bútorok még olcsóbbá tehetőek a nagyobb arányú gyártás megszervezésével, ezért a megyei könyvtár megállapodott a sátoraljaújhelyi asztalos ktsz-szel, hogy a szövetezet ingyen elkészíti a legfontosabb könyvtári bútorok prototípusait. Ezekből a bútorokból a megyei könyvtár Miskolcon jún. 18—25. között kiállítást rendez. A kiállításon két kis-könyvtárat is bemutatna teljesen berendezve. A következő bútorokat készítteti el:

kölcsönzőpult,

1 m-es és 2 m-es osztású, fal melletti (egyoldalas) állványok; ugyanezek közepre állítható (2 oldalas) változatban is,

középre helyezett úszó-állványok,

10 fiókos katalógusszekrény,

folyóirattároló,

ruhatári fal,

3 és 6 személyes olvasóasztal,

klub-könyvtárakban (nemcsak könyvtári rendeltetésű helyiségekben) felhasználható szabadpolcos könyvszekrény,

esetleg székek.

Az alapbútorokból gyermekkönyvtári változatot is terveznek.

A kiállításához kis prospektus készül. Meghívják a megyéből azokat a járási és községi vezető embereket, akiknél szeretnék elérni, hogy ilyen bútorokat csináltassanak könyvtáruk számára. Szeretnék elérni azt is, hogy az OKDT könyvtárápítési szakbizottsága a kiállítás alkalmával Miskolcon jöjjön össze, és ott megvitassa a látott bútortípusok alkalmasságát. *Ennek alapján a sátoraljaújhelyi ktsz hozzáfog a nagybani bútorgyártáshoz, hogy az ország bármelyik közművelődési könyvtárhálózatának vagy könyvtárának megrendelését teljesíteni tudja, sőt az érdeklődés fokozódásával a készlet-gyártásra is berendezkedjék.*

Ezért jó volna, ha a kiállításra Borsodba látogató könyvtárosok, akiknek bútorvásárlási gondjaik vannak, hálózatukban előzőleg pontosan tájékoznának arról, hogy milyen mértékben kívánják igénybe venni a sátoraljaújhelyi ktsz gyártási készségét...

Ez az amit Borsod a saját gondoljaival küszködve is le tudott tenni az ország asztalára, s hogy ez nem is kevés, talán sikerült bizonyítani mindazzal, amit itt elmondottunk a sárospataki könyvtáravattás ürügyén.

Gerő Gyula

Állami-díjas könyvtáros

Kellner Bélát, a Somogy megyei Könyvtár igazgatóját a közművelődési könyvtármozgalom fejlesztése és az új módszerek kidolgozása terén elért eredményeiért az Állami-díj III. fokozatával tüntették ki.

Úgy látszik, nemcsak a baj, az öröm is rendszerint párosával jár. Kellner Béla egy napon vette a két jó hírt: lánya sikeresen államvizsgázott, őt pedig munkásságáért Állami-díjjal tüntették ki.

— Ilyen nap nincs több az ember életében — mondta, s míg az előbbi hír a szűkebb család öröme, az utóbbiban a könyvtárosok nagy családja osztozik.

Néhány sorban persze, hogy lehetne felvázolni egy gazdag életutat, követni az évtizedekkel ezelőtt ifjú tanítóként Kaposvárra érkező fiatalembert, mint cseréli fel egy iskolai osztály katedráját egy „megyei katedrával”, hogy onnan oktassa fáradhatatlanul az írott szép szó megszerettetésének egyszerű tantárgyát. De nincs is erre most szükség! Kellner Béla munkásságát a könyvtáros társadalom jól ismeri. S néhány mondatba nem lehet beleszorítani egy életet így csak kérdezni lehet.

— Mégis, mire a legbüszkébb?

A számok után nyúl. Bár csak a rend kedvéért üti fel a kimutatást, az adatokat fejből mondja, mert a számok két évtized somogyi könyvtári munkájának tükrét adják — s neki ehhez nem kell papír.

— A hajdani somogyi sötétségről — hány író megsiratta századokon át! — azt hiszem, felesleges szólni. Igaz, egy megyének sem lehetett könnyű, de Somogy az elmaradottak között is alighanem utolsó volt. S az anyagi-szellemi sötétséget természetesen, mint mindenütt, nálunk is a könyv sínylette meg a legjobban. Itt az olvasó-mozgalomnak semmiféle hagyománya nem létezett. Innen kellett elindulni... De lássuk a mai számokat. A megye 254 települése 367 könyvtárral, könyvtári egységgel rendelkezik. Egy lélekre 1,8 kötet jut. Minden negyedik lakos könyvtári olvasó Somogyban. Ez valami-
kor csak álom volt...

— Huszonöt százalék. Még csak minden negyedik ember! A munka neheze ezután vár ránk. Most már minden tizedért nagyon meg kell küzdeni, hiszen, aki könnyen bejön a könyvtárba, az már itt van. A még nem olvasóért kezdődik most a versenyfutás, s hogy eredményes legyen ez a verseny, ha rajtam múlna, én ezt íratnám ma a könyvtárosok zászlájára: A sablonok ideje lejárt. Új utak keresése, új formák kialakítása nélkül nem tudunk előbbre jutni.

Végigkísér szűkebb birodalmán, az országos hírű Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár munkaszobáin, olvasótermein,

Jentetics László felvétele

meg-megállunk a kötetek, kartonok rendje előtt, s amit így futtában mondani lehet, igényes szakszerűséggel, a lényegre utalva, szabatos fogalmazásban ad elő, de mindennek a középpontjában az újszerűség kiemelése áll. A kölcsönzés észszerűsítése, az olvasók kiszolgálásának szüntelen tökéletesítése, a könyvtári tevékenység kulturáltságának emelése. És mindezzel párhuzamosan még valami: az egész megyére való állandó kitekintés. Mert ez a könyvtár nemcsak Kaposvár büszkesége, hanem hivatásához híven, Somogy megye olvasómozgalmának élő, nagy hatású módszertani központja is.

Mint ahogy Kellner Béla életében, mindennapi munkájában sem lehet különválasztani a megyét és a megyeszékhelyet. A Palmiro Togliatti könyvtár gondja számára épp olyan, mint a legkisebb település könyvtárának gondja. Szüntelenül járja a megyét, előadásokat tart, új módszereket segít meghonosodni, tervez, vitázik, biztat, küzd s most már egyre gyakrabban örül is.

— Most készül az új könyvtár Marcaliban, tervezzük már a nagyatádit — és sorolja tovább, mennyi minden készül, mennyi minden kellene meg.

Az ilyen, realitásra és szüntelen cselekvésre, akarásra és hittel végzett munkára épülő álmok szárnyán jár évről évre a megvalósulás útján a somogyi könyvtárügy.

Az Állami-díj Kellner Béla személyén keresztül ennek az egész folyamatnak s minden segítőjének szól.

Kiss Gy. János

A könyv a mezőgazdaság szolgálatában

Kerek két év telt el azóta, hogy a *Könyvtáros* hasábjain, ugyancsak a továbbképzés rovatban, „*A mezőgazdasági szakműveltség terjesztése és a községi könyvtárak*” címmel öt írás jelent meg.* Aki ma ezzel a témakörrel kíván ismerkedni, helyesen teszi, ha tájékozódását e cikkek tanulmányozásával kezdi, mert megállapításaik és a bennük foglalt feladatmeghatározások ma is és előreláthatólag még néhány évig időszerűek maradnak, akkor is, ha bizonyos vonatkozásban javulásról adhatunk hírt: például a falusi lakosság általános műveltségi szintjének emelkedése, a népművelés egységének erősödése, a könyvtárak szakkönyvvállományának kedvező alakulása, a középszintű, gyakorlati mezőgazdasági szakkönyvkiadás terén.

Az említett cikkek megállapításainak kiegészítésére egy tipikusan mezőgazdasági jellegű megye gyakorlatán szeretném bemutatni, hogy milyen módszerekkel munkálkodhatnak a könyvtárak a mezőgazdasági termelés fejlesztésének szolgálatában, természetesen annak a vulgáris követelménynek mellőzésével, hogy a könyvtári munka hatékonyságát közvetlen termelési eredményeken mérjük le.

Mondanivalónk világosságát szolgálja, ha előjáróban tisztázzuk, melyek az eredményes mezőgazdasági szakkönyvpropaganda legfontosabb — és a jelenlegi körülmények között mindenütt biztosítható — tárgyi és személyi kellékei.

1. *Minden könyvtárosnak ismernie kell tájegysége mezőgazdasági helyzetét, termelési feladatait és terveit, valamint a termelési feladatok megoldásában hasznosítható szakirodalmat. Ezzel egyidejűleg megfelelő tartalmú és szintű mezőgazdasági szakkönyvvállománnyal kell ellátni a tanácsi könyvtárakat.*

2. A megyei és járási könyvtárak hálózati és módszertani tevékenységében nagyobb teret kell adni a mezőgazdasági szakirodalommal kapcsolatos tevékenységeknek.

3. Az irányító szervekkel együttműködve a könyvtárakon kívül is lehetőséget kell teremteni a mezőgazdasági szakkönyv olvasás propagandájának.

4. Tervszerű és szorosabb kapcsolatot ajánlatos létrehozni a tájegység mezőgazdasági termelőüzemeivel és irányítóival.

5. Ki kell alakítani a könyvtárosokban azt a meggyőződést, hogy népművelő tevékenységükkel segíteni képesek és segíteniük is kell a mezőgazdasági termelési problémák megoldását. Egészen tömör megfogalmazásban: elsősorban a könyvtárosoknak kell hinniük munkájuk hasznosságában illetve hasznosíthatóságában.

Milyen mértékben vannak meg ezek a kellékek Somogy megyében?

Az erősen mezőgazdasági jellegű Somogy megye könyvtárosai általában ismerik a táj mezőgazdasági helyzetét és többségük természetes kötelezettségként ajánlja fel már évek óta közreműködését a mezőgazdasági termelési gondok megoldásához.

A mezőgazdasági helyzet alaposabb megismerése érdekében a megyei könyvtár felkérte a megyei tanács főagronómusát tájékoztató előadásra. A megye mezőgazdasági helyzetét legjobban ismerő szakember félnapos megbeszélés keretében informálta a könyvtárosokat, több ízben hangsúlyozva, hogy milyen nagy segítséget nyújthatna bizonyos termelési problémák megoldásához a termelési kultúra színvonalának emelése. Az előadás felhívta a könyvtárosok figyelmét a részletes helyzetismeret nélkülözhetetlenségére. Az előadás hatása tovább gyűrűzött, a járási könyvtárak a járási mezőgazdasági osztályokon is tájékoztadtak területük sajátos mezőgazdasági termelési problémái felől, sőt az instruáló munkának is része lett a falvankénti tájékozódás, az egyes községek termelési problémáinak megismerése. Időbe telik még a megvalósítás, de mezőgazdasági jellegű megyékben a termeléshez kapcsolódó könyvtári propagandamunka elengedhetetlen kellékének tartjuk, hogy a falusi könyvtáros ismerje községe termelészövetkezetének termelési tervét és ehhez alakítsa a könyvtár saját és letéti mezőgazdasági szakkönyvvállományát. Az a követelményünk, hogy a falusi könyvtáros folyamatosan figyelje faluja termelészö-

* Sallai István—Szilágyi Tibor: A mezőgazdasági szakműveltség terjesztése és a könyvtárak; Huszti Pál: Mit mond az agropropagandista? Gál Andorné: Mit mond a szakkönyvtáros? Mura-közi Tamás: Mit mond a könyvkiadásban dolgozó mezőgazdász? Szónyi László: És így látja egy könyvtáros. = Könyvtáros, 1964. március, 3. szám 128—137. l.

vetkezetének termelési problémáit, nem túlzott még a jelen körülmények között sem, amikor az ismert okok miatt egyre nehezebb a társadalmi munkás könyvtárosokat bármilyen, könyvtáron kívüli tevékenységre megnyerni.

A termelés céltudatosabb szolgálata érdekében a falusi könyvtárosok részére rendezett nyári tanfolyamok programjába mezőgazdasági szakkönyvismertetést iktattunk. Ezen a Mezőgazdasági Könyvkiadó szerkesztője vagy lektorátusának egy-egy tagja ismertette a megjelent fontosabb mezőgazdasági szakkönyveket és a közeljövő kiadási terveit.

A hálózati könyvtárosok színvonalasabb instruáló munkájához is szükséges egy-egy falu teljes megismerése, a falusi termelő egységekkel (állami gazdaságokkal, termelőszövetkezetekkel) kialakítandó szoros, gyakorlati kapcsolat. Megyénkben általánossá vált, hogy a hálózati könyvtárosok látogatásaik során a könyvtáron, a tanácson és az iskolán kívül a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok üzemegységeit is felkeresik. Szívélyes, személyes kapcsolat teremtésére törekszünk a termelőüzemek vezetőivel, általában a mezőgazdasági termelés irányítóival, hogy a tőlük nyert tájékoztatásokat felhasználhassuk munkánkhoz. Néhány évvel ezelőtt történt: a megyei könyvtár hálózati könyvtárosa tudomást szerzett arról, hogy a Kapos völgye egyik községében maradiságban gyökerező ellenállás észlelhető a szarvasmarhák mesterséges megtermékenyítésével szemben. Kitűnő, országos hírű előadóval szakkönyvismertetést rendeztünk a témakörből. Az érdekelt termelőszövetkezet vezetője és brigádvezetői gondoskodtak arról, hogy minden állattenyésztőjük részt vegyen az előadáson. Az előadó könyvből a helyszínen 14 kötet kelt el, és a 3 könyvtári példány hetekig az olvasók kezében forgott. (Szeretném rögtön megjegyezni, hogy munkánkat nem mindig követi ilyenfajta eredmény. Számos esetben előfordult, hogy hasonló előadásainknak úgyszólván semmi közvetlen hatásuk nem volt a kölcsönzési forgalom alakulására.)

A termelő üzemek vezetőivel való kapcsolat megteremtéséhez igen sok türelemre van szükség, mert a fogadtatás néha hűvös, sőt barátságtalan. Nem minden szakkönyvetőnek meggyőződése, hogy a könyvből szerzett ismeretekkel sok meddő kísérlet megtakarítható és számos termelési baklövés megelőzhető lenne.

Helyenként a barátságtalan fogadtatás forrása a termelőszövetkezetek irányítóinak az az aggálya, hogy a könyvtárosok a kulturális alapokból jogosan várható támogatásért is jelenlkeznek. A somogyi könyvtárosok azt a nézetet vallják, hogy „előbb szolgáljunk, aztán kérjünk”; csak ha már adtunk valamit a közösségnek, várhatunk is szívességeket. Bár eredményként is elkönnyvelhetjük, mégsem tartjuk megnyugtatónak, hogy némelyik járásban a hálózati könyvtárosok kapcsolata a mezőgazdasági termelőegységekkel közvetlenebb és alkotóbb tartalmú, mint a helyben élő falusi könyvtárosoké, kiknek egy számottevő hányada eredménytelen munkájának mentségére — vagy egyszerűen kényelmességéből — szüntelen hangoztatja: „a termelőszövetkezeti tagokat nem érdeklik a szakkönyvek”.

Tájékozódó munkánk megkezdésekor megközelítő képet akartunk nyerni arról, hogy falvainkban hogyan fest a szakemberek igénye, hogyan realizálódik ez a valóságos olvasásban, és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre az élő igények kielégítésére. Ezért a KMK-val együttműködve, a járási könyvtárosok bevonásával, mintegy 250 mezőgazdasági szakemberrel közvetlen megbeszélést folytattunk: mégpedig tanácsi, termelőszövetkezeti, állami gazdasági vezetőkkel, agrármérnökökkel, a termelést irányító szakemberekkel, a termelés középpozícióit irányító brigádvezetőkkel. Tájékozódunk üzemi és magán könyvtárak nagysága és összetétele felől, érdeklődtünk e könyvtárak igénybevételéről, kihasználtságáról. Megvizsgáltuk, milyen könyveket olvasnak, milyen könyvtári szolgáltatásokat vesznek igénybe, milyen szolgáltatást igényelnének, milyen folyóiratokat olvasnak rendszeresen és időnként stb. Ezek a beszélgetések, sok munkát követelő vizsgálódások a vártnál kedvezőbb képet mutattak. Statisztikai hitelességük ugyan kétségbe vonható, mégsem hanyagolhatók el.

A termelőszövetkezetek úgynevezett kézikönyvtárainak állományösszetétele helyenként változó vegyes értékű. Ezek a kisebb-magyobb könyvtárak még mindig magukon viselik az ügynöki tevékenység áldatlanságának bélyegét. E kézikönyvtárak igénybevételének és kihasználtságának hiteles felmérésére azonban alig van lehetőség.

Az eredményes mezőgazdasági szakkönyvpropaganda előfeltételének tartottuk a korszerű, a termelési profilt figyelembe vevő, megfelelő szintű könyvvállomány kialakítását, és ezt a munkát hálózati munkánk állandó részévé tettük. Megyénkben az utóbbi években — mint általában az egész országban — rendkívül előnyösen alakult a mezőgazdasági könyvvállomány. Úgyszólván minden könyvtárunkban párhuzamosan folyik a korszerű és időszerű művek beszerzése, valamint az elévült, vagy bármely okból fölöslegessé vált szakkönyvek kivonása. A megyei könyvtár minden megjelenő mezőgazdasági szakkönyvet olyan példányszámban szerez be, hogy helyi,

különleges feladatai mellett eleget tudjon tenni könyvtárközi központi feladatainak is. Helyi, különleges feladatnak tekintjük a középfokú és felsőfokú mezőgazdasági technikum hallgatóinak, tanári karának, valamint a körükben működő kutatócsoport igényeinek részleges kielégítését (azért részleges kielégítését, mert mindkét intézménynek saját szakkönyvtára van) és az irányító szervezetben dolgozó, tekintélyes számú agráregyetemi levelező hallgató számára a szükséges könyvek beszerzését. A lehetőségekhez képest a mezőgazdasági felsőfokú oktatási intézmények jegyzeteit is beszerezzük és prezensz anyagként olvasóink rendelkezésére bocsátjuk. A jobb ellátottságot szolgálja, hogy a Tabi Járási Könyvtárban a helyi szervek kezdeményezésére közel 4000 kötetes *mezőgazdasági szakrészleg* nyílt meg igen korszerű könyvvállománnyal. Ez a könyvtár a járás területén kívül is segíti a szakemberek, főként a mezőgazdasági technikumok kihelyezett tagozatainak könyvellátását és mintegy 150 szakember részére szolgálhat rendszeresen mezőgazdasági szakirodalmat.

A megyei könyvtár értékes bel- és külföldi mezőgazdasági folyóiratállománya, fejlődő tájékoztató szolgálata érzékelhető vonzerőt gyakorol a mezőgazdasági szakemberekre. A felsőfokú képzettséggel rendelkező mezőgazdászok körében szívesen fogadták „A megyei könyvtár mezőgazdasági kézikönyv és folyóiratállománya” című tájékoztató jegyzékét.

A mezőgazdasági szakemberek körében végzett propaganda egyik tapasztalata, hogy legeredményesebben speciális érdeklődési körök, illetve munkakörök könyveivel közelíthetők meg. Nyilvánvaló, hogy más könyvek ajánlásával nyerhető meg könyvtári olvasónak a növénytermelő, mint az állattenyésztő vagy a növényvédelmi szakember. Emellett figyelembe kell venni a képzettségi fokot is. Más eszközök és módszereket kell alkalmaznunk a felsőfokú szakképzettséggel rendelkező agronómusok, mezőgazdasági mérnökök körében, mint a középfokú szakképzettséggel rendelkező szakmunkások, vagy a kétkezi munkát végző, szakképzettség nélküli mezőgazdasági munkások között.

A felsőfokú képzettségű szakemberek továbbképző tanfolyamain a megyei könyvtár néhány ízben előadást tarthatott a szakkönyv olvasás szerepéről, az utóbbi években megjelent fontosabb általános és speciális szakkönyvekről.

A megyei tanács mezőgazdasági osztálya a szervezésében működő öt mezőgazdasági szakmunkásképző iskolán, az osztályfőnöki órák keretében lehetőséget nyújt a megyei könyvtárnak, hogy a leendő szakmunkásokhoz szólhassunk a szakkönyvekről, mint a szakmai önképzés kézenfekvő eszközeiről. A könyvkiállításokkal egybekötött, szemléltető könyvbemutató előadások iránt élénk érdeklődés mutatkozik. Eredményesnek bizonyult az a 2—3 óra is, melyet ugyancsak a mezőgazdasági osztály bocsátott rendelkezésünkre a megyei szakosított mezőgazdasági szakmunkástovábbképző tanfolyamokon. Például a balatonboglári zöldségtermesztési és növényvédelmi szakmunkástanfolyamon háromórás előadás keretében mutathattuk be a termelősövetkezeti szakmunkásoknak a legkorszerűbb zöldségtermesztési és növényvédelmi szakkönyveket. Ugyanezen az előadáson tájékoztattuk a hallgatókat a szakkönyvek olvasásának évezredes történetéről. Meglepődve hallották, hogy már a görög és római kultúrának is részét képezte a mezőgazdasági szakirodalom. Rendkívül biztatónak találtuk azt az érdeklődést, mely az előadás nyomán a bemutatott könyvek iránt megnyilvánult.

Módszertanilag legmegoldatlanabb ez ideig a termelősövetkezeti parasztság tömegeinek megnyerése a rendszeres önképzésre, ezen belül a szakkönyvek olvasására, noha tagadhatatlan, hogy az évek során sok gátló körülmény módosult, illetve megszünt.

Az előnyösen ható tényezők közül ki kell emelnünk, hogy a *falusi könyvtárak mezőgazdasági szakkönyvvállománya feljavult*. Ennek egyik oka, hogy az utóbbi két évben több olyan, középfokú mezőgazdasági szakkönyv jelent meg, mely méltán kelthet általános érdeklődést: pl. Kozma György: Mindennapra egy tanács a tojás-termeléshez, Jeszenszky Árpád: Zöldségtermesztés képekben, Molnár László: Hogyan lesz a tehenészből szakmunkás? című könyve, valamint J. Horváth László vidám állattenyésztési könyvei tudományosan megalapozott, gyakorlati szakkönyvek, érdekesekek, szemléletesek, mint egy jó film. Külön értékük, hogy a napi munka után elfáradt mezőgazdasági dolgozók kisebb figyelemmel is élvezhetik.

Az állomány-javulás másik forrása, hogy könyvtárfenntartó szerveink csekély kivétellel megteremtették az alapokat a falusi könyvtáraknak a legszükségesebb szakkönyvvállomány beszerzésére.

Tanfolyamainkon, hálózati munkánkban igyekszünk megnyerni könyvtárosainkat a szakkönyvek beszerzésére. Sűrűn hangoztatjuk, hogy a *mezőgazdasági szakkönyvek beszerzése és olvastatása még kis könyvbeszerezési keretek esetén is olyan pénzés energiabefektetés, mely sokszorososan meghozza gyümölcsét*.

A második öt éves terv időszakában a tanácsi könyvtárakban 40 000 fővel emelkedett a mezőgazdasági fizikai dolgozó olvasók száma; háromszorosra, 429 000 kötetre gyarapodott a mezőgazdasági szakkönyvállomány. Az elmúlt években sokezer falusi dolgozó végezte el az általános iskolát, a szakmunkásképző iskolát és szerzett diplomát a mezőgazdasági technikumban. A televízió is a művelődés egyik magvetője, és az emelkedő általános műveltségi szinttel, a növekvő olvasottsággal — ha nem is azonos ütemben — valóban megteremtődött és növekszik a szakmai kulturálódás iránti igény is.

Sajnos, változatlanul hátráltató tényező a falusi lakosság elöregedése. Vitatom a cikkem elején említett tanulmányok egyikének azt a kitételét: „Az öregséget, a kort nem fogadhatom el gátló tényezőnek.” Az valóban igaz, hogy az idősödő falusi ember a felszínes szórakozások helyett hajlamosabb az önművelésre, szakmai ismereteinek bővítésére, de az is igaz, hogy az idősebb emberek általában fáradekonyabban, és a mezőgazdasági munka tiszteletre méltó ütemű gépesítése ellenére is az idősebb mezőgazdasági munkások az év egyes szakaiban aligha képesek tanulni, rendszeresen olvasni.

A mezőgazdasági szakirodalom hatékonyságát fokozhatná a *mezőgazdasági szakkörök gyarapodása*. A mezőgazdasági szakkörök száma azonban kevés. Somogy megyében 180 felnőtt szakkör működik, ebből csak 13 a mezőgazdasági szakkör, ezeknek sem mindegyike végez tervszerű, folyamatos munkát. Néhány könyvtárunk már kapcsolatot talált a mezőgazdasági szakkörökkel. Arra is akad példa, hogy némelyik járási könyvtár szakkönyvekből letétet helyezett ki a mezőgazdasági szakkörökbe. Ez év folyamán valamennyi működő mezőgazdasági szakkörünkkel kapcsolatot teremtünk, megismerkedünk munkájukkal és ahhoz szabjuk nekik szóló, ajánló tevékenységünket.

A mezőgazdasági kulturálódásnak valóban hatékony fórumai lehetnének klubjaink, ha azokban legalább baráti, társasági beszélgetés formájában foglalkoznának termelési témákkal, mint egykor a falusi gazdakörökben. A klubok ilyen irányú tevékenységét szükség esetén kiegészíthetik, illetve helyettesíthetik azok a korszerű könyvtárak, amelyekben már lehetőség van a helybenolvasásra, ahol a falusi emberek szabadidejéhez idomulva naponta nyitva tartanak a könyvtárak és módot nyújtanak szakkapok olvasására, cikkek, könyvek, termelési kérdések, baráti hangulatú megbeszélésre. Ez a kitűnő, biztató lehetőség azonban annyi összetevő függvénye, hogy maradéktalan megvalósítása úgyszólván egyetlen falunkban sem sikerült. Ahol ugyanis van alkalmas helyiség, nem bizonyos, hogy megvan a könyvtáros kezdeményező készsége. Másutt a könyvtáros ügybuzgalma megbukik a lehetőségek korlátozottságán vagy éppen hiányán.

1964-ben a tanácsi könyvtárak 755 233 kötet mezőgazdasági szakkönyvet kölcsönöztek. Ez önmagában tekintélyes szám, és nyilván a termelési tényezők alakulására is hat. Ha azonban arra gondolunk, hogy a falusi lakosságnak több mint háromnegyed része nem könyvtári olvasó, hogy a mezőgazdasági szakkönyvek kölcsönzése az összes forgalomnak csak 2%-át képezi, hogy egy olvasóra egy év alatt csak fél kötet mezőgazdasági szakkönyv kölcsönzése esik, akkor kirajzolódik további módszertani tennivalóink sürgőssége, az új utak keresésének elodáztatatlan kötelezettsége.

Kellner Béla

Az ipari termelés segítése könyvtári eszközökkel

Az ipari termelés könyvtári eszközökkel való segítségének két — egymástól elhatárolt, de egymástól nem független — területe van:

a) a műszaki fejlesztés közvetlen szolgálata, a műszaki-gazdasági döntések tudományos megalapozása, a termelési feladatok megoldása és a műszaki értelmiség szakirodalmi ellátása;

b) az ipari munkások szaktudásának növelése, illetve a szakképzés során megszerzett ismereteik továbbfejlesztése, a munkások szakirodalmi igényeinek fölkelte, kielégítése.

A termelés közvetlen szolgálatát, illetve az első pontban körvonalazott feladatokat a vállalatoknál erre a célra létrehozott szakkönyvtárak látják el, viszont a munkások szakirodalmi ellátása néhány helyi kezdeményezéstől eltekintve nem látszik sem intézményesen, sem társadalmilag megoldottnak. Ezt bizonyítják a SZOT vizsgálá-

latain kívül saját tapasztalataink is és a munkások sajnálatosan kis százalékának szakirodalom használata. A munkások szakirodalmi ellátásának hiányáért a könyvtárak többségében a nem megfelelő működési feltételeket, az üzemek vezetőinek közömbösségét, a dolgozók tartózkodását és a könyvtárosok helytelen szemléletét tehetjük felelőssé.

A legtöbb társadalmi munkás közművelődési könyvtáros szemléletében a közművelődési könyvtár főként „szépirodalmi kölcsönkönyvtár”. Nem megfelelő természetesen a műszaki könyvtárosok, az üzemvezetők és a dolgozók nagy részének vélekedése sem. Az ilyen szemléletben a két könyvtár mérhetetlenül messze kerül egymástól, s így nem csoda, hogy vajmi kevés üzemben tapasztalható az együttműködés szükségességének pusztá felismerése, hiszen eleve kirekesztődik minden olyan terület, amelyre tartalmas együttműködést lehetne építeni.

Pedig egy ponton feltétlenül kell találkozni a két könyvtárnak és ez éppen az elhanyagolt terület: *a munkások szakirodalmi ellátása*. Ahol a kérdés fontosságát felismerik, nem lehet vitás, hogy melyik könyvtár végezze — és milyen mértékben — ezt a munkát.

Az ipari üzemekben a munkások szakirodalmi ellátását a műszaki könyvtár közreműködésével, az üzemi szakoktatás és a szakszervezeti bizottság segítségével a szakszervezeti könyvtáraknak kell végezniük, két okból is:

— ahol az ipar jellege nem kívánja meg műszaki könyvtár létesítését, ott természetesen a szakszervezeti könyvtárra (feltételezve, hogy működik) hárul az a feladat, hogy a szépirodalmi anyag mellett az általános természettudományi, politikatikai és szakismereti anyaggal is **rendelkezzen**;

— ahol pedig van műszaki könyvtár, annak munkája a gazdasági mechanizmus átalakításának időszakában egyre inkább eltávolodik a klasszikus könyvtári feladatokról, így a szakmunkások könyvtári ellátásától is, s mind több lesz munkájában a termeléshez, valamint a műszaki fejlesztéshez kapcsolódó szakirodalmi dokumentációs feladat.

Persze a műszaki könyvtárak még ebben a fejlődési stádiumban sem zárkoznak el attól, hogy a szakszervezeti könyvtárakat a munkások szakirodalmi ellátását szolgáló tevékenységükben támogassák.

Világos, hogy az új gazdaságirányítási rendszerben nagyobb önállóságot élvező üzemek életében nemcsak a termelésnek a műszaki könyvtárak által történő szolgálata kap nagyobb szerepet és jelentőséget, hanem a munkások szakképzettségének foka is szerepet játszik, hiszen a munkások maguk is érdekeltté válnak a termelésben, és legjobbjaik körében feltétlenül és hamarosan jelentkezni fog az igény a szakma alaposabb és korszerűbb elsajátítására. Ezen igény kielégítésére törekedve a szakszervezeti könyvtárak is nagyobb szerephez jutnak a termelési segítségben.

Hogyan kell tehát a szakszervezeti könyvtáraknak megfelelő szintű szakirodalmi ellátniuk a munkásokat, és a szakirodalmi ellátásban hogyan segíthetik a szakszervezeti könyvtárakat a műszaki könyvtárak?

1. A szakszervezeti könyvtárosnak ismernie kell üzeme termelési profilját és az ott folyó gyártási tevékenységeket. Mivel általában nem érintkezik rendszeresen üzemének műszaki vezetőivel, ez irányú tájékozottságát közvetlenül és folyamatosan megszerezheti a műszaki könyvtártól, az üzemi szakoktatástól és a szakszervezeti bizottságtól.

2. A fenti ismeretek alapján a szakszervezeti könyvtárak kötelesek gyűjteni az üzem profiljába vágó alap- és középfokú szakirodalmat, és ennek beszerzésére keretük kb. 20%-át kell fordítaniuk. Helyes, ha a beszerzett anyag a törzsanyagba tartozik és nem a cserélhető letéti állományba. A könyvek kiválogatásánál leghelyesebb gyakorlat, ha azt a műszaki és a szakszervezeti könyvtáros, valamint a szakoktatás ügyintézője közösen végzi. A megvásárolt könyvek könyvtári feldolgozásához (címléírás, szakozás, katalogizálás stb.) a műszaki könyvtár nyújtson segítséget.

3. Azok a szakszervezeti könyvtárak, amelyeknél az előbb említett beszerzési keret kevésnek bizonyul, szükséges, hogy anyaguk kiegészítésére központjuktól kapjanak profiljukba vágó letétet.

4. Abban az esetben, ha mind a saját beszerzés, mind a saját központtól való letéti részesedés kevésnek bizonyulna, a vállalatok — a két könyvtáros és esetleg a szakoktatás vezetőjének javaslata és válogatása alapján — vásároljanak alap- és középfokú szakkönyveket, és ezeket — a tulajdonjog fenntartásával — a szakszervezeti könyvtárban helyezték el.

5. Feltételezhető, hogy a műszaki könyvtárak többsége rendelkezik alap- és középfokú szakkönyvekkel. Mivel a munkások szakirodalmi ellátása fokozatosan válik a szakszervezeti könyvtárak kizárólagos feladatává, ajánlatos, hogy a szak-

szervezeti könyvtár átmenetileg a műszaki könyvtárból átkölcsonozze a szükséges műveket — esetleg letét formájában is.

Általában a műszaki könyvtáros tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a szakszervezeti könyvtár műszaki anyagát gazdagítsa. Számptalan folyóirat, referálólap, füzetes kiadvány áll fölős példányszámban rendelkezésére, amelyek csak fölős-példány jellegük miatt kerülnek selejtezésre. Ha ezeket a műszaki könyvtár átadja a szakszervezeti könyvtárnak, ott mint szellemi befektetés többet jelent és többet ér, mint a MÉH által kifizetett hulladék-papír ár. Természetesen ennél az anyagnál nem lehet és nem is kell teljességre törekedni, hiszen célja a propaganda, a megismertetés, igényfelkeltés.

6. A Csepel Autógyár két könyvtárának gyakorlatában igen hasznosnak bizonyult a műszaki könyvtár megfelelően kiválogatott anyagáról készített és folyamatosan bővíthető cédulakatalógus kihelyezése a szakszervezeti könyvtárba.

7. A szakirodalmi kiválogatás, beszerzés és feltárás, valamint a propaganda általában a munkások alábbi rétegeinek igényeit és szükségleteit vegye figyelembe: segédmunkások; betanított munkások; ipari tanulók; szakmunkások; csoportvezetők, művezetők.

A szakirodalomhoz való viszonyuk illetve az önképzési lehetőségekbe való bekapcsolódásuk alapján az alábbi keresztmetszetben vizsgálhatjuk meg az üzemek munkásgárdáját:

- a közömbösök
- az alkalmi ismeretterjesztő előadások meghallgatói
- a munkásakadémiai előadássorozat résztvevői
- a szakmai oktatásban, munkaversenyben résztvevők
- az újítók
- a szocialista brigádok tagjai.

A munkások körében kifejtendő szakirodalmi propagandát sohasem szabad általánosságban, „ömlesztve” végezni, hanem figyelembe kell venni a dolgozók rétegződését. Nyilvánvaló, hogy minden réteggel egyszerre és egyformán nem foglalkozhat a könyvtáros. Mindenkor a helyi igényektől és körülményektől függ, hogy a propagandát az adott esetben melyik réteg körében kell kifejteni. Az is nyilvánvaló, hogy a szakirodalom általános propagálása mellett mindig azokat a konkrét műveket kell kiemelni, amelyek felhasználására az ismeretterjesztés, a szakoktatás, az újítási feladattervek a brigádfelajánlások és általában a termelési terv alapján szükség van.

Néhány propaganda módszer és forma, amellyel ki-ki lehetőségei szerint élhet:

1. A helyi könyvesbolt szívesen ad — több példányban is — olyan kereskedelmi röplapot és jegyzéket, amely korábbi megjelenésű vagy a kiadói tervben szereplő műszaki könyveket ajánl. Ilyen pl. a Műszaki Könyvkiadó negyedévenként megjelenő kiadási terve. Ezeket a könyvtáros megfelelő megjelöléssel, vagy egyszerű aláhúzással ellátva egyéneknek és csoportoknak kézbeadhatja.

2. Majdnem minden üzemben van lehetőség sokszorosításra. Ennek rendszeres fölhasználói közé kell tartoznia a könyvtárosnak is. Az előbbieken vázolt témák szerint csoportosított jegyzékek összeállítása és a megfelelő rétegekhez való eljuttatása rendszeres munkája kellene hogy legyen minden szakszervezeti könyvtárosnak. Ma már a rádió, a televízió, és a napisajtó annyi könyvismertetést közöl, hogy a jegyzékek annotációk nélkül is megfelelnek a célnak: emlékeztetnek, felhívják a figyelmet.

Annotált jegyzékek összeállításához, bizonyos műveknek annotált bibliográfiai röplapon való propagálásához is sok forrás áll a könyvtáros rendelkezésére. Ilyen pl. a Könyvtárellátó „Új Könyvek” című kiadványa, amelyet a könyvtárosnak az olvasók számára is hozzáférhetővé kell tennie.

Ma már tulajdonképpen sem szakmai filmbemutatónak, sem előadásnak vagy előadás-sorozatnak nem szabadna lezajlania ilyen gyorsbibliográfiák összeállítása és a meghívottak vagy résztvevők közötti szétosztása nélkül.

Ezeket el lehet juttatni a szocialista brigádokhoz is, azzal a javaslattal, hogy felajánlásaik közé vegyék be az ajánlott könyvek elolvasását, megvitatását.

(A jegyzékekről sohasem hiányozhat a könyvtár címe és nyitvatartási ideje!)

3. Célszerű az alap- és középfokú szakkönyveket a könyvtárban külön szekrényben tárolva, szabadpolc esetén pedig megfelelő kiemeléssel az olvasóknak külön figyelmükbe ajánlani.

4. A Műszaki Könyvkiadó és a MTESZ által létrehozott Műszaki Könyvklub-propagálását, a tagok egyéni és csoportos szervezését, — esetleg helyi könyvklub-létesítését is — a műszaki könyvtárak vették kézbe. Semmi akadályát nem látjuk,

hogy ezen ügyekkel, ilyen vonatkozásban a szakszervezeti könyvtárak is foglalkozzanak. A Műszaki Könyvklub egyik célkitűzése éppen az, hogy a legszélesebb rétegeket — és így éppen a munkásokat — bevonja a szakirodalom használatába illetve felhasználásába. Az igen előnyös kedvezményekért (a tagok rendszeres tájékoztatása a megjelent illetve előkészületben levő művekről, bizonyos kérdések szakirodalmáról, a tagok véleményének figyelembevétele a kiadási tervek elkészítésében, elővásárlási jog és 15%-os kedvezmény, stb.) a Műszaki Könyvklub semmi ellenszolgáltatást nem kér. Célszerű, ha a szakszervezeti könyvtáros tájékozik a Műszaki Könyvklub működéséről, „belépési nyilatkozat”-okat kér (Műszaki Könyvklub. Technika Háza. Bp. 5. Pf. 581 Tel.: 112-273), és a munkások körében tagokat toboroz. Vidéken a Műszaki Könyvklub bázisa az illetékes könyvesbolt.

5. A Műszaki Könyvnapok évenkénti megrendezése eddig a műszaki könyvtárak és a könyvterjesztők gondja volt, mivel céljuk a szakirodalom és a műszaki könyvtár állományának népszerűsítése. Természetes, hogy amilyen mértékben szaporodik a szakkönyvtári állomány a szakszervezeti könyvtárban, olyan mértékben vegyen részt a könyvtáros a műszaki könyvnapok megrendezésében.

6. A szakszervezeti könyvtárak kellő gyakorlattal bírnak az író—olvasó találkozók rendezésében. Egy lépéssel tovább lépve, a műszaki könyvtár segítségével megrendezhetik a szakíró—olvasó találkozókat is. Lehetőleg azonos érdeklődésű csoport legyen e találkozók magja. Mivel a szocialista és a munkabrigádok többnyire azonos technológiai területen dolgozó munkatársakból tevődnek össze, előnyös a szakíró—olvasó találkozókát rájuk építeni.

7. A műszaki könyvtárak munkás olvasóinak köre kizárólag saját üzemükből adódik. Amikor a munkások ellátását a szakszervezeti könyvtár veszi át, arra is kell gondolni, hogy a könyvtáros ne csak a saját üzemét tekintse ilyen szempontból bázisnak, hanem kellő propagandával vonja be az olvasók körébe az elérhető legszélesebb terület (ipari település, környékbeli üzemek, tanműhelyek stb.) dolgozóit. Ez különösen az üzemeken kívül elhelyezett, területi jelleggel működő szakszervezeti könyvtárakra vonatkozik, továbbá — az eddig elmondottakkal együtt — az üzemhez, üzemekhez közel fekvő tanácsi közművelődési könyvtárakra is.

8. Néhány vállalati kezdeményezésen kívül hazánkban nem foglalkoznak alap- vagy középszintű referáló vagy tömörítő nyelvi kiadványok intézményes előállításával. Amíg ez a tevékenység várat magára, addig nem árt, ha a szakszervezeti könyvtár a magyar szaklapokon kívül előfizeti az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ „Műszaki Lapszemlé”-inek egy-egy sorozatát, de más szekunder kiadványát is.

9. A szakszervezeti könyvtár propaganda munkájában az új feladat szükség-szerűen új szemléletet kíván. Ennek abban kell kifejezésre jutnia, hogy közművelődési feladatain felül alap- és középfokú szakkönyvtárnak is tekintse magát. Ilyen vonatkozásban vegye igénybe az összes vállalati propaganda-lehetőséget, népszerűsítse magát.

A termelésnek a könyvtár saját erejéből való segítése önmagában kevés. Meg kell nyerni a vállalat vezetőségét és a politikai-társadalmi szerveket, elsősorban a szakszervezeti bizottságot. A célhoz, a munkásoknak a szakirodalom használatába való fokozottabb bevonásához például a KISZ-bizottságok éppen úgy segítséget nyújthatnak, mint a vállalat műszaki klubja. A KISZ-bizottság azzal, hogy a szak-tudás fokozását a fiataloknál követelménnyé teszi, a műszaki klub azzal, hogy előadásaira meghívja és a szakmai vitákba bevonja a szakmunkások legjobbjait.

Ez a társadalmi összefogás, párosulva a két könyvtár együttműködésével, lényegesen elősegítheti annak a célnak megközelítését, hogy a munkások tömegei el-sajátítsák a társadalmi szükségletként jelentkező általános és szakműveltséget.

Hegyi Nándor—Adonyi Máté György

Könyvtárüggyel foglalkozó tanácselnöki értekezletek Győr-Sopron megyében

A harmadik ötéves tervidőszak kezdetén került sor Győr-Sopron megyében másodízben arra, hogy a községi tanácselnökök értekezletein önálló napi-rendi pontként tárgyalják meg a könyvtári munkával összefüggő kérdéseket. Az értekezletek előkészítését a járási tanácsok a megyei könyvtárral közösen végezték el, s ennek eredményeképpen a községi tanácselnökök részvételi aránya csaknem mindenütt százszázalékos volt. Az értekezleteken, amelyek 1966 márciusában zajlottak le a járási székhelyeken, a községi tanácselnökök mellett a járási pártbizottságok, valamint a tömegszervezetek (Hazafias Népfront, Nőtanács, JÁSZÓV) képviselői is megjelentek. A soproni járás tanácselnökeinek értekezletén a Művelődésügyi Minisztérium képviselőjében *Kondor Istvánné* osztályvezető és *Futala Tibor* csoportvezető is részt vett.

Az értekezleteken a beszámoló és egyben vitaindító előadást a népművelési munka felügyeletét ellátó járási vb. elnökhelyettesek tartották meg: a járási könyvtárak tájékoztatása alapján községenként értékelték a második ötéves terv célkitűzéseinek teljesítését, ismertették a harmadik ötéves terv időszakában a könyvtárakra váró feladatokat. A helyi lehetőségeket gondosan szem előtt tartó beszámolók élénk érdeklődést keltettek, s a kialakult vitában a községi tanácselnökök tanúbizonyságot tettek arról a változásról, amely a tanácsi vezetők szemléletében a legutóbbi évek során végbement. Szakértő felszólalásaik, melyekben a könyvtárak önálló helyiségeinek kérdését, a szabadpolc általános elterjesztését vagy éppen az állománygyarapítás politikai jelentőségét fejtették, azt bizonyították, hogy a könyvtárosok a harmadik ötéves terv könyvtári célkitűzéseinek megvalósításában bátran támaszkodhatnak a tanácsok megértő támogatására. Több alkalommal szóba került a községi könyvtárosok tiszteletdíjának kérdése is. A tanácselnökök hangsúlyozták, hogy a könyvtárosok megnövekedett munkáját nem követte nyomon a tiszteletdíjak arányos felemelése, ezért ennek a kérdésnek a megoldását az egyik legsürgősebb feladatnak tartják.

Az alábbiakban *Tóth Gézának*, a soproni járási tanács vb. elnökhelyettesének beszámolójából közlünk részleteket.

Pontosan öt esztendeje annak, hogy a községi tanácselnökök értekezlete ugyanabban a helyiségben és a ma is itt ülők többségének részvételével — néhány hónappal a községi könyvtárak tanácsi kezelésbe adásának befejezése után — megtárgyalta a községi tanácsok könyvtárügyi feladatait.

Nézzük, hogyan állt a járás könyvtármozgalma 1961 elején, és mit mutat a fejlődés grafikonja 1965 végén.

Öt évvel ezelőtt a 29 könyvtári egységből 13 működött községi művelődési otthonban, a többi egység közül 8 iskolában, 4 egyéb épületben, 3 magánlakásban, 1 pedig óvodában volt elhelyezve. Szabadpolcos könyvtárhelyiséget akkor még nem ismertünk. A szaporodó könyvállomány elhelyezése, az olvasók számára emelkedéséből eredő férőhely hiánya, a könyvszekrények túlszűfolttsága egyre nagyobb gondot okozott.

A megyei könyvtár kezdeményezésére emlékezetes tapasztalatcsere látogatás jött létre, amelynek keretében öt érdekelte községi tanácselnök meglátogatott több önálló helyiséget, szabadpolcos községi könyvtárat Komárom megyében. Ez a tapasztalatcsere elindítója volt annak

a fejlődésnek, amely az elmúlt öt évben járásunk területén megmutatkozott. A 28 könyvtárból jelenleg 19 működik művelődési otthonban, más épületben, de ugyancsak önálló helyiségben van 3 könyvtár. Közülük 13 szabadpolcos rendszerű, s rövidesen Egyházasfalun is új, szabadpolcos könyvtár létesül. Az újkéri művelődési otthon építésének befejezésére ugyancsak készen áll már a szabadpolcos berendezés. Az év végére könyvtáraink nagyobbik fele szabadpolcos lesz. De nincsen olyan könyvtárunk, amely az elmúlt öt esztendőben ne javított volna elhelyezésén vagy berendezésén.

A könyvtári elhelyezés fejlődéséhez hasonlóan az állomány növekedése is jó üteműnek mondható. 1960 elején 1000 lakosra 492 kötet jutott a járás területén, 1965 végére ez 1244 kötetre emelkedett, s az állomány túlhaladta a 40 000 darabot. A községek közül csupán a legnagyobb lélekszámú Fertőrákos nem érte el az 1200 kötetes mutatószámot.

Emelkedő tendenciát mutatnak az állomány gyarapítására szolgáló összegek is. Az 1960. évi 50 000 forintról 150 000 forintra emelkedett a könyvekre fordítható összeg. Ennek fele költségvetésből

származik, másik fele KÖFA hozzájárulás, MESZÓV támogatás és a megyei könyvbarát tárgysorsjáték bevételeiből eredő társadalmi támogatás. Külön ki kell emelni a lövői, nagyecenki, nagylozsi, peresztegi, sopronkövesdi, szakonyi és újkéri községi tanács évről évre ismétlődő, rendszeres KÖFA támogatását.

A községi könyvtárak olvasóinak száma öt év alatt a duplájára emelkedett. A 6536 olvasó a járás lakosságának 23,2%-át adja. Egészséges a fiatalok és a felnőttek aránya, de kevés — mindössze 1180 fő — a mezőgazdasággal foglalkozó felnőtt olvasók száma.

Az olvasószervezés terén magasan kiemelkedik Sopronkövesd, ahol majdnem minden második lakos könyvtári tag. A tagság számával arányos a könyvtár kötetének forgalma is. A községben nem múlik el olyan ismeretterjesztő előadás, amelyet ne követne a témához kapcsolódó könyvek iránti érdeklődés.

A községi könyvtárak könyvforgalma az elmúlt öt év alatt meghatározószorozódott, az utolsó évben megközelítette a 140 000 kötetet. Nem megfelelő azonban az ismeretterjesztő könyvek használata, az egész könyvforgalomnak csupán 16%-a. Ez arra utal, hogy a könyvtárosok és népművelők még nem találták meg a módot az ismeretterjesztés és a könyvtár szolgáltatásainak egybekapcsolására. Megítélésünk szerint ez a körülmény a legnagyobb gyengesége jelenlegi könyvtári munkánkknak.

A könyvtári munkát túlnyomórészt pedagógusok végzik, akik a szaporodó tennivalókat az évek óta változatlanul alacsony tiszteletdíj ellenére is lelkiismeretesen, hivatásszeretettel látják el.

Nagy előrelépést jelentett a könyvtári állomány növelésében a járási pártbizottság határozata, amely felhívta a termelősövetkezeteket, hogy ajánlják fel könyvállományukat a községi könyvtáraknak. Ez a határozat teljes egészében megvalósult: 1963-ban, a végrehajtás során 2500 kötettel gyarapodott a könyvtári állomány. A járási pártbizottság két évvel ezelőtt külön megtárgyalta a községi pártszervezetek titkáraival a könyvtárak támogatásának lehetőségeit, s ettől kezdve a pártszervezetek többet törődtek a könyvtárak működésével. Néhány helyen (Peresztegen, Egyházasszalun) a jobb elhelyezés érdekében is nagyjelentőségű intézkedéseket tettek. Elősegítette a könyvtárakkal való törődést az, hogy a községi tanácsok minden évben vb-ülésen és tanácsülésen foglalkoznak a könyvtár munkájával.

Kár, hogy még nincs megfelelő munkakapcsolat a községi könyvtárak és a

társadalmi segítő feladatot ellátó könyvbarát-bizottságok között. E bizottságok csupán néhány rendezvény előkészítésében segítenek a könyvtárosoknak.

Az eredmények felsorolása után nézzük azokat a feladatokat, amelyek végrehajtása a könyvtármozgalom további fejlődéséhez szükséges. A tervfeladatok közül a könyvtárak könyvállományának további növelése látszik a legnehezebbnek, mivel nem számíthatunk a költségvetésbe beállítható könyveszerzési hitelkeret nagyobb mérvű emelkedésével. Ezért a következő négy esztendőben az állomány növelésére a KÖFA hozzájárulásból kell nagyobb összegeket biztosítani.

Az olvasótoborzásban újból életre kell kelteni a szépen induló, de időközben elalanyhult „minden házból legyen olvasó” mozgalmat. A kisebb községekben, de néhány nagyobb községben sem igényelne nagyobb erőfeszítést az „olvasó község” célkitűzés elérése. Az állománygyarapításban már említettük az ismeretterjesztő művek nagyobb arányú beszerzésének szükségességét. Külön fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a különböző forrásokból történő vásárlásoknál minden esetben működjenek együtt a könyvtárosokkal azok, akik a hitelt adják. Az ügynököktől történő vásárlást feltétlenül kerüljék el.

A könyvtárak elhelyezésénél és berendezésénél kevesebb feladat adódik, mint az elmúlt öt évben. Felhívjuk a tanácsi vezetők figyelmét arra, hogy új könyvtárhelyiség juttatása esetén az építkezési vagy átalakítási tervek elkészítése előtt feltétlenül kérjék ki a járási tanács művelődésügyi osztályának és a járási könyvtárnak szakvéleményét.

A tanácsi vezetőkre hárul a feladat, hogy a könyvtári munkarend megtartását biztosítsák és ellenőrizzék. A heti kétszeri könyvtári nyitvatartás megtartása a könyvtár működésének alapja, s arra is kell gondolni, hogy a pedagógus könyvtárosok szabadságának vagy betegségének időtartamára megfelelő helyettes álljon rendelkezésre. Az állomány védelmének érdekében évenként leltári ellenőrzést kell tartani.

Kívánatos, hogy a községi tanácsok legalább olyan mértékben foglalkozzanak a könyvtári munkával, mint eddig. Míg azonban az eddig hozott határozatok elsősorban az elért eredmények értékelésével foglalkoztak, ezután többet kell törődni a könyvtárak tartalmi munkájával, továbbá a könyvtárak fejlesztéséhez szükséges anyagi eszközök előteremtésével. Különösen fontos a termelősövetkezetek anyagi és erkölcsi támogatásának megnyerése a községi könyvtárak fejlesztéséhez.

Közös erővel Debrecen könyvtári ellátottságának megjavításáért

Debrecen megyei jogú város könyvtárhálózatának könyvtárai közismerten rossz elhelyezési körülmények között működnek. Helyiséghiány miatt éveken keresztül nem kerülhetett sor sem a jelenlegi, rendkívüli túlterhelt könyvtárak bővítésére, sem új egységek létesítésére. A fejlődés és előrelépés lehetőségét végülis a különböző kulturális intézmények összefogása és együttműködése teremtette meg.

A szakszervezeti és tanácsi könyvtárak könyvtártelepítéseinek összehangolására rendkívül nagy szükség van. A könyvtárak dolgozóival együtt erre törekedtek a könyvtárhálózat fenntartói is. A két hálózat együttműködésére, illetve

közös fenntartású könyvtár

létesítésére Debrecenben leginkább a III. kerületben, az úgynevezett Szabadság telepen volt szükség. Itt a MÁV Járműjavító Vállalat művelődési otthonának szakszervezeti könyvtárában nagyszámú könyv (10—11 000 kötet) és szép, tágas könyvtárhelyiség állt az üzem dolgozóinak rendelkezésére, azonban könyvtárosi állás hiányában e könyvtár nem volt megfelelően kihasználva. (Akadt olyan év is, amikor a könyvtár egyáltalán nem működött.) Másrészt e szakszervezeti könyvtártól viszonylag kis távolságra működött a tanácsi hálózat egyik fiókkönyvtára, ahol a 19 m²-nyi helyiségben 3500 kötet könyv állt 750, igen aktív olvasó rendelkezésére. A kölcsönzést itt egy részfoglalkozású könyvtáros látta el.

A két könyvtár szervezeti összevonására és működésének közös fenntartás alapján való megindítására 1965 júliusában került sor. Ehhez ösztönzést adott a közös fenntartásról szóló 4/1965. MM sz. rendelet is. A működési feltételekre nézve írásos megegyezés született. A két könyvtár vezetője a városi könyvtárhálózat egyik főfoglalkozású dolgozója lett. Ő látja el mindkét könyvtári egységben a kölcsönzést, és végzi a szakszervezeti könyvtár állománygyarapítását is. Mivel az olvasók toborzása erősen igénybeveszi fennmaradó munkaidejét, ezért a városi könyvtár központja továbbra is vállalja az általa beszerzett könyvek teljes feldolgozását. A könyvtáros a hét egyik napján nem kölcsönöz: ekkor az üzemi dolgozók és a lakosok között olvasókat toboroz, a szocialista brigádokkal keres kapcsolatot, s ezenkívül a könyvtári belső munkára fordíthatja napi munkaidejét.

Az egész lakóterület jó könyvtári ellátására újabb kedvező feltételt teremt, ha a városi könyvtár 1966-ban további helyiséget kap gyermekrészlegnek. Ily mó-

Részletek a Debreceni Városi Könyvtár

don a három könyvtári egység egyelőre el tudja látni e területet: a Járműjavító szakszervezeti könyvtára kizárólag felnőttek számára kölcsönöz. Ugyancsak a felnőttek részére szolgál majd a jelenlegi fiókkönyvtár helyiségében működő letéti könyvtár. Végül az új helyiségben csak gyermekeknek fognak kölcsönözni.

Őszintén meg kell vallani, hogy nagy nehézségeket kellett leküzdeni, míg eljutottunk a közös fenntartású könyvtár megnyitásáig. Több mint fél évig tartott, amíg a meg nem értésből eredő akadályok nagy részét sikerült elhárítani. Ha nem is zavartalanul, de ma már eredményesen működik a szakszervezeti könyvtár. Bár a beiratkozott olvasók száma fél év alatt csak 400-ra emelkedett, az egyes üzemegekbe letétbe kiadott könyvanyag lényegesen emeli a könyvtár forgalmát.

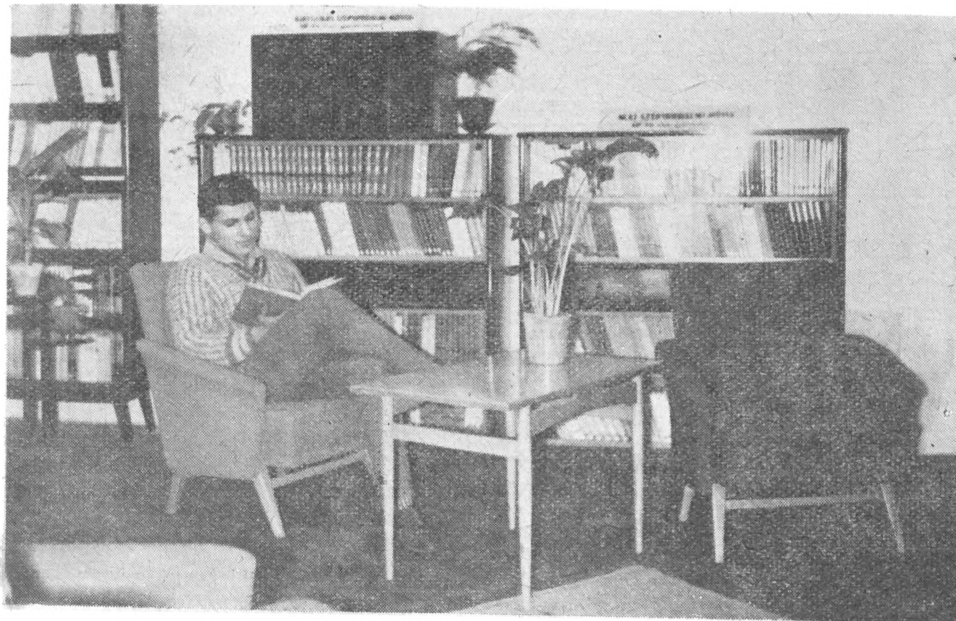
A kulturális együttműködés másik szép eredménye a városi

hírlapolvasó

létrehozása volt. Ennek megteremtését az is sürgette, hogy a városi könyvtár 34 könyvtári egységében sehol sem volt lehetőség helybenolvasásra. A város központjában, forgalmas helyen sikerült a hírlapolvasó céljára helyiséget kapni. Az Ady Endre Művelődési Háznak a művészklub céljára berendezett helyisége csak az esti órákban volt igénybevéve. Itt, a művelődési ház szép műemlék épületében, az I. emeleten levő tágas klubhelyiségben nyílt meg 1966 januárjában a városi tanács és a városi pártbizottság segítségével létesített hírlapolvasó. Mivel a helyiség az Ady Endre Művelődési Házé, megállapodás készült, amely megszabta az igénybevétel feltételeit és időpontjait. Egyidejűleg a városi tanács egy négyórás munkaerőt alkalmazott felügyelőnek. Az SZMT Központi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár a folyóiratállomány kibővítésére adott segítséget, és e két könyvtár a továbbiakban is támogatja az új létesítményt. A hírlapolvasó állományát több mint száz kötetes-kézíkönyvtár egészíti ki.

A hírlapolvasó létrehozása már eddigi tapasztalataink szerint sem volt hiábavaló. A napi látogatók száma 28—35 között mozog. A nyitásra nyomtatott tájékoztató készült, mely a hírlapolvasóba járó 120 folyóirat felsorolásán kívül a nyitvatartási időt is tartalmazza. Új kiadására az azóta lényegesen megszaporodott folyóiratállomány miatt rövidesen sor kerül. Már az indulás időpontjában kívánságfüzetet nyitottunk, amelybe a látogatók rendszeresen beírják észrevételeiket, kívánságaikat.

A TIT megyei szervezetével közös rendezésben havonként *újságíró—olvasó találkozó*ra kerül sor. Januárban *Máté György*, a Népszabadság munkatársa vietnami élményeiről beszélt a hallgatóknak, előadását színes diafilmekkel is illusztrálta. Februárban *Pintér István* „Kidobtak a Szabad Európa Rádiótól” címmel nagyszámú érdeklődő előtt tartott előadást, melyet hosszú beszélgetés követett.

új gyermekkönyvtárából (Horányi Irén felv.)

Ugyancsak a TIT megyei szervezetével közösen indítottuk meg a „Nagy perek” című, hat előadásból álló sorozatot, ebben neves fővárosi jogászok, történészek működnek közre. A későbbiekben kizárólag csak az újságíró—olvasó találkozók akarjuk a hírlapolvasóban megtartani, nehogy a sok rendezvény megzavarja a hírlapolvasó napi életét és csökkentse rendszeres látogatóinak számát.

A jelenlegi elhelyezést nem tartjuk véglegesnek, minél előbb szeretnénk egy utcára nyíló, földszinti helyiséget kapni, mert az ilyen elhelyezés feltétlenül megtöbbszörözné a látogatók számát.

A városi könyvtár az Ady Endre Művelődési Házzal másik megállapodást is kötött 1966 februárjában. Ez tette lehetővé, hogy egyik egységében — a Ludas Matyi Bábszínház épületében — a városi könyvtár első

gyermekrészlegét

megnyithassuk. Itt a nézőtéri rész a hetenkénti egy-két előadás céljára van kialakítva, a hét többi napjain pedig a gyermekkönyvtár és gyermekklub céljait szolgálja. A könyvek elhelyezésére tolóúveges könyvszekrénykéket kellett beszerezni, ezek a szabadpolcos kölcsönzés idején nyitva vannak. A gyermekkönyvtár több iskola közvetlen szomszédságában nyílt, a környező lakóterület egyébként ellátatlan volt könyvtárilag. Kár, hogy e könyvtárba csak napi négyórás könyvtárost alkalmazhatunk. A megfelelő könyvvállomány megteremtése is nagy gondot okozott. *1966-ban — az előző évek költségvetési keretéhez hasonlóan — mindössze 73 900 Ft az egész városi könyvtárhálózat könyvbeszerzési kerete!* Ebből az eddigi 34 könyvtárat és az új gyermekkönyvtárat nem tudjuk megfelelően ellátni. Igaz, hogy reményünk van a póthitelre.

A gyermekkönyvtári katalógust a Szabó Ervin Könyvtár által készített, illusztrált osztólapok színesítik. A könyveken kívül valamennyi gyermekújságot is megrendeltük, mivel a gyermekkönyvtárban lehetőség van a helybenolvasásra. A későbbiekben még néhány társasjátékot szerez be a művelődési ház, és hozzásegíti a könyvtárat, hogy a televízió mellett is változatossá tegye a klubfoglalkozásokat.

Mind a bábszínháznak, mind a gyermekkönyvtárnak emeli a forgalmát az itt megvalósított együttműködés. A szépen berendezett helyiség méltó kulturális szórakozást nyújt a gyerekeknek: kedves gyermekothonná fejlődik.

Sorrendben a negyedik közös vállalkozás, mely gazdaságosságát tekintve különösen fontos, a januárban a megyei könyvtárral együtt létrehozott

közös könyvkötészet.

A megyei könyvtár helyiségviszonyai is meglehetősen szűkösek. A könyvkötészet szűk és egészségtelen helyisége eddig mind a megfelelő gépek alkalmazását, mind a teljesítmény emelését megakadályozta.

A városi könyvtárnak, melynek évek óta igen szerény a könyvbeszerzési kerete, nagy szüksége van a könyvek folyamatos újrakötésére. A városi könyvtárnak a város központjában — a megyei könyvtárhoz is közel — megfelelő helyiséget (két helyiség és tágas pince) sikerült kiutaltatni egy közös könyvkötészet céljára. A városi tanács egy öt és fél órás munkaerő alkalmazását is lehetővé tette, ezzel a tágas helyiségben megvalósulhatott a megyei könyvtár 3 főnyi könyvkötészetének fejlesztése, új lendületet vett a közös munka. A fentartók által jóváhagyott megállapodás mindkét könyvtár részére előnyös, mert csökkenti mindkét fél terheit, és növeli a teljesítményeket.

A közös próbálkozásokkal egyidejűleg a városi könyvtárhálózat elhelyezési körülményeinek javítása érdekében — a még ellátatlan lakóterületeken könyvtári célra szolgáló helyiségek átadásával — nagy erőfeszítéseket tesznek a kerületi tanácsok is.

A városi tanács határozata szerint a városi könyvtár és az Ady Endre Művelődési Ház elkészítette a város könyvtár- és művelődési-klub

fejlesztési tervét

1970-ig, figyelembe véve a városfejlesztési terveket is. A kerületi központi könyvtárakon és művelődési otthonokon kívül meghatároztuk a helyi jelentőségű könyvtárak és klubok létesítésének helyét és méreteit. A kerületi művelődésügyi állandó bizottságok és végrehajtó bizottságok a tervet megtárgyalták és kisebb módosításokkal elfogadták.

A II. kerületi tanács még ebben az évben megoldja a városi könyvtár központjának elhelyezési gondjait, ami a jelenlegi széttagoltságot megszünteti.

Kertész Gyuláné

46 év egy falusi könyvtárban

— Tizenhárom gyermekes falusi tanító fia vagyok. Pedagógus volt az apám, a nagyapám, hat testvérem, az lett a két lányom is. A családi terhek könnyítése végett tízéves koromban a Brassó melletti Hosszúfalura küldtek, az ingyenes állami polgárba...

Hosszúfalura messze esik a Fejér megyei Nadasdladánytól.

A Székelyudvarhelyt oklevele kapott fiatal tanító útja kiváltképp hosszú volt: meg kellett járnia a világháború harc-tereit is.

Huszonnégy esztendő volt Gábos Béla, és hadviselt fiatalember, amikor 1920-ban megpályázta a nadasdladányi iskola tanítói állását. A ladányiaknak jó szemük volt, hogy a messziről jött ifjút választották. A község és tanítójának kapcsolata igen tartós lett.

Csaknem fél évszázad múlt el azóta.

Az első gyerekek, akiket beírt, már nagyapák, nagyanyák. Többen már a négyszögletes fejfák alatt pihennek a ladányi temetőben. Fiaik közül sok idegen földben nyugszik... S az unokákat is ő nevelte — már egy másik világban.

Ahogy a könyvtár felé haladtunkban körülveszik, megszólítják, köszöntik: mindebben benne van, hogy a falu apjának tartják. Akihez ma is tanácsért fordulnak családi, gazdálkodási, művelődési ügyekben.

1920 óta a tanítás mellett a községi könyvtáros tisztét is ellátta. És ellátja ma is, most már csak ezt. 1957-ben nyugdíjazását kérte. Rosszkor. Ha csak pár hónapot vár, csaknem teljes munkaidéjét beszámították volna, így a nyugdíjtörvény úgy tekinti, mintha csak 1945 után dolgozott volna.

— Az iskola a „családban maradt”. Igazgatói helyemet a vöm vette át, a lányom is itt tanít. Én a könyvtárnak szentelhetem az időmet. Amit félkézzel végezhettem addig, az most a teljes életem lett. Ezen kívül csak egy szenvedélyem van: a kertészkedés. Kár, hogy nem gyümölcsérés idején jött!

Hetvenéves, ötvennek vélném. Talán a munkaszeretet a legjobb fegyver az idővel folytatott harcunkban?! Megérzi a ki nem mondott gondolatot.

— Hálísten, egészséges vagyok. Tudja, hogy a 13 testvéremből még 6 él és mind nyugdíjas! A Gábos-had nem adja meg magát az öregségnek... No nézze, itt vagyunk már. A könyvtár előtti betonozott járdát, a rácsoskaput a tanács csináltatta. A házat most hozták rendbe. Hát még ha

belülről meglátja! Vadonatúj könyvtáram van!

Jogos a büszkesége. Mindazokat az embereket, akik a könyvtár fontosságát ilyen szépen belátják, ő nevelte. Az ő munkája gyümölcsözik itt minden gesztusban, anyagi áldozatban.

A könyvtár valóban egyike a legszebb falusi könyvtáraknak a megyében. Napfényes, tágas, helybenolvasásra kiválóan alkalmas 6×10 m-es helyiség, szabadpolccal, színes terítőkkal az asztalokon.

— Már csak a virágok hiányoznak, de a tanítónők vállalták, hogy hamarosan ellátják szobanövényekkel. Még csak pár hete, hogy az átalakítással elkészültünk, azelőtt nagy, súlyos szekrények töltötték be a szobát. Ezeket az új állványokat a megyei könyvtár adta. Eleinte magam is berzenkedtem a szabadpolc ellen, féltem, elvesznek a könyvek. Most kezdem megszokni, hogy mindig árgus-szemmel figyelek — szerencsére jó még a látásom, meg a hallásom is —, képzelve csak el: egy-egy könyvtári délután itt száz ember is megfordul!

De hiszen mind a tanítványai voltak!

— Igen, igen, a pénzemet számolatlanul előtűk hagynám, de a könyveket? De nem panaszkodom, a szabadpolc bevezetése óta még egy könyv sem veszett el. Ám lélektanilag az én félelmem is érthető, mert már voltam szörnyű könyvpusztulás tanúja, s azóta úgy vigyázok mindenre, mint a szemem világára.

— Tudja, milyen öreg ennek a falunak a könyvtára? 1890-ben alapították. Polgári olvasókörnek hívták akkor. A negyvenes években kb. 1200 darabból állt az állomány. Igaz, kevesen használták, csak a tagok, azoknak pedig 1 mázsa búza árát kellett évről évre befizetniük. Aból tartottuk fönn. Ebből a régi állományból, sajnos, csak kb. 200 darab maradt meg, jórésze a háború idején pusztult el, a maradékból sok jó könyv is áldozatul esett 50-ben a téves szelektálásnak. A megmaradtak között azonban vannak olyan értékes kötetek is, mint klaszszikusaink régi kiadásai, a Pallas lectikon és a Borsszem Jankó meg a Kakas Márton c. folyóiratok néhány évfolyama. Az utóbbi években nagyon szépen megnőtt az állomány, csaknem 3000 „könyvem” van, épp annyi, ahány lakosa a falunak. Különböző is szerencsés helyzetben vagyok, mert a megyei könyvtár duplumraktára a ladányi, egykori Nádasy-kastélyban kapott elhelyezést, onnan elhozhatom, ami az olvasóimnak kell. (Elszo-

morodom, ha a kastélyra gondolok, olyan kítűnő művelődési otthon lehetne, a könyvtár is kaphatna helyet benne, és most tőzeg-üzemnek használjuk! A tőzeg igazán beérhetné szerényebb szállással is, olyannal, ami nem műemlék — de hát azt a szerényebbet előbb fel kell építeni!)

Elégedett-e olvasóival? Érdeklődésük jó bizonyítványt állít ki hajdani tanítójukról?

— Az állomány gazdag, ám az olvasóim számával már nem vagyok annyira elégedett. Az 1965-ös évben 469 beiratkozott könyvtári tagot tartottam nyilván, ez persze több olvasót jelent, mert sokan csak a gyermeket küldik könyvért, olykor a családból csupán az asszony iratkozik be. Nem is az olvasók számát keveslem, hanem a mezőgazdasági dolgozókéét. A mi falunk fejlődő falu — ha szétnéz, csupa új házat lát —, innen nem vándorol el a fiatalság, mert tőlünk könnyen megközelíthető autóbusszal Fehérvár, Inota, Várpalota. Nemcsak az itteniek vállalnak ott munkát, de sokan ide is költöznek, hogy ott munkába lépjenek. Épp ezért sok munkás lakik a faluban, valamennyien igyekszenek megszerezni a 8 osztályos iskolai végzettséget, szívesen olvasnak is, első-sorban a brigádtagok, és főként a napi közlekedés idején. Ellenben a parasztolvasók számát nehezen sikerül emelnem. Ők a beiratkozott olvasóknak mindössze 1%-át jelentik. Gyermekük azonban itt vannak, és könyvekkel megrakodva mennek haza. Azt mondják: „édesapám üzeni, tessék könyvet küldeni, a tanító úr tudja, mi kell neki”. Az önálló választásig még nem jutottak el...

— Az viszont igaz, hogy olvasóim érdeklődését, szellemi képességét már az iskolából ismerem, s azóta is rajta vagyok, hogy fejlesszem őket. Szépirodalmi vonatkozásban nem is panaszkodhatom az ízlésükre.

— Ellenben az ismeretterjesztő irodalom tekintetében nem dicsekedhetek nagy eredményekkel. Néhány útleírás, sportkönyv a fiataloknál, pár egészségügyi mű az öregeknél. A mezőgazdasági könyvekből elolvassák, ami a baromfi- és nyúltenyésztésről szól, újabban a gomba-termesztési munkákat is. Januárban 991 könyvet kölcsönöztem, ebből 71 volt ismeretterjesztő. Igaz, hogy a csak helybenolvasható lexikonokat szívesen lapozgatják, nézegetik, azok sok kézben megfordulnak, s ezt is ismeretterjesztésnek tekintem.

A szigorú rendben tartott polcokon körülnézve hirtelen hiányérzetem támad.

Gábos Béla (balról) Boros Dezső martonvásári könyvtárossal

Keresek valamit, s bármerre fordulok, nem találok. Nincsenek folyóiratok. Egyedül a Könyvtáros árválkodik a polcon.

— Mindeddig nem volt folyóiratkeretiünk. Most megígérték a tanácsnál, hogy évi 500 Ft-ot kapok erre a célra. A magam napi- és hetilap példányait hozom be, ha kéri valaki őket, egyébként nem volt rájuk igény, a pedagógusok az iskolában olvastak, a fiatalok a KISZ-klubban, a többiek a Hazafias Népfront klubjában. De bizonyára az igény is felébred, ha lesznek lapjaim...

Indulóban még megkérdezem, hogy elégedett-e?

Megáll, tűnődik egy pillanatig. Az a szigorú pontosság, mely egész lényére jellemző, megakadályozza a gyors válaszadásban.

— Azt hiszem, kevés ember mondhatja ezt magáról annyi joggal, mint én. A csendes, örömmel végzett munka és a családi boldogság, hosszú élet és egészség: minden, amire halandó vágyakozhat, megadatott nekem. Munkámat elismerik, megkaptam a „Szocialista munkáért” kitüntetést, jutalomban is volt részem a tíz éve, vagy annál régebben működő könyvtárosok megyei jubileumán. De a legnagyobb elismerés a falu népének szeretete és a tudat, hogy minden, ami itt van, kicsit az én művem is... Csak egy kívánságom lenne még: hogy az unokáim is kövessék a családi hagyományt és pedagógusok, könyvtárosok legyenek!

B o z ó k y É v a

A nyelvtudományi művek szakjelzete

A Könyvtáros 1965/3. számából — Babiczky Béla cikkéből — a könyvtáros társadalom arról értesült, hogy a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID) P 800 sz. jegyzékén, 1964. december 31-i hatállyal jóváhagyta a 4-es és a 8-as szak összevonását.

A közlést követő munkaértekezleten megállapodás született, hogy a miskolci városi könyvtárhálózat fiókkönyvtáraiban végrehajtjuk a könyvek és a katalóguscédulák átszortosítását és kijavítását. Ezzel megtettük a magunkét, s természetesen tartottuk, hogy a továbbiakban az új kiadású könyveken s azok címléírásában már az új, a helyes raktári jelzet és szákszám fog szerepelni. Tévedtünk. Most, egy évvel a cikk megjelenése után szeretnénk megkérdezni, hogy mi lehet az az áthidalhatatlan akadály, ami miatt ezt a látszólag egyszerű változtatást nem lehetett egy év alatt végrehajtani a központi jelzetadásban? — A régi szakozás miatt egy éve kénytelenek vagyunk minden nyelvtudományi és irodalomtudományi munka szákszámait javíthatni, de talán másutt is — ahol a FID határozat szellemében jártak el — nagyon sok felesleges többletmunka keletkezett.

Demcsik Iván
városi fiókkönyvtáros, Miskolc

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ válasza

Sajnálatos, hogy a miskolci városi hálózat könyvtárosai (és még néhányan az országban) meggondolatlanul belevágtak ilyen hatalmas munkába, mint amilyen első sorban a könyvek raktári jelzeteinek átjavítása. S kérdés az, hogy *milyen új raktári jelzeteket* alkalmaztak, hiszen a raktári szakcsoportszámok tekintetében még semmiféle megállapodás nem született a közművelődési könyvtárosok között, ennek megfelelően nem is jelent meg átdolgozott raktári táblázat.

Döntés a következő okok miatt nem történt még:

A kérdés az egész magyar könyvtárügyet érinti, tudományos, szak- és közművelődési könyvtárakat egyaránt, az utóbbiaknál nemcsak a katalógus-átszerkesztést, hanem a raktári jelzetek átjavítását is jelenti (ami nemcsak a szak-, hanem betűrendes katalógust és a raktári kartotékot is érinti).

Továbbá nem csupán az ismertett 4-es és 8-as főosztályban történt változás, hanem, hogy csak néhány lényegesebbet említsünk: új általános közös alosztások jöttek létre, jelentős módosulás történt a 32, 33, 37, 52, 53, 54, 55, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 72 és 77-es osztályokban.

Megjegyzendő az is, hogy az ETO „generális” módosításainak még csak az elején vagyunk, és ami még nehezebbé teszi a dolgunkat, a továbbiakban *a már eddig érintett osztályok* közül néhányban újabb változások lesznek (pl. a nyelvtudomány jelenlegi helye nem végleges stb.).

A közművelődési könyvtárak raktározási és katalógusszerkesztési kérdéseinek elvi gondozását a Könyvtártudományi és Módszertani Központ látja el. Ez az intézmény, illetve elődje adta közre a „Könyvtári raktározási táblázatok” c. kiadványt. Az 1954. évi kiadás óta nem történt változás „Az ismeretterjesztő művek raktári szakjelei”-nek táblázatában. A stabilitásra szükség is van, hiszen a könyvek jelzeteinek tízezreit érintené egy-egy szakcsoportszám megváltoztatása. Amennyiben az a döntés születik, hogy az ETO-ban történt módosításokat a tizedes osztályozáson alapuló raktári szakcsoportszámok táblázataiban is végrehajtjuk, az ország majdnem tízezer közművelődési könyvtárát és kölcsönzőhelyét érintené a három szakcsoportba tartozó művek átjelzetezése. Becslés szerint 250 000 kötet könyv átjelzetezését és mintegy 1 500 000 katalóguscédulán szereplő raktári jelzet és ennél jóval több szákszám átírását igényelné, ha a változtatásokat végrehajtanánk.

A KMK az elmúlt idő alatt foglalkozott a raktári jelzetek megváltoztatásának, továbbá az ETO módosításainak bevezetését érintő elvi és gyakorlati kérdésekkel. Mivel a közművelődési könyvtárak több mint tizenöt éve fejlesztik állományukat és lehetőségeikhez képest általában fel is tárták azt, úgy gondoljuk, hogy az *elhamarkodott döntések beláthatatlan következményekkel* járnának.

Ezért a helyzetet mérlegelve úgy határoztunk, hogy megvárjuk az ETO 1966. évi rövidített magyar kiadását, amely 1965. december 31-ig tartalmazza az ETO módosí-

tásait, tehát a könyvtárak ezreinek hosszú évekre megint ez lesz a forrásuk az osztályozásra, illetve a nyomtatott katalóguscédulákon szereplő szakjelzetek értelmezésére; a közeljövőben pedig újra összehívjuk a közművelődési könyvtárak feldolgozó-csoportvezetőinek munkaértekezletét — meghívjuk az olvasószolgálati csoportvezetőket is —, ahol a KMK az alábbi lényegesebb elképzeléseket ismerteti:

a magyar közművelődési könyvtárak (hasonlóan sok külföldi könyvtárhoz) állapodjanak meg egy ETO kiadás használatában (ez az 1966. évi lenne) és hosszabb ideig, esetleg 5—10 évig, vagy egy újabb rövidített magyar kiadás megjelenéséig, *ne vegyék figyelembe* az időközben történő módosításokat, kivéve az újonnan beiktandó, ill. beiktatott fogalmak szákszámait;

a raktári jelzetekre vonatkozóan szintén hosszabb időre szóló megoldást dolgoz ki a KMK (mivel ebben még végleges megegyezés nem történt);

a módosítások bevezetéséhez (hasonlóan a 81 osztályban történt régebbi változáshoz) módszertani útmutatót ad ki a Könyvtártudományi és Módszertani Központ.

Bereczky Lászlóné

Magyar könyvmúzeum alapítása

Könyvkultúránk a felszabadulás óta sokat fejlődött. Ma már a széles néprétegek nemcsak olvasnivalót keresnek, hanem érdeklődnek a könyv múltja, előállítása, illusztrálása és szépségei iránt is. Iskoláink ezt az érdeklődést azzal segítik elő, hogy valamilyen formában — legtöbbször az irodalomtörténet tanításával kapcsolatban — felhívják a tanulók figyelmét a könyv történetére.

A könyvkultúra további elmélyítésének jelenleg nagy akadálya van: nincs mód a kellő szemléltetésre. Az új alapítású könyvtárakban, az iskolai és közművelődési hálózatban hiába keresünk megfelelő anyagot. Enélkül pedig semmilyen oktatásnak és propagandának sem lehet nagyobb hatása, tartós eredménye.

A Széchényi Könyvtárban, a budapesti Egyetemi Könyvtárban gyakran jelentkeznek az iskolák: szeretnék megtekinteni kódexeiüket, ősnymtatványaikat, nyelvemlékeiket. Sajnos, ma mindkét könyvtár súlyos helyhiánnyal küzd, nincsenek bemutatásra, kiállításra alkalmas termek, nem tudják a könyvtörténeti érdekességeket kellő számban tárlóba rakni, a fejlődés sorrendjében elrendezni, magyarázó feliratokkal ellátni. A Széchényi Könyvtárban mindössze két ilyen tárló van, s ezek a nagy érdeklődést természetesen csak csekély mértékben elégítik ki. A ritkaságoknak a páncélszekrényekből való esetlen kivétele és megmutatása kevés látogató esetén kielégíti ugyan a szemléltetés követelményeit, de súlyosan veszélyezteti a kódexállomány épségét.

Külföldön ezt a szükségletet sok helyen felismerték. Lipcsében már 1884-ben alapítottak egy könyv- és írástörténeti múzeumot, Csehszlovákiában, a zdari kastélyban pedig tizenöt évvel ezelőtt.

Magyarországon néhány egyházi könyvtár rendezett be kisebb könyvmúzeumot, Pannonhalmán a bencés apátság, Debrecenben a tiszavidéki református egyházkerület, Egerben a püspökség. Ezekben a helyeken a középkori könyvművészet leg szebb darabjai várják közszemlére kitéve a látogatókat. A látogatók mennek is. A debreceniek szívesen keresik fel vasárnaponként a református könyvtárat, Pannonhalmán a nyári idényben egymást váltják a kisebb-nagyobb országjáró csoportok. De mégis messze vannak ezek a helyek az ország középpontjától, csak kevesen juthatnak el oda. Budapesten kellene országos könyvmúzeumot létesíteni.

Ezt a vezetőik is látják. Mikor a minisztertanács a budai Vár Krisztina körüli szárnyát a Széchényi Könyvtárnak adta, elhatározták, hogy ott könyvmúzeumot is létesítenek.

Ezzel kapcsolatban felmerül az a kérdés, hogy mi kerüljön oda? Úgy érzem, hogy nem szabad megelégednünk a Széchényi Könyvtár kódexeinek, ősnymtatványainak, régi ritka könyveinek a kiállításával, hanem helyet kell biztosítani az ezeknél régiebb és a legújabb anyagoknak is.

Fontos, hogy szemléltessük a kulturális fejlődés legfontosabb elősegítőjének és feltételének, az írásnak a kialakulását és történetét. Tudom, hogy a magyar múzeumokban és gyűjteményekben erre vonatkozóan kevés eredeti dokumentum található. De ha nem tudunk eredetűt kiállítani, pótoljuk részben természetű hasonlókkal, részben fényképekkel. Állítsunk ki szumir ékirásos maradványt, könyvet Szardanapál király könyvtárából, hieroglifákkal teleírt szkarabeuszt, feliratos római koporsót, tóratekeresztet! Mintazzuk le a rozetti követ, a három különféle írással, amelynek segítségével a tudósok megfejtették az egyiptomi hieroglifák olvasását! Táblákon ábrázoljuk az írás fejlődését a legrégebb kortól, feltüntetve a különféle

írásfajták, betűtípusok rokonságát, fokozatos átalakulását! Hányan vannak, akik még hasonlóan sem láttak székelő rovásírást! Ennek is kell egy tárló vagy falrészlet, például az énlaki templom feliratával!

Ezzel párhuzamosan be lehetne mutatni az írás nyersanyagának a fejlődését, babiloni agyagtáblát, egyiptomi papirusztekercset, római viaszábrát, indiai bambusz-háncsra írt könyvet, közben a pergamenkészítést, papírgyártást ábrázoló makettokkal élénkítve a kiállítást. Nagy érdeklődést keltene, ha berendeznénk egy középkori íróműhelyt, korabeli bútorokkal (vagy bútorutánzatokkal), íróeszközökkel.

A kódexirodalom és humanista kultúra bemutatásának központjába Mátyás király könyvtárát kell állítani! Különös nyomatékkal parancsolja ezt az a körülmény, hogy az új Széchényi Könyvtár és a könyvmúzeum azon a helyen kerül felállításra, ahol egykor első nemzeti könyvtárunk, a Corvina kötetei sorakoztak.

A könyvnyomtatás előzményeit és kezdeteit pecsételő hengerek, táblanyomatok, régi kínai könyvek faksimilái és európai őnyomtatványok szemléltessék. Ez utóbbiaknak a kódexek és színesfestésű kódexutánzatok mellett van a helye. Állapítsák meg maguk a látogatók, hogy az első nyomtatott könyvek mennyire utánozzák a kézzel írottakat. Mutassuk be jellegzetes példákból, hogy Gutenberg 42 soros Bibliájától milyen út vezetett a kislakú Elzevir republicáéig és onnan a barokk, rokokó és klasszicista könyveken át a ma nyomdatermékeiig.

A múzeum részesítse különös megbecsülésben a magyar nyomdászokat! Tótfalusi Kis Miklós megérdemel legalább egy teljes tárlót! A ma működő nyomdák közül a legrégebbinek, az Egyetemi Nyomdának a kiadványai egymagukban is művelődéstörténeti érdekességűek. Ne feledkezzünk meg Gyomáról, Békéscsabáról sem! Ha a németek Lipcsében külön kiállítással becsülték meg Kner Imre nyomtatványait, nekünk kétszeres kötelességünk közszemlére bocsátani őket. És állítsuk ki az utolsó évek legszebb könyveit, a szöveghez leginkább alkalmazkodó művészi illusztrációkat, szemgyönyörködtető védőborítókat!

Egy könyvmúzeum igen alkalmas arra, hogy rávilágítson a könyvek szerepére a szabadságharcok, a feudalizmus és kapitalizmus elleni küzdelemben. Rákóczi hadi újságjának, a negyvennyolcas szabadságharc kiadványainak, a cenzúra által eltiltott, üldözött könyveknek, a tanácsköztársaság sajtójának, az illegális kommunista könyveknek kiemelkedő helyet kell biztosítanunk!

A könyvtörténet keretén belül külön ki kell emelni az illusztrációk szerepét! Dürer, Holbein és társai fametszetei művészettörténeti élmények! Hogyan alkalmazkodtak a későbbi évszázadok művészei ehhez a hagyományhoz? Mit tudtak a különböző korok illusztrátorai nyújtani és mit tudnak ma?

Helyet követel a könyvek külső burkának, a kötésnek a története is, és ezen belül különös fontossággal a hazai vonatkozások. Mátyás király külön könyvkötő műhelyt rendezett be, s a corvina-kötések világhírűek. De későbbben is fejlődött ki több helyen sajátos magyar könyvkötő-stílus. Legismertebb közülök a debreceni és nagyszombat. Ismertessük meg ezeket mindenkiel!

A könyvekkel olyan szoros kapcsolatban álló könyvtárak sem hiányozhatnak a múzeumból. Ide kívánkoznak néhány régi könyvtárunk képe, a keszthelyi, a zirci, pannonhalmi, egri, sárospataki teremkönyvtár makettja, legújabb létesítményeink fényképe, könyvtári berendezések, katalógusok különböző korokból, grafikonok, amelyek érzékeltetik könyvtáraink számának, olvasóforgalmának ugrásszerű gyarapodását az utolsó két évtizedben.

A könyveket gépek állítják elő. Érdekes lenne ezeknek a fejlődését szemléltetni a kezdetleges kézisajtótól a modern rotációs géporól, bemutatni a különféle sokszorosító és szedő eljárásokat. Talán akad az országban valahol egy régi, Gutenberg korabeli technikával dolgozó sajtó, amit ki lehet állítani.

Magukat az írókat sem szabad kihagyni! Ne csak nyomtatott műveikkel szerepeljenek, hanem legalább egy-egy kéziratral is! Igaz, hogy ez inkább egy irodalmi múzeumba való anyag, de a könyvek nézése közben érdekfeszítő azt is látni, hogy alkotóik hogyan dolgoztak, mit javítottak első fogalmazványaikon.

Mindez talán túl soknak látszik, de ne feledjük, hogy a könyvmúzeumot nem egy-két évre, hanem évtizedekre tervezzük! Mindenesetre a gyűjtőkor pontos megállapításához és a múzeum számára szükséges terület kiszámításához haladéktalanul hozzá kell fognunk és befejezni a Vár végleges átépítési terveinek elkészülte előtt. Kívánatos mielőbb elkezdeni a gyűjtést is, a hazai anyag számbavételét, a külföldön levő tárgyakról hasonmásokat, fényképek készítését. Az idő gyorsan múlik.

És addig is... nem lehetne valahol két-három ideiglenes helyiséget biztosítani a magyar könyvmúzeum számára? Jó lenne ez tapasztalatszerzésre (mit hogyan rendezzünk be?) és jó lenne azért is, hogy az iskoláknak, egyéni érdeklődőknek ne kelljen még 4—5 évet várni a Széchényi Könyvtár új palotájának befejezéséig.

Vértesy Miklós

A vb-elnök akadémiára ment

– elmarad a könyvtárépítés

Úri község kétezernégszáz kötetes könyvtára a művelődési otthon egyik kis, kamraszerű helyiségben szorong. A durva cementpadlós fülke örökké nyirkos levegőjében zöldesszürke penész verte ki a rozoga pultokra zsúfolt könyvek gerincét, pedig Kellner Lajos nyugdíjas nyomdász, aki úgyszólván minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül nyolc kerek esztendeje gyűjtögeti, gondozza ezeket a könyveket, és lelkes könyvtárosi munkájával valóságos *kultúrmissziót tölt be* a faluban, mindent elkövet a féltve őrzött állomány megmentése érdekében. Munkájának azonban ebben az alig hét négyzetméter alapterületű oduban alig van látszata, pedig más vonatkozásban joggal büszke lehet arra, hogy a könyvtár rendszeres, beiratkozott olvasóinak száma már meghaladta a négyszázötvenet. Ez azért nagy szó, mert a legutóbbi népszámlálás időpontjában 2581 volt Úri község lakóinak száma, tehát majd húsz százalékuk könyvtári olvasó. Jóval több a Pest megyei átlagnál.

Brecsók Illés, a községi tanács vb-elnöke felismerte a könyvtár jelentőségét, és belátta, hogy ezt a nagyon fontos kulturális intézményt a lehető legsürgősebben megfelelőbb hajlékhoz kell juttatni. Javaslatára a végrehajtó bizottság tavaly elhatározta, hogy a községfejlesztési alapból új helyiséget épített a könyvtár számára. Az elnök azonban akadémiára ment, hogy megszerezze a munkájához szükséges magasabb képesítést, ideiglenes helyettese pedig nem kíván operatív módon beavatkozni az ilyenfajta ügyekbe. Így aztán az idén sem lesz könyvtárépítés Úriban.

A monori járás tanácsának végrehajtó bizottsága is *felfigyelt* már Úri problémájára, és Szíjjártó Lajos vb-elnök kezdeményezésére elhatározta, hogy a járási tanács fölösleges szekrényeit átengedi a nehéz helyzetben tengődő kis községi könyvtárnak. Kiderült azonban, hogy nincs annyi fölösleges szekrény a járási tanácsházán, mint amennyire Úrinnak szüksége lenne, hogy megmenthesse a teljes szétmállástól a könyvtári állományt. Így a helyzet továbbra is siralmas.

A kis falu könyvbarát lakosai irigyledve gondolnak a közeli *Nyáregyházára*, amely most készülő újonnan épült könyvtárának május elsejére kitűzött ünnepélyes megnyitására. Itt hetvenhét négyzetméter alapterületű *új hajlékot építettek* a községi könyvtárnak. A községfejlesztési alapból nyolcvanezer forintot költöttek rá, a község építési anyagot is adott hozzá, a lakosság pedig értékes társadalmi munkát. A hivatalos becslés szerint ez a szép összefogás száznolcvanezer forint értékű kulturális objektummal gazdagította a háromezerkétszáz lakosú falut, amelynek könyvtára már 1266 kötetből áll, és ahol a beiratkozott könyvtári olvasók száma ötszázhetvenhat.

Úriban sehogysem akarják elhinni az emberek, hogy a vb-elnök távolléte elfogadható akadály lehet a könyvtárkérdés megoldásának (m. l.)

– Ne izgulj, drágám, szerencsére könyvtári... (Karikatúra a Vas Népből)

(Pest megyei Hírlap)

AZ 1966. ÉVI KOSSUTH-DÍJASOK MŰVEI

III. fokozat

GODA GÁBOR

Harminc esztendő munkásságát, teljes életművét értékeli a Kossuth-díj. Nagy Lajos 1937-ben, Goda első novelláskötetéről írott kritikájában így jellemzi az akkor fiatal író: „Szinte lesújtó bölcsességgel, mégis a fiatalság el nem filozófálható és hervadni még sehogyssem tudó jobbat és nagyobb akarásával...” tűnik ki. Goda Gábor nemesveretű irodalmi hagyományokat őrző családban nőtt fel, apja Csehov egyik első magyar fordítója és Ady Endre barátja. A fiatal Goda Gábor első írásai szatirikus hangon bírálják a polgári társadalmat. Írói munkásságát a fasizmus, a munkaszolgálatos évek szakították meg, a felszabadulás után új erővel veti magát a munkába, majd az ötvenes évek elején ismét elhallgat. Az elmúlt évtizedben sok kötete jelent meg, 1957-ben és 1960-ban József Attila-díjat kapott.

MŰVEI

Levél a pokolból (elbeszélések). A szerző kiadása, 1936.
 Farkasok között (elbeszélések). Szépirodalmi, 1952.
 Panoptikum (válogatott szatírák). Szépirodalmi, 1956.
 Családi kör (novellák). Magvető, 1959.
 Naplófüzetemből. Szépirodalmi, 1960.
 A planétás ember 1—2. köt. (regény). Szépirodalmi, 1960.
 Fontos történetek (elbeszélések). Szépirodalmi, 1961.
 Ördögűzés 1—2. köt. (összegyűjtött elbeszélések). Szépirodalmi, 1963.
 Poldini úr (regény). Szépirodalmi, 1963.
 Flamingók — A rendes ember — Vihar előtt (kisregények). Szépirodalmi, 1964.
 Magányos utazás (regény). Szépirodalmi, 1965.

NAGY LÁSZLÓ

A felszabadulás utáni költőnemzedék egyik legjelesebb tagja. Parasztszaládból indult, népi kollégista és festőnövendék, mikor első versei már sikert aratnak. A népköltészet formakincse, József Attila forradalmi világnézete, Csokonai nyelvének zenéje érezteti hatását első munkáin. Később merészen új utakra lép, utánozhatatlan, lebegő költői víziókban fejezi ki mondanivalóját, s a modern magyar vers új formáinak egyik megteremtője lesz, a kor sugallta gondolatok és érzések legmaibb megfogalmazója. Képei és szimbolusmai sodrók, magukkal ragadók, a szóhangulat varázsa azzal is érezteti a versek lényegét, aki gondolatait már nehezen követi. A „Himnusz minden időben” c. legújabb kötete a XX. század lírai termésének jellemző és kimagasló alkotása, ugyanakkor sajátosan

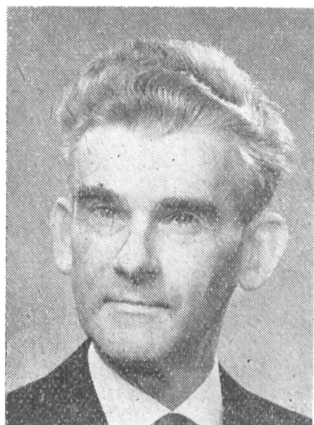
magyar problematikájú: a jövőbenezés és haladás követelése mellett a régi falusi életforma búcsúztatása is. Nagy László liráját az élő és élettelen természetre is átsugárzó szeretet fűti, költői világa gazdag és végtelen.

A Kossuth-díj életművén kívül műfordítói munkásságát is jutalmazza: a hozzá népi és modern hangvételben oly közelálló Garcia Lorcát és a bolgár népköltészetet ültette át nyelvünkre, legjobb műfordítói hagyományainkhoz méltón.

MŰVEI

Tűnj el fájás (versek). Hungária, 1949.
 A tűzér és a rozs (versek). Szépirodalmi, 1951.
 Szabályok és citerák (bolgár népdalok és népballadák). Szépirodalmi, 1953.
 A nap jegyese (versek). Szépirodalmi, 1954.
 A vasárnap gyönyöre (versek). Magvető, 1956.
 Deres majális (versek). Magvető, 1957.
 Sólymok vére (a bolgár népköltészet antológiája). Magvető, 1960.
 Himnusz minden időben (versek). Szépirodalmi, 1965.

DR. ÚJFALUSSY JÓZSEF

Zeneértő családból származott, sokoldalú tehetséggel indult már diákkorában. Anyja, Újfalussy Margit, a kiváló énekesnő, ő maga csodagyerek-számba menő fuvolajátékos. Később mégis a klasszika-filológiát és a művészettörténetet választja tanulmányi tárgyául, hogy aztán a bölcsészdoktori cím elnyerése és több éves minisztériumi munka után visszatérjen a zenéhez, s a zene-

tudomány kandidátusaként és a Zeneművészeti Főiskola tanáraként kutasson és tanítson. Elsősorban Bartók munkássága és a modern zene problémái foglalkoztatják, Kossuth-díját zene-tudományi munkásságáért és Bartók monográfiájáért kapta.

MŰVEI

Bartók Béla breviárium. Zeneműkiadó, 1958.
Debussy. Gondolat, 1959.
A valóság zenei képe. Zeneműkiadó, 1962.
Bartók Béla 1—2. köt. Gondolat, 1965.

AZ 1966. ÉVI JÓZSEF ATTILA-DÍJASOK MŰVEI

I. fokozat

FÉJA GÉZA

A Viharsaroktól a Sarjadásig ível a szociográfus Féja Géza útja. 1937-ben perbe fogták az elszánt fiatal tanárt, mert leplezetlenül a közvélemény elé tárta a magyar falu valóságos helyzetét. 1966-ban kitüntetést kap, mert bemutatja Sárköz múltját, jelenét, átalakulásának drámai helyszíneit, változást munkáló, s közben belül is változó embereit. Féja Géza műve legmaradandóbb részét tán éppen ebben a társadalomkutató munkában alkotta,

bár vitathatatlanok regény- és önéletirói érdemei is. Az évtizedek során nemcsak a falu, a művek tárgya változott, hanem az író maga is, a hajdani kemény kontúrokat és kontrasztokat lírikus hajlam váltotta fel, innen ered újabb műveinek megváltozott hangneme, költőibb, idillikusabb látásmódja.

Meg kell említenünk, hogy a magyar nép műveltségének emeléséért nemcsak íróként fáradozott, de könyvtárosi munkásságával is hozzájárult ahhoz az emelkedéshez, melyet írásaiban annyiszor sürgetett.

HAJNAL ANNA

Több mint három évtizedes munkásságát jutalmazza az életművéből válogató kötetet, a „Szeretlen nyár”-t kitüntető József Attila-díj. A harmincas években Török Sophie írt Hajnal Annáról: „Költészetének érdekessége, hogy férfiasan szigorú, zárt és kemény formákban jelentkezik.” Radnóti Miklós pedig így értékeli: „Ez a folyton kutató, figyelő és mindig szintézist teremtő költőiség minden pillanatában a mindenséggel közlekedik.” Már egész fiatalon (1937—38-ban) szépirodalmi folyóiratot szerkesztett Trencsényi-Waldapfel Imrével együtt, „Argonauták”

MŰVEI

Viharsarok (szociográfia). Athenaeum, 1937.
Móricz Zsigmond. Athenaeum, 1938.
Dózsa György. Magyar Élet, 1939.
Magyar irodalomtörténet:
I. Régi magyarság. Magyar Élet, 1937.
II. A felvilágosodástól a sötétedésig. Magyar Élet, 1942.
III. Nagy vállalkozások kora. Magyar Élet, 1943.
Bresztováczy és az ördög (elbeszélések). Magvető, 1957.
Kuruc idő (regény). Szépirodalmi, 1962.
Sarjadás (szociográfia). Szépirodalmi, 1963.
Bölcsődal (önéletírás I.). Magvető, 1958.
Szabadcsapat (önéletírás II.). Szépirodalmi, 1965.

címmel. Gyermeekversek és ifjúsági elbeszélések írójaként is népszerű. Köteteit német, román, bolgár és kínai nyelvre is lefordították, ő maga is sokat tevékenykedett idegen művek hazai tolmácsolójaként.

MŰVEI

Összegyűjtött versei. Athenaeum, 1948.
Fűzes (verses elbeszélés). Dante, 1948.
Óriások százada (versek). Szépirodalmi, 1952.
Utószó az ifjúsághoz (gyermekversek). Szépirodalmi, 1954.
Esők, szelek, csillagok (versek). Magvető, 1956.
Szamárfészek (gyerekversek). Magvető, 1958.
Olajos korszó (versek). Szépirodalmi, 1961.
Szeretlen nyár (versek). Szépirodalmi, 1965.

SOMLYÓ GYÖRGY

Harmadszor részesül a József Attila-díj kitüntetésében. Az élete delén járó költő nagyarányú munkásságra tekintet vissza. Mióta 1947-ben Párizsból hazatért, volt dramaturg, újságíró, kritikus, vezette a Rádió irodalmi osztályát, kiadott számos vers- és tanulmánykötetet és igen sok külföldi író és költő fordított, többek között Shakespeare, Cervantes, Keats, Racine, Lamartine, Gide, Aragon, Eluard, Pablo Neruda, Hikmet, Aberti, Guillevic, Szimonov műveit. Költői útja a formajátékon, erős stilizáltságon és a szürrealizmuson át vezetett a kiforrott, realista művészetig, mondanivalóját

mély humanizmus jellemzi. Verseinek alapélménye sokszor más művészet átéléséből sarjad: indítását gyakran képzőművészeti és zenei élmények adják. A kitüntetés „Tő fölött, ég alatt” c. verseskötetét és műfordításainak „Szélrózsa” címmel kiadott válogatását jutalmazza.

MŰVEI

Adonis siratása (versek). Officina, 1942.
Láttátok-e? (versek). Hungária, 1948.
Kérdés és felelet (tanulmányok). Franklin, 1949.
Seregszemle (versek). Hungária, 1950.
A béke erdeje (versek, fordítások). Szépirodalmi, 1951.
Példák és feladatok (tanulmányok). Művelt Nép, 1951.
Jegyenék a parton (versek). Szépirodalmi, 1955.
Ablakban (tanulmányok). Magvető, 1956.
Emlék a jelenről (versek). Szépirodalmi, 1958.
Szélrózsa (összegyűjtött versfordítások). Magvető, 1958.
Ami élni segít (szonettek). Magvető, 1960.
Tő fölött, ég alatt (válogatott versek). Szépirodalmi, 1962.
Szemfényvesztő fügefá (versek.) Szépirodalmi, 1963.
A költészet évadai (tanulmányok). Magvető, 1963.

II. fokozat

NEMES GYÖRGY

A kitüntetést „Egyetlen pillanatot” c. regényéért kapta. A felszabadulás előtt a Népszavában és a Pesti Naplóban jelentek meg írásai, 1945-ben a Szabad Nép segédszerkesztője lett, s azóta szünet nélkül fáradozott a szocialista újságírás színvonalának emeléséért. Jelenleg az Élet és Irodalom főszerkesztője.

Mint író — az ifjúkori versek és novellák után — évekig hallgat, hogy aztán, az emberélet útjának felén túl, hosszú érlelés eredményeként adja ki regényeit, melyekre a modern lélek-ábrázolás eszközeinek használata és a kompozíció szigorú harmóniája jellemző. A formakészség azonban sohasem vezet nála formajátékhoz: regényei, miként a jutalmazott mű is, súlyos morális problémák terhét

hordozzák, elmúlt évtizedeink és napjaink erkölcsi gondjait teszik mérlegre az emberi lélek vizsgálatának tükrében. Az etikai mondanivaló mindig politikai háttérrel kap nála, az egyén sorsa és fejlődése a társadalmi változások függvénye, figurái eszmék hordozói és jelképei is, konfliktusaikban vagy osztályok csapnak össze, vagy a kispolgári tudat vívja harcát a szocialista követelményekkel.

MŰVEI

A sajtó műhelytitkai (tanulmány). Egyetemi Ny., 1948.
Dezsényi Béla—Nemes György: A magyar sajtó 250 éve (tanulmány). Művelt Nép, 1954.
Júliusi utazás (novellák). Magvető, 1961.
Kilenc hónap (regény). Kosuth, 1961.
Kánaán (regény). Magvető, 1963.
Egyetlen pillanatot (regény). Magvető, 1965.

VIHAR BÉLA

„A négy felelet” c. verseskötetét jutalmazza a ki-

tüntetés. Vihar Béla pedagógusként kezdte pályáját. Tizenhat éves korában már tagja volt a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak. A második világháborút munkaszolgálatosként szenvedte végig, e pokoli élmények állandóan visszatérő témái humanizmustól fűtött lirájának. Az „Egy katonára a hóban” a magyar líra mélyen átélt és élményét maradandó formában megörökítő értéke. A felszabadulás után a népművelés lelkes munkása, először a Népművelési Minisztériumban, később az Élet és Tudomány szerkesztőségében működik. Költészete harminc esztendőn ível át. Verseit elmélyültség, töprengés, mélységes humanizmus, halk melankólia jellemzi, utóbbi azonban biblikus hangvételű haragba csap át az ember telenségek láttán. Az a költő, akinek minden soráért és azok igazáért alkotjuk egész élete helytáll.

VERSESKÖTETEI

Űt önmagadtól. Miskolc, 1933.
Betűk békeességében. Libanon, 1941.
A szerelem születése. Szépirodalmi, 1958.
Baráti asztal. Magvető, 1960.
Őnarckép. Magvető, 1962.
A négy felelet. Szépirodalmi, 1965.

III. fokozat

BERTHA BULCSU

A Dunántúli Napló kultúrrovatának vezetője azokhoz a fiatal írókhoz tartozik, kik már első írásaikkal feltűnnek, a sokatígérő tehetség jegyeit mutatva. József Attila-díját első regényével, a Füstkutyákkal érdemelte ki. Nehéz, küzdelmes ifjúsága volt: alkalmi munkás, később fémnyomó a Dunai Vasműben, megtanulta, hogy csak a maga erejére támaszkodják, közben szenvedélyes kíváncsisággal figyelte az életet; írásaiban a való feltárására törekszik. Erőteljes prózáját költőivé teszi lírai ihletése, igazságkeresését derűs ifjú optimizmus fűti.

MŰVEI

Lányok napfényben (novellák). Szépirodalmi, 1962.

Harlekin és szerelmese (elbeszélések). Magvető, 1964.
Füstkutyák (regény). Szépirodalmi, 1965.

BIHARI SÁNDOR

„Utóhang a megpróbáltatáshoz” c. verseskötetével fiatal költő vált érdemessé a kitüntetésre. Népiesség, modernség, s a József Attila-i hagyomány ötvözete jellemzik verseit, melyek a köz- és magánélet problé-

máit villantják fel vibráló, cikázó fényekkel. Tárgyilagosságnak látszó, hűvös hangvétel mögött szenvedélyek izzanak, az emberi haladásért küzdő mondanivalót korunk természettudományának képeivel érzékelteti.

MŰVEI

Vándor, neonfényben (versek). Magvető, 1963.
Utóhang a megpróbáltatáshoz (versek). Magvető, 1965.

Hajviselet és könyvpropaganda

A XIX. század legelején francia mintára elterjedt hazánkban az a sokgyűrűs hajviselet, amely kicsit hasonlított Titus római császárnak egyik szobrán látható göndör fűtökre, s amelyet ezért Titus-frizurának, franciásan à la Tite (olv. alá Tit) viseletnek neveztek.

Ezt a divatot használta fel Landerer Mihály pozsonyi nyomdász 1802-ben megjelent árjegyzékében Dugonics *Római történetek* című könyvének népszerűsítésére. A következőket írta:

„Római Történetek. Irta Dugonics András Kir. Oktató, 8-vo majd. 1. fl. 15 kr. Ezen könyvnek közrebocsájtására alkalmatosságot adtak a szerzőnek az asszonyi főnek mostan igen módiban lévő sok számú fodorításai és csiga bugjai, melyet közönségesen Ala Titnak neveznek.”

V. M.

A „MÁSODIK MŰSZAK” KÖNYVEI

A korszerű háztartás

BUGA László — HEGYHÁTI Edit: *Gazdasszonyok könyve*. 1957, Minerva, 167 l. A könyv a háztartási munka szinte minden területéről nyújt alapismereteket. A táplálkozás, a főzés, a háztartás-szervezés, a lakáegészségügy, a takarítás és sok más házi tennivaló alapjaiba vezet be. Elsősorban falusi olvasók könyve.

FARAGÓ Ilona: *A főzőkanáltól az estélyi ruháig*. 3. kiad. 1964, Móra, 173 l. Sokoldalúan tájékoztat a modern konyhatechnika legjobban bevált munkamódszereiről. Háztartási jó tanácsok egész sorával segít a festés, nagytakarítás, mosás, ruhakarbantartás stb. elvégzésében. Kosmetikai, gyermekápolási, kézimunka, öltözködési kérdésekben is eligazít.

FORBÁTH Róbert: *Vegyészet a háztartásban*. 1961, Gondolat, 189 l. Hasznos, gyakorlatias tanácsadó a nagytakarítás, nagymosás, folttisztítás, házi konzerválás, főzés stb. legcélszerűbb elvégzéséhez. Bevált, praktikus fogások és a munkát könnyítő háztartási vegyszerek egész seregét ismerteti. Külön kitér a falusi körülmények között gyakrabban adódó munkákra, s összefoglalja a falusi egészségvédelem tennivalóit is.

Korszerű háztartás — kellemes otthon. 1961, Minerva, 260 l. Sok lakberendezési, háztartástechnikai, ruházatkodási, szépségápolási, főzési tanácsot ad elsősorban azoknak a dolgozó nőknek, akiknek különösen jól kell beosztani az idejüket.

LÁNYI Erzsébet—TURÓS Lukács: *Korszerű háztartás*. 1961, Kossuth, Magyar Nők Orsz. Tanácsa, 160 l. A könyv első része a lakás berendezéséről, takarításáról, a háztartás megszervezéséről és a háztartási balesetek elhárításáról ad útmutatást, a másik része korszerű, változatos anyagú receptgyűjtemény.

LŐRINCZY Jolán, A.: *A modern háziasszony*. Bukarest, 1965, Meridiane—Minerva, 429 l. Elsősorban a kezdő háziasszonyoknak nyújt segítséget a háztartási munkák célszerű megszervezéséhez, a főzés megtanulásához, az otthon és a ruházat

rendbentartásához. A háztartásban felmerülő szinte minden kérdésre kitér, s ad gyakorlati tanácsot, jó ötleteket. A könyv nagyobbik része táplálkozás-elméletileg is jól megalapozott, gazdag ételreceptgyűjtemény.

PATAKI Mária—KELEMEN Zsuzsa—MOLNÁR Anna: *Korszerű háztartás — kellemes otthon*. 1961, Minerva, 234 l. Modern, sokoldalú tanácsadó a családi élet megszervezéséhez, a pénz beosztásához, az otthon berendezéséhez, a lakáskultúra megteremtéséhez, a házi javítások, a takarítás, fűtés, szellőztetés elvégzéséhez. Megtanít az ésszerű ruháztkodásra, a szabás-varrás, a szépségápolás, az ésszerű pihenés, a házi betegápolás tudnivalóira. Leírja a modern konyhatechnika táplálkozástudományi és munkaszervezési alapelveit, majd sok jó ételreceptet is közöl.

RÓZSÁNÉ HAJDÚ Gizi: *A szabás-varrás ABC-je*. 1960, Minerva, 94 l., 4 t. Leírja a varrás eszközeit, az anyag és a fazon kiválasztásának szempontjait, a mértékvetel módját, az anyag előkészítésének és vasalásának fogásait. Megtanítja a szabásminták olvasását és megrajzolását, majd sorra veszi az egyes ruhatípusok, szoknyák stb. elkészítésének módszereit, fogásait.

SIMON Blanka—SZEMES Piroska: *Házi mindentudó*. 1962, Gondolat, 271 l. (Családi kiskönyvtár.) A lakáskultúrától a családi ünnepek megrendezéséig sok hasznos tanáccsal szolgál elsősorban a kezdő háziasszonyoknak. Szól az egészséges otthon berendezéséről, bútóiról, díszítéséről, a háztartás megszervezéséről és technikájáról, a táplálkozás, a főzés egészség-tanáról, az öltözködés, a divat, a szépségápolás kérdéseiről, s a folttisztítás-tól a kézimunkázásig sok részletkérdésben is hasznos tanácsokat ad.

Ajánljuk még:

A dolgozó nő otthon. (Írták Almár György, Bencsáth Aladárné.) 1961, Tánccsics, 284 l.

Nők könyve. (Összeáll. Kovács Judit, Gyenes István.) 1959, Gondolat, 265 l., 4 t.

SÁRKÖZI Márta: *Zsófi könyve*. 1958, Móra, 143 l., 4 t.

Új kincseskönyv. Főszerk. Anghi Csaba. 1963, Gondolat, 721 l.

Konyhaművészet — szakácstudomány

HORVÁTH Ilona: *Szakácskönyv*. 3. bőv. kiad. 1965, Magyar Nők Orsz. Tanácsa, 388 l.

A bőséges receptanyagon kívül a korszerű konyha berendezésével, a főzés praktikus megszervezésével is foglalkozik.

INOVECKÁ, Zela: *Vidám főzőiskola*. Bratislava, 1965, Mladé letá—Móra, 127 l.

Különösen a konyhaművészetben első lépéseiket megtevő fiatalok számára írt hasznos, praktikus, kedvesítő tanácsadó, amely a recepteken kívül a háztartási ismeretek egész sorát adja vidám, illusztrált formában.

JAKAB Mihályné KARÁCSONY Vilma: *Vilma néni legújabb háztartási tanácsadója*. 1965, Minerva, 332 l.

Kitűnő ételreceptjei minden háztartásban használhatók. Háztartási tanácsai elsősorban a falusi életkörülményekhez igazodnak. Sokoldalú, gyakorlatias „háztartástudományi” gyűjtemény.

KOMSA Anna: *Szakácskönyv*. Bukarest, 1965, Meridiane, 380 l.

Kisjövendelmű családok számára közöl több mint ezer receptet, jól áttekinthető csoportosításban. Függeléke diétás receptgyűjtemény.

MANN Endre: *Sütemények és édességek*. Bukarest, 1965, Meridiane, 191 l.

A félezernyi recept nemcsak a szokásos sütemények és édességek, hanem szendvicsek, sós sütemények, krémek, zselék, cukorkák, bonbonok, különféle likőrök és kevert italok elkészítési módját is ismerteti.

NAGY Angéla, F.: *Egészséges élet — egészséges konyha*. 1963, Medicina, 199 l. Elsősorban kezdő háziasszonyok számára írt sokoldalú útmutató a főzés technikájától a konzerválás legmodernebb fogásaiig. A választékos receptanyagot táplálkozástudományi ismeretekkel és érdekes konyhatörténeti adatokkal egészítette ki a szerző.

TANGL Harald: *A táplálkozás*. 1962, Gondolat, 297 l.

Tudományos igényű, de közérthető összefoglalás a tápanyagokról, a vitaminokról, az emésztésről, a szervezet tápanyag-, víz-, só- és energiaforgalmáról, a legfontosabb élelmiszerek élettani értékéről, összetételéről, szerepéről a táplálkozásban. Ír az ipari védőtáplálkozásról, a szép testalkat és a fogyás, hízás viszonyáról s más, fontos táplálkozási kérdésekről. Szemléletesen megírt, nagyon sok ismeretet tartalmazó könyv „haladóknak”.

TELEGDI Ervin—VEZEKÉNYI Nóra: *Korszerű táplálkozás a csecsemő és gyermekkorban*. 1962, Minerva, 185 l.

Részletes, modern összefoglalás a csecsemő- és gyermektáplálás élettani alapjairól, a táplálék építő-, védő- és kalorikus anyagairól, a vitaminokról, az emésztésről, a tápanyagszükségletről, a gyermek étrendjéről stb. Csoportosítja az egyes élelmiszertípusokat, közli az élelmiszerek elkészítésének higiéniai feltételeit és legjobb konyhatechnikai eljárásait, majd gazdag recept- és étrendjavaslatokat ad az édesanyáknak.

TURÓS Lukács: *Lányok, asszonyok szakácskönyve*. 1963, Minerva, 223 l.

A kötet a rádióból ismert recept-tanácsadások összegyűjtött, népszerű anyagát tartalmazza.

VENESZ József: *A magyaros konyha*. 2. kiad. 1965, Minerva, 243 l., 26 t.

Összefoglalja a magyar konyha történetét, ételtípusonként ismerteti legjobb receptjeit, évszakoknak megfelelő és alkalmi étrendeket is közöl. Receptanyaga nem kíván különleges felkészülést vagy anyagi kiadást. Sok praktikus, főzést gyorsító fogást ismertet.

Ajánljuk még:

DOMOKOS Lászlóné: *Háztartási tanácsadó*. 1959, Kossuth, 160 l.

FABRICZKY Imre—PAPP Antal: *Házi konzerválás*. 1957, Műszaki, 268 l.

FÜLÖP Margit: *Mit főztek vacsorára?* 1962, Minerva, 182 l.

HAJKOVÁ, Maria: *Édeskönyv*. Bratislava, 1965, Práca-Roh., 299 l., 20 t.

MAGYAR Elek: *Az inyesmester nagy szakácskönyve*. 1955, Műszaki, 524 l.

RÁKÓCZI János: *Konyhaművészet*. 1964, Minerva, 516 l., 8 t.

TURÓS Lukácsné: *Turós néni süteményes könyve*. 1964, Minerva, 115 l.

Szakácskönyv. Szerk. Venesz József. 8. kiad. 1963, Minerva, 423 l.

Diétás konyhatechnikáról — mindenkinek

NAGY Józsefné — SOMOGYI Lászlóné: *Betegeink házi diétája*. 2. átd., bőv. kiad. 1961, Medicina, 508 l.

Nagy segítség azok számára, akiknek beteg kell ápolniuk. Diétikai és konyhatechnikai alapvetés után a könyv az egyes betegségeknek megfelelően csoportosítja a változatos receptanyagot, amely nemcsak a beteg szükségleteivel, hanem a piac kínálatával és a háziasszony pénztárcájával is egyensúlyt igyekszik tartani. Számátalan más háztartási, főzési, élelmiszerismereti és egészségügyi tanácsot is ad.

TARJÁN Róbert: *Diétás szakácskönyv*. 1957, Kossuth, 335 l.

A különböző betegségek szerint csoportosítva közli az egyes gyógyító vagy kondicionáló diéták orvosiilag is igazolt és legjobban bevált receptanyagát.

**Javítások, barkácmunkák
a lakásban és a ház körül**

BIHARI Sándor: *Kis bádógos*. 1963, Tán-
csics, 121 l. (Kis technikus könyvtár.)
Kis családi házak és a háztartás bádó-
gismunkáinak elvégzéséhez nyújt se-
gítségét.

BIHARI Sándor: *Kis lakatos*. 1961, Tán-
csics, 100 l. (Kis technikus könyvtár.)
A ház körül és a háztartásban adódó
legtöbb javító-szerelő munka lakatos
ismereteket igényel. Huzalokat, lemeze-
ket, idomvasakat kell fűrni, fűrészelni,
forrasztani, hegeszteni, megmunkálni.
Praktikus háztartási eszközöktől kezd-
ve szép szobadíszekig, lámpaernyőktől
fémbútorokig sokféle hasznos eszköz,
tárgy kerülhet ki a barkács-lakatos ke-
zéből. Elkészítésükhöz ad segítséget és
sok ötletet ez a könyv.

CSAPÓ Károly: *Fa és fém alkatrészek
összeszerelése*. 1965, Tán-
csics, 127 l. (Kis
technikus könyvtár.)

A nők második műszakját megkönnyítő
háztartási eszközök, kisebb szobaberen-
dezések elkészítésének munkameneté-
ben tanít olyan nélkülözhetetlen szere-
lési munkafogásokra, amelyek a ház-
tartásban, az otthon csinosításában nap
mint nap szükségesegek.

GELEJI Frigyes: *Házi javítások tanács-
adója*. 1954, Könyvüipari, 96 l.

A házilag elvégezhető víz- és villany-
szerelési, valamint különféle házi ja-
vító- és karbantartó munkák elvégzé-
séhez ad sok praktikus tanácsot.

HAJDU Teréz: *Műanyagok a háztartás-
ban*. 1965, Tán-
csics, 90 l.

A korszerű háztartás fal- és padlóvédő
műanyagait, a konyha, a lakószoba, a
fürdőszoba műanyag berendezéseit és
szerelvényeit, anyagait, ezek elkészíté-
sét, gondozását ismerteti. Megtanít a
műanyag ruházati cikkek helyes gondo-
zására, tisztítására, a műanyagok ra-
gasztására, hegesztésére, hulladékaik
(fóliák, műbőrök) házi feldolgozásának
munkafogásaira és más praktikus mű-
anyag-mesterkedésekre.

HAJDU Teréz: *A varrógép*. 1963, Tán-
csics, 101 l. (Kis technikus könyvtár.)

Az elhanyagolt, rosszul kezelt varrógép
csak bosszúság forrása. Ezért ismerteti
meg a könyv a varrógépek történetét,
fajtaikat, típusait, a velük való munkát a
befűzéstől a himzésig, ápolásuk, szere-
lésük szakszerű fogásait, módszereit.
Megtanít a varrás közben előforduló
balesetek megelőzésére is.

HALÁSZ Ferenc: *Miből mit készíthe-
tünk?* 1963, Tán-
csics, 215 l. (Kis tech-
nikus könyvtár.)

A háztartásban is szükség van azokra a
fa-, fém-, műanyag és egyéb munkák-
ra, amelyekre ez a könyv megtanít. Is-
meretanyaga sok további ötlet meg-
valósításának forrása.

HENKE, Karl — KNOBLICH, Heinz: *Kis
barkácmester*. 1962, Tán-
csics, 189 l.
(Kis technikus könyvtár.)

Fa- és fémmunkák egész sorára tanítja
meg a könyv olvasóit, olyan fogásokra
és módszerekre, amelyek segítségével
számos, második műszakot könnyítő
„ezermesterkedést” végezhetünk el egy-
szerű háztartási eszközök elkészítésétől
kezdve a bonyolult szerelésekig.

KÁLMÁN György: *Barkácsolás műnya-
gokkal*. 1964, Tán-
csics, 87 l. (Kis tech-
nikus könyvtár.)

A műanyagok rövid történetének és
váltfajainak ismertetése után megtanít
a műanyagfeldolgozás alapfogásaira és
sok különféle műanyag tárgy elkészíté-
sére. Ezek közül jónéhány háztartási
eszköz. Sok ötletet ad további, egyéni
tervezésű műanyag tárgyak kivitelezé-
séhez is.

Készítsd el magad! 1962, Tán-
csics, 191 l.
(Kis technikus könyvtár.)

Hasznos, praktikus segítség azoknak
számára, akik különféle szerelő, bar-
kácsfeladatok megoldására vállalkoz-
nak. Anyag-, szerszám- és munkafogás-
ismeretet ad, megtanít a legfontosabb
háztartási fa-, üveg-, fém- és műanyag-
munkákra, egyszerű kőművesmunkákra,
a villanszerelés, mázolás, festés, bútor-
ápolás, sőt autó- és motorszerelés alap-
jaira is.

MJAKUSKOV, V. A.: *Magad is megjavít-
hatod!* 1963, Tán-
csics, 119 l. (Kis tech-
nikus könyvtár.)

A vakolatjavítás, festés, tapétázás, má-
zolás, üvegezés, vízvezeték- és villany-
szerelés, bútorjavítás, könyvkötés, ruha-
javítás, cipőkarbantartás, a takarítás,
tisztítás, rozsdamentesítés, kályhajavi-
tás és tüzelés jól bevált, praktikus
munkafogásait, módszereit ismerteti.
Megtanít egyszerű játékok, kisebb bútor-
ok és ügyes háztartási felszerelési tár-
gyak készítésére is. Útmutatásaira a
háztartásban nap mint nap szükség le-
het.

NEMES Rudolf: *Háztartási eszközök ja-
vítása*. 1965, Tán-
csics, 120 l. (Kis tech-
nikus könyvtár.)

Megtanít az autoszifon, a „Kukta-fa-
zék”, a kávéfőzőkészülékek, a konyhai
eszközök, kések, darálók, szerszámok
karbantartására, javítására. Leírja a
bútorápolás, a kárpitosmunka anyagait,
szerszámait, munkafogásait, végül még
a töltőtöltőjavítás tudnivalóival is meg-
ismerteti.

NEMES Rudolf: *Szerelőmunkák a ház körül*. 1963, Táncsics, 91 l. A zárjavítás, a kulcsreszelés, a vízvezeték- és csapjavítás, az üvegezés, a vakolatjavítás, a redőny-, padló- és kályhareparálás munkáihoz ad sok jó tanácsot a könyv, amely a helyes tüzelésre is megtanít.

OLÁH Sándor: *A családi ház kertje*. 1964, Mezőgazdasági, 223 l.

A családi háztulajdonosok második műszakjában felmerülő sok kérdésre ad gyakorlati választ, útbaigazítást. Felöleli a kerttervezéstől és építéstől a kertibútor készítésig, a gyermekjátóhely létesítéstől a gyakorlati kertészkedésig a családi ház körüli legfontosabb teendőket.

SZENTIRMAI László: *Háztartási villamos melegítő készülékek*. 1965, Táncsics, 294 l.

A háztartásban haladó fokon barkácsolók, javítók kitűnő kézikönyve. Részletesen ismerteti a legkülönbözőbb elektromos háztartási készülékeket, a villa-

mos fűtőtestek, főzőlapok, tűzhelyek, sütők, forróvíztárolók, vasalók, kávéfőzők s más berendezések egész sorát, javításuk, karbantartásuk módját, eszközeit. Részletesen foglalkozik az elektromos balesetek elhárításával, a villamos háztartási készülékek érintésvédelmével is.

SZÜCS Ferenc: *Kovácsolás, ötvösmunkák*. 1965, Táncsics, 99 l. (Kis technikus könyvtár.)

Ügyes háztartási berendezések és szép lakberendezési tárgyak elkészítéséhez ad gyakorlati útmutatást.

VÁRADI Tibor: *Kis festő, mázoló*. 1962, Táncsics, 126 l. (Kis technikus könyvtár.)

Az otthon festését, mázolását magunk is elvégezhethetjük. Ennek anyagait, számaikat, munkafogásait, eljárásait ismerteti meg alapfokon ez a könyv, az egyszerű meszeléstől a bútorok politúrozásáig.

Osszeállította: Csomor Tibor

A klub látogatói a kölcsönzési időn kívül is válogathatnak a folyóiratok között...

Vállalatunknál, a Csongrád megyei Építőipari Vállalatnál a szakszervezeti könyvtár 1964. január 1-én nyílt meg. Irányítását főhivatású könyvtáros végzi. Az első évben a legnagyobb problémát a megfelelő könyvtárhelyiség hiánya okozta, azonban 1965. aug. 1-re a vállalat központjában elkészültek a kulturális helyiségek; a 250 személyes művelődési terem, 4 előadóterem, 3 klubhelyiség és a könyvtár helyisége.

A központi könyvtár 5000 kötetnyi könyvvállományát üvegezett, mennyezetig érő szekrényekben helyezték el. A könyvtárterem egyben olvasó helyiségnek is szolgál, itt a helyben olvasás mellett a kölcsönzési időn kívül is válogathatnak a klub látogatói a lapok, folyóiratok között. A központi könyvtár 10 helyen tart fenn letéti könyvtárat. Elsősorban a munkásszállások könyvigényét elégíti ki, de az érdeklődésnek megfelelően a nagyobb munkahelyeken is tart fenn letéti könyvtárat. Egy-egy letéti állomány a dolgozók létszámától függően 200—600 kötet könyvből áll. A letéti könyvtárak állományát félévenként cserélik.

A kölcsönzési rendszer valamennyi könyvtárban szabadpolcos. A központi könyvtár betürendes és szakkatalógussal rendelkezik.

A könyvtár fejlesztésére fordítható keretösszeg elegendő az igények kielégítésére. 1965-ben a vállalati kereten felül még 500 kötet könyvet kapott a könyvtár a szakszervezet elnökségétől.

A könyvtárak olvasottsága változó. Van olyan munkásszállás, ahol a dolgozók 90%-a rendszeresen olvas. A vállalat központjában dolgozó 195 dolgozó közül 124 fő a rendszeres könyvtárlátogató, ami 63,6%-os aránynak felel meg.

A szocialista brigádmozgalomban résztvevő brigádok tagjai — különösen Szegeден — a könyvtár rendszeres olvasói, viszont a vidéken dolgozó szocialista brigádok rendszeres könyvellátása nehézségekbe ütközik a munkahelyek szétszórtsága és a letéti könyvtárak távolsága miatt. Ezen a nehézségen a múlt évben úgy próbáltunk segíteni, hogy felhívtuk a szocialista brigádtagok figyelmét, hogy akinek munkája nem engedi meg a rendszeres könyvtárlátogatást, annak valamelyik családtagja iratkozzék be a lakóhelyéhez legközelebb eső letéti könyvtárunkba és onnan kölcsönözzön könyveket. A szocialista brigádok részére könyvajánló jegyzékeket állítottunk össze a válogatás megkönnyítésére.

Munkánkhoz az SZMT könyvtár nyújt módszertani segítséget. A középiskolákban tovább tanuló dolgozóink részére az SZMT könyvtártól kapjuk meg a kötelező irodalmat, mert adott esetben az igények sokszorosan meghaladják a saját könyvtárunkban rendelkezésre álló példányszámot.

Dr. Koszó Istvánné
szakszervezeti könyvtáros

Korszerű létesítmények az Állami Gorkij Könyvtárban

Kondor Istvánné felavatja a Gorkij Könyvtár klubkönyvtárát

Az Állami Gorkij Könyvtár intézményeink között sajátos szerepet tölt be, fő feladata az idegen nyelvű, főként az orosz irodalom népszerűsítése. A Gorkij Könyvtár 1965-ben újjáalakított, 100 férőhelyes központi olvasótermet kapott, amely a főváros egyik legkorszerűbb ilyen jellegű létesítménye. Az állomány a múlt évben elérte a 153 ezer kötetet. A beiratkozott olvasók száma 5006 fő volt, ezek közül 1200 olvas, és csaknem 400 tanul orosz nyelven. Gyűjtőköre elsősorban az orosz-szovjet irodalom, de ezen kívül a nagy világnyelvek irodalma is megtalálható az állományban. A Gorkij Könyvtár 201 intézménnyel tart rendszeres kapcsolatot, és vidékre a múlt évben 1281 kötetet kölcsönzött.

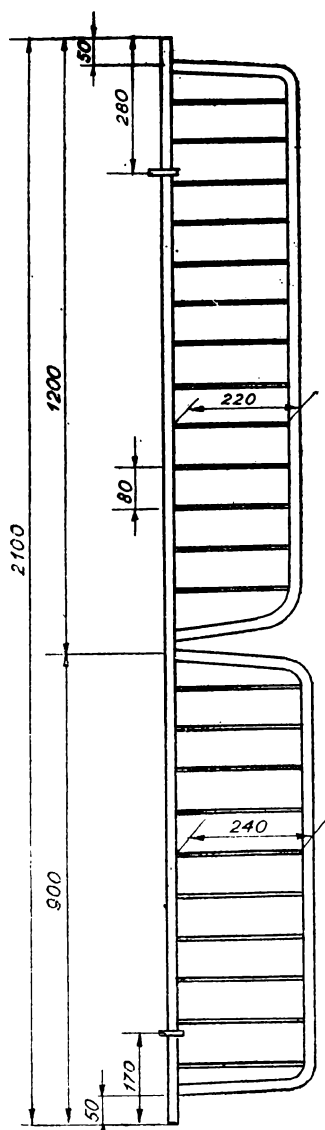
Állományával, szolgáltatásaival sokféle kutatási, önképzési és tájékozódási igény kielégítését teszi lehetővé. Ezt szolgálja a nemrégiben megnyitott korszerű audió-stúdiója is. Hazánkban, napjainkban romamosan terjed a nyelvtanulási kedv, s a Gorkij Könyvtár az elsők között szervezett audió-stúdiót a nagyközönség számára. E speciális szolgáltatás iránt alig egy hónap alatt olyan hatalmas érdeklődés nyilvánult meg, hogy már csak 2

hétre előre lehet helyet igényelni, illetve biztosítani.

A közelmúltban nyílt meg a Gorkij fasorban levő épületben elhelyezett újjáalakított fiókkönyvtár és zeneműtár. A zeneműtár országosan hatalmas anyaggal, 29 ezer kottával és 6 ezer hanglemezzel áll az érdeklődők rendelkezésére. Nagy zeneszerzők teljes életműve megtalálható itt. A zenei anyagban nemcsak a zenét tanulók búvárnak, hanem gyakran veszik igénybe műsorösszeállításaihoz az amatőr kórusok és esetenként a színházak is. Az orosz népzenet hazánkban egyedülálló gazdag gyűjtemény képviseli. A fiókkönyvtár főleg a legfrissebb szovjet irodalmi alkotásokkal ismerteti meg az olvasókat.

Ennek az intézménynek eddig is mintegy félezer beiratkozott tagja volt, és remélhető, hogy ez a szám hamarosan gyarapodni fog. A fiókkönyvtár és zeneműtár viszonylag szerény keretek között működik, de jelentősége, Budapest kulturális életében betöltött szerepe ennél jóval nagyobb. Klubszerű keretek között, meghitt környezetben biztosítja mindenkinek számára az elmélyülést, az orosz-szovjet kultúra java alkotásainak megismerését. (V. Gy.)

Fali könyvvállványok összeállítható elemekből

A váci járási-városi könyvtárban, a szabadpolcos övezetekben fém és fa alkatrészekből összeállítható könyvvállványokat alakítottunk ki az 1963. évi könyvtár korszerűsítési munkálatok során. Főleg német lakberendezési megoldások figyelembevételével célszerűen és gazdaságosan sikerült a könyvtár falait beállványoznunk. Azóta a váci könyvtárakon kívül Dunakeszi, Fót, Sződliget, Kosd, Veresegyház, Pócsmegyer községek könyvtáraiban is ugyanezt a megoldást alkalmaztuk.

Az állványok létraeleme (lásd a rajzot) 20 mm-es vascsőből és 5 mm-es gömbvasból készül, hegesztéssel. Formája, mérete, tetszés szerint változtatható. Olaj- vagy zománccfestéssel a kívánt színre festhető, illetve nikkelezni, krómozni lehet. A létraelemeket erős — előre a falba épített — fémtiplikre rögzítjük.

A tiplis 20 mm-es vascsőből készül. Egyik vége a falba kapaszkodik, ezért karomszerűen van kiképezve. Másik végébe annak az M 10-es csavarnak az anyarésze van hegesztve, amellyel a létraelemnek a falra való felerősítése történik.

A 20 mm vastag polcok keményfából készülnek. Felületük dörzsölt, natur színűek. Méretüket mindig a betelepítendő falfelületek méreteiből következően alapíthatjuk meg. A polcokat a létraelemek gömbvasból készült fokai tartják. Vízszintes irányban való elmozdulásukat kis fémrögzők akadályozzák meg.

E megoldás alkalmazásának alapfeltétele legalább 12 cm-es falvastagság, mivel az állványzatra kerülő könyvek súlyát a falba erősen beépített tiplik tartják. Vékonyabb, nem véshető falak esetében ugyanez a létraelem lábbal is készülhet. Ekkor a terhelés, a súly a két lábat összefogó talplemezre nehezedik. A talplemezt pedig két erősebb csavarral a padlóhoz rögzítjük. Itt csupán azért szükséges a tiplizés, hogy az elem jobbra vagy balra való elmozdulását megakadályozza.

Egy létraelem a hozzá tartozó két tiplivel együtt 300 Ft-ba kerül. (Gyártja a Pest megyei Tanácsai Építőipari Vállalat lakatos üzeme, Vác, Petőfi S. út 12., tel.: 220.)

1 db $1000 \times 240 \times 20$ mm-es furnírozott, dörzsölt natur polc ára cca 90 Ft. (Bármelyik faipari vagy asztalos KTSZ vagy kisiparos elkészíti.)

A létraelemeket gyártó vállalat címét azért adjuk közre, mivel a vállalat elfogad megrendeléseket. A részletekre vonatkozólag bármikor készséggel nyújtunk segítséget az érdeklődő könyvtáraknak. Számításaink szerint az egyedileg készített fapolcos állványok esetében 1 kötet elhelyezési költsége 5,70—5,83 Ft, a mi létraelemeinkből összeállított állványzat esetében viszont csupán 3,37—3,75 Ft.

Orosz Mihály

Van mit dicsérni is Kiszomborban!

Áprilisban tollhegyre tűztem a kiszombori József Attila Tsz helytelen könyvvásárlását. De van mit dicsérni is e falu könyvtárugyében!

1958-ban 255 kötetes letéti állománya, 162 olvasója és 2405 könyvnyi forgalma volt a kiszombori „könyvtár”-nak. Ma? Két szép helyiség, 6000-es gyűjtemény, szabadpalc, 1129 olvasó (a lakosság 24,5%-a, ez a makói járásban a legjobb arány), 25 000 kötetes évi forgalom, 7500 forintos könyvbiztosítási keret. (Ehhez az idén még 5000 Ft járul a községfejlesztési alapból, de volt 30—40 000 forint is! — teszi hozzá a könyvtáros.)

Ezek a számok magukért beszélnek. De hogy ne legyen túl szép minden: a hatezer kötet már most is csak zsúfoltan fér el, hová teszik öt év múlva a kilenczetet? Egy raktárhelyiségre feltétlenül szükség lenne. Volt is még egy szoba, de most a Törpevízmű Társulat irodája az. Remélem, keresnek neki más helyet. Szép a bútorzat, de nem ártana egy kicsit nagyobb rend a könyvtárban!...

1963 óta főhivatású könyvtárosa van Kiszombornak: Hegedüs Tibor földrajz-rajzszakos tanár. A járási elöljáró eléggé dicséri őt, de hadd említsek meg még egyet: 1958 óta könyvterjesztő is, s azóta kb. 480 000 forintért adott el könyvet. 1965-ben pontosan 58 751 forint értékűt. Összefér-e a könyvtárosság és a könyvterjesztés? Kimondani természetesen nem lehet, hogy most már minden főhivatású könyvtáros áruljon könyvet, se azt, hogy ne áruljon. Ahol az eredmények és a lehetőségek olyanok — itt pedig *olyanok!* —, lehet.

A készruhabolt is árul könyvet. Dolgozói úgy gondolják, hogy azért csak évi 12 000 forint az ő könyvforgalmuk, mert nem érnek rá, „a tanár úr viszont ráér”. Lehet, hogy a ruhásboltban sok a munka, de nyugodjanak meg: sok dolga van „a tanár úr”-nak is. Becsületesen dolgozik, s nem könyvtárosi hivatása rovására könyvterjeszt. Ötszörös forgalmának más a titka. A ruhásboltba *mindenki* jár, a könyvtárba kizárólag *könyvszerető* emberek, akik meg is veszik kedves könyveiket. Ezen felül Hegedüs Tibor ért is árujához: elég fél mondat, sokszor egy szó, egy gesztus, hogy az olvasóból vevő legyen. A boltban viszont nincs olyan ember, aki különösebben értene az irodalomhoz.

Hegedüs megteszi, hogy könyvet árul a tsz-ekben zárszámadáskor, viszi házhoz táskában, Makóról hozza robogóján, vagy megveszi készpénzért Szegeden, és ilyenkor eladja — *haszon nélkül*. Mindenkit ismer, sok helyen megfordul, mindenki lehet könyvvásárló — ez a felfogása. Ha lenne „kiváló könyvterjesztő” jelvény, ő már régen megkapta volna. Most is vannak a szekrényében Kincses könyvek, A világirodalom remekei, Balzac, Homérosz, Fejes, Jókai, Sartre, Sienkiewicz, mezőgazdaság, világtörténet, útleírás, technika, ki mit akar. Sokan — pedagógusok, alkalmazottak, értelmiségiek — vesznek részletre. A sok közt *három munkás* és *három paraszt* is akad. Csodát tehát Hegedüs Tibor sem tudott tenni. Nem mintha pénztelenség lenne a munkások és parasztok részvételtségének oka. Mesélt jó zárszámadásról, amikor eladott 180 forintért könyvet. Valaki 18 000 forintot kapott, ám sajnált két forintot egy meséskönyvre. Bántja ez, annak viszont nagyon örül, hogy 204 munkás és 270 paraszt olvasója van. — Sok ilyen könyvterjesztő-könyvtárost!...

(öt t t e v é n y i)

Margó

Több vidéki város közművelődési könyvtárának alapítási évét szerettük volna megtudni. Gondoltuk, könnyű az adatok megszerzése, hiszen az 1965-ben kiadott Könyvtári Minerva közli ezeket. Ám kiderült, hogy a Minerva adatai szerint csak 9 vidéki városban (Gyulán, Szegeden, Győrben, Kecskeméten, Veszprémben, Karcagon, Sopronban, Szolnokon és Pécsen) van olyan közművelődési könyvtár, amely már felszabadulásunk előtt is működött.

Lehetséges ez? Hisz fejből tudjuk, hogy Székesfehérvárott például a harmincas években városi könyvtárt építettek, és az ugyanazon a helyen, a régi állományt örökölve, hasonló helyi funkcióval működik ma is Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár néven. És szintén fejből tudjuk, hogy Szombat helyen, Debrecenben, Békéscsabán és sok más városban a mostani megyei könyvtár elődjeként városi, múzeumi közművelődési könyvtár működött, amelynek anyagát, szerepét a megyei könyvtár vette át. Miért nem tünteti fel a Könyvtári Minerva helyesen ezeknek a könyvtáraknak alapítási évét? Miért jelöli meg alapítási évként 1952-t, hiszen csak átszervezés és új elnevezés történt abban az évben? Az adatok így félrevezetnek, helytelen képet adnak e városok könyvtári múltjáról.

Könyvtárainknak köteleességük feltárni és a nyilvánosság előtt hirdetni hagyományaikat. A Könyvtári Minerva szerkesztőségének az adatgyűjtő kérdőívet úgy kellett volna megszövegeznie, hogy ne értelmezhető többféleképpen az egyes kérdőpontokat. A nyilvánvalóan hibás adatokat pedig a szerkesztés során kellett volna kijavítani! (pr)

935 FALUSI OLVASÓJA volt a kaposvári járásból a Kaposvári Megyei Könyvtárnak 1965-ben (közülük 618 tanuló, 317 felnőtt). A felnőttek között a falusi pedagógusokon kívül bejáró munkások, orvosok, agrónomusok és egyéb értelmiségi foglalkozásúak találhatók, akik tanulmányaikhoz, a rendezvényekhez, előadásokhoz kölcsönöztek irodalmat.

A TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVTÁRAK módszertani munkabizottsága február 23-án tartotta idei első ülését, amelyen az elmúlt évi tevékenység ismertetése után kialakították az 1966. évi programot. Ennek főbb pontjai a következők:

1. A tudományos és szakkönyvtárak módszertani munkaterveit a KMK eljuttatja a könyvtáraknak, hogy a hasonló, illetve előtérben álló témákról kölcsönösen tudomást szerezzenek;

2. Az év folyamán megjelenik a tudományos és szakkönyvtárak hálózati módszertani munkájáról szóló tanulmánykötet;

3. Az eddig jól bevált tapasztalatcsere továbbfejlesztéseként a munkabizottság megjelölt néhány témát, amelyekben adatgyűjtést kell végezni;

4. „Az igénykutatások módszertana” c. tanulmány kidolgozására munkaközösség alakult. (B)

Hírek

A MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP keretében nagysikerű szakíró—olvasó találkozót rendeztek Berekböszörményben dr. Gonda Irén részvételével. A 3000 lakosú községben több mint száz ember vett részt a találkozón, melynek sikerét bizonyítja, hogy a jelenlevők javasolták: kéthavonként rendezzenek hasonló összejöveteleket.

A Hajdúböszörményi Városi Könyvtár ez évben másodszor rendezte meg a Magyar Mezőgazdaság c. szaklap ankétját, amit vetélkedő követett. Horváth Sándor főszerkesztő bevezetője után élénk vita következett. Igen öröndetes, hogy mind a vitában, mind a vetélkedőben elsősorban az egyszerű tsz-tagok vettek részt és nyertek értékes könyvjutalmakat. Hasonlóképpen nagy érdeklődést váltott ki Romány Pál: A külföldi mezőgazdaságok tapasztalatai című előadása, amelyre szintén a Mezőgazdasági Könyvhónap keretében került sor. (S. Z.)

PÁPÁN a Jókai Könyvtárban Sallay Géza egyetemi docens előadást tartott a mai olasz irodalomról. Az előadás a Vajda Péter Szabadegyetem programjának keretében hang-

zott el. A témával kapcsolatosan a könyvtár röplap-bibliográfiát adott ki. (—)

BAJÁN új helyiséget kapott a Finomposztó Vállalat szakszervezeti könyvtára, mely szabadpolcos kölcsönzést folytat, és olvasói átlagosan évente 17 kötetet kölcsönöznek. E szakszervezeti könyvtár rendszeresen ad ki híradót, amelyben az új könyveket ismerteti. (—)

A DEBRECENI Egyetemi Könyvtár 1965-ben 19 512 kötet könyvvel, 2224 folyóirat-évfolyammal és 154 519 egyéb dokumentummal gazdagodott. Összes dokumentumainak száma az év végén 1 906 313 volt. Némileg csökkent a könyvtár olvasóinak száma, csökkent a helybenolvasás, de nőtt a kikölcsönzött és a könyvtárközi kölcsönzés révén átkölcsönzött művek száma. (—)

AZ ORVOS-Egészségügyei Dolgozók Szakszervezetének Központi könyvtára „Az egzisztencializmus kiútjai és kiüttlansága” címmel rendezett irodalmi estet Hermann István irodalomtörténésznek és a Pécsi Nemzeti Színház művészeinek közreműködésével. Az előadás keretében részletek hangzottak el Sartre: Legyek című drámájából. (—)

ÚJ KÖNYVEK A PÓDIUMON címmel bérletes előadásokon mutatja be a Kaposvári Megyei Könyvtár a havonta megjelent új könyveket. Az ismertetett művekből részleteket adnak elő a Csiky Gergely Színház művészei. (kb.)

A MOZIK új darabjait kiállításokon népszerűsítik a Kaposvári Megyei Könyvtár kölcsönzőjében elhelyezett tárlóban. A könyvtár a Moziüzemi Vállalattal havonta közösen kiadott műsorismertetőben és könyvjelzőkön film-folyóiratok, filmesztétikai könyvek ismertetését adja közre. (kb.)

TÁJÉKOZTATÓ

Beszélgetés Csanádi Imrével és Rab Zsuzsával

A rokonszenves költő-házaspár: Csanádi Imre, mai költészetünk egyik érdekes egyénisége, és Rab Zsuzsa, a kitűnő műfordító költészetében és irodalmi érdeklődésében sok a rokon vonás, költői indulásuk és útjuk azonban sokban különbözik. Rab Zsuzsa — a nagy irodalmi hagyományokat őrző és ápoló híres pápai kollégium igazgatójának lánya — alig volt 17 éves, amikor első verseskönete megjelent, amelyet még máig se követett másik. A műfordítás útján azonban olyan meredek ívben emelkedett, hogy rövid idő alatt a felszabadulás utáni műfordító nemzedék egyik legkiválóbbjává vált.

Csanádi Imrének, a zámolyi parasztyereknek viszont érett költőként 17 évig kellett várnia arra, hogy első verseskönete megjelenhessen. Az emelkedését sok kollonccal nehezítő gyermekkort követő háború, majd a szabadság ígézetéből kiszakító négy esztendő hadifogság bőven elegendő lett volna arra, hogy végleg ketté törje az induló költő pályáját. Csanádi Imrében azonban volt erő, szívós konokság, és mindenekfelett tehetség, hogy vállalja a nehéz „esztendók terhével” mindent újrakezdjen, mondja, amit a szíve diktál, mert

*„Mitévő légyen, nyelvén akinek
szavak dagadoznak?
fojtja torkába: oldalán is ki
sebbel fakadoznak, —
feltátja száját, félvén is hősen
támad a Gonosznak!”*

És bár később is voltak buktatók, keserítő körülmények életében, amelyekről meg-megtorpant, időnként el-elhallgatott, embersége és tehetsége ezeken is átsegítette. Az utóbbi időben pedig szemelláthatóan oldódik keseredettsége, derűsebbé vált, és költészete, amely eddig is a kortársak legjelentősebbjei közé emelte, a jelek szerint most fordul igazán termőre.

Hasonló változás tapasztalható Rab Zsuzsánál is, aki a világirodalom tolmácsolása mellett mind gyakrabban hallatja saját hangját, korán megjelent első verseskönete után most tervezi a másiknak kiadását, amely — amint ezt verseinek ismerői tudják — igazolja majd, hogy a kiváló műfordító rangos költő is.

Barátaik és ismerőseik azt is tudják, hogy a kedvező változás nem véletlen. Összefügg azzal, amiről sok egyéb jel mellett néhány — egymásnak visszhangként válaszoló — emlékezetesen szép versük is vall: házasságuk, „egymás sorsába csapódásuk” több egyszerű anyakönyvi ténynél. Olyan kapcsolatot és harmóniát jelent, amely emberi és költői énjük derűsebbé, színesebbé és gazdagabbá válását jótékonvan segíti.

Ezt érezzük mostani beszélgetésünknel is, amelynek során először Csanádi Imrétől érdeklődünk költői őseiről, költészetének gyökereiről.

— Mióta eszmélni tudok; mindig a sokféleség vonzott; egyaránt izgatott új és régi, hazai és külföldi költő, nemcsak lángelmék, de kismesterek is. Hogy ki

mindenkitől tanultam kamaszkorom óta mindmáig, nem sorolhatom föl, mert untatóan hosszú névsorra nőne. Indulásomat (1938 körül) mindenestre a Nyugat költőinek ígérete határozta meg, Kosztolányié, Babitsé, a fordításaiké és az általam frissiben fölfedezett József Attiláé. Később népköltészetünk és a magyar költői múlt rendszeres megismerése révén ért sok jótékony ösztönzés.

A maiak közül kiket érez legközelebbi rokonainak?

— *Leginkább Benjámín Lászlóval és Simon Istvánnal értjük meg egymást, de semmilyen termékenyítő hatás elöl nem óhajtom magam elzárni. Illyéstől csakúgy volt és van mit tanulnom, mint Weörestől, Erdélyitől, Nagy Lászlótól, Kassáktól, vagy akár a fiatalabbaktól.*

Mai verseiben nem kap annyira hangot a szülőföld, az otthoniak gondja és öröme, mint a régebbieken. Van-e mégis valami hatása mai költészetére az ifjúkori élményeknek és az otthoni élet változásainak?

— *Az alapélmény sem variálható örökösen büntetlenül. El kell szakadni tőle, hogy újra meg újra visszatérhessünk hozzá.*

A Magvető kiadásában megjelent verseskötetek egész sora dicséri igényes lektori és szerkesztői munkáját. Így nem csak olvasóként, kortársi érdeklődőként, hanem „hivatalból” is jól ismeri költészetünk helyzetét. Milyenek látja?

— *Tétovaság, elbizonytalanodás érezhető mai költészetünkben, és ez nem is egy-gyökerű. A javára azonban a jövőendő is nyilván megbecsüléssel tekint, amíg a magyar irodalomnak becsülete lesz.*

Vannak, akik úgy látják, hogy a mai költészet kevesek ügyévé vált, „a költők költőknek irnak”. Tapasztalatai szerint megfelelő-e a visszhangja és társadalmi hatása mai költészetünknek?

— *Sem a visszhang, sem a társadalmi hatás nem megfelelő. Ha például a sport iránti érdeklődéshez hasonlítjuk, nevetségesen csekély. Sokféle oknál fogva van ez így; irtak, beszéltek erről már elegendés és eleget. Sem egészségesnek, sem kívánatosnak nem tartom a befelőlődulást, de ha kellő visszhang híján ilyesmi tapasztalható, nincs rajta mit csodálkozni.*

Közismert, hogy a népköltészet és a régi magyar irodalom alapos ismerője és kutatója. E téren végzett munkájáról és terveiről is szeretnénk valamit hallani.

— *Szabad időm és energiám nagyobb részét hosszú évek óta kutatásra fordítom. Régi kiadványokból, kéziratokból kazalnyi verset másoltam ki. A magyar népi líra és a XVIII. század szülőlteinek költészete foglalkoztat leginkább. Más és másképpen ugyan, de izgatón gazdag világ mind a kettő. Ha egyszer megjelenhetnek gyűjteményeim, gondolom, az irodalmi közvélemény is megérti, miért tulajdonítok nem is akármilyen fontosságot ennek a munkámnak. Melleztük mintegy mellékesen készítettem el A magyar valóság versei c. antológiát. Hasonló tervet még jónéhányat nemcsak melengetek, de féligmeddig már meg is valósítottam.*

Végül még egy kérdés: mikorra várható új Csanádi kötet megjelenése?

— *Az idei könyvhétre a Magvető adja ki Csillagforgó címen a verseimet. Előző gyűjteményes könyvemnek, az Ördögök sekerén-nek javarészét is belefoglaltam, jócskán újraszerkesztve, kiegészítve.*

A feleség: Rab Zsuzsa is költőként kezdte. Az irodalmi közvélemény mégis első-sorban rangos műfordítás-kötetei, és száznál több regényfordítása alapján értékeli munkásságát. Melyik áll közelebb a szívéhez: a költészet, vagy a fordítás?

— *Nagyon korán kezdtem verset írni. Ezzel párhuzamosan — még mielőtt a műfordítás művészetéről tudtam volna — feltámadt bennem a kíváncsiság: vajon az idegen nyelven írott verset hogyan szóltassuk meg magyarul. Ez a szenvedély mindjobbban magával ragadott. Azokban az években aztán, amikor a költői jelentkezés lehetősége számomra egyéni, és nem csak egyéni okoknál fogva egyre inkább bezárult, a műfordítás adta nekem a kedvel végzett, folyamatos munka örömét. Ez viszont energiámat idővel túlságosan is lekötötte; a visszatérés a magam mondanivalójához ezért volt nehéz. Ugyanakkor mindvégig ösztönzött a vágy, hogy magam is megszólaljak.*

Sokan azt tartják, hogy a fordítás nem művészet, hanem mesterség. Mi erről a véleménye?

— *Mind a kettő lehet. Ha a fordító csak esetlegesen és válogatás nélkül vállalkozik felületesen ismert feladatra, akkor pusztán mesterség. Művészet akkor, ha ki-ki megkeresi magának azokat a költőket, akikről úgy érzi: helyette beszélnek, akiket szeret, akik közel állnak hozzá.*

Eddigi gazdag fordítói munkássága során melyek voltak a legkedvesebb fordítói élményei?

— Sok kedves élményem volt, sorolni se győzőm. Fordítani Andersen meséit, „testközelből” szemügyre venni gyermekkorom kedves mesefiguráit és újra gyermekké válni... Csehov kétszáz-egynéhány novellájának fordítása életem egyik legszebb szakasza volt. A boldog rátalálás Jeszenyinre, Cvetajevára... A felfedezések öröme, a szovjet „új hullám” megismerése, átültetése hazai földre... Az álmélkodó keresgélés az orosz népköltészet alig ismert kincsei között... Mostanában már szinte valamennyi munkám élmény, hiszen csak olyan munkába fogok, ami élmény lehet.

A családon belül a költő-férj kap-e néha lektori feladatokat?

— Minden készülő és kész munkámat megmutatom férjemnek. Igényes szigorúsága megnyugtató biztonság számomra.

Min dolgozik most, milyen kötetei jelennek meg legközelebb?

— A legfiatalabb szovjet költőnemzedék antológiáját állítom össze az Európa Könyvkiadónak. Még ebben az évben — férjemmel közösen — kötetnyi ó-orosz egyházi éneket, históriás éneket és történelmi balladát fordítunk. Ezeket a jórészt középkori darabokat az ikonok irodalmi vetületének nevezném. Közben pedig saját verseskötetemet állítom össze. A sokévi hallgatás és mások helyett beszélés után talán megtalálom végre a magam hangját. Ezt pedig, ha sikerül, elsősorban férjem inspiratív biztatásának köszönhetem.

— Az idei könyvnapon a Magvető kiadásában jelenik meg Dobok és fuvalók című műfordításkötetem. Az orosz költészetet bemutató Sárkányölő után ebben a világlíra számomra legkedvesebb darabjait gyűjtöttem össze.

K ö n c z ö l I m r e

Háromszázötven éve halt meg Cervantes

Zavaros, bizonytalan kor, csupa ellentmondás, melyben jól megfér egymással hódítás és kudarc, gazdagság és szegénység, gyilkos aranyláz és átszellemült vallásosság. A korra II. Fülöp konok egyénisége nyomja rá bélyegét, aki maga is csupa ellentmondás; helyre akarta állítani a kereszténység egységét, s benne, Spanyolország vezető szerepére törekedett, de az alatta elhatalmasodott inkvizíciót épp a spanyolok ellen használta fel, áhítatos, hívő keresztény, de fia, a Schiller-hős Don Carlos, börtönben pusztul el. Nevéhez fűződik a Cateau-Cambrésis-i békekötés, melyben Franciaország a spanyolok javára lemondott Itáliáról, az ozmán birodalomra a lepantói csata jelenti az első csapást, de II. Fülöp alatt pusztul el a győzhetetlenek hitt Armada, szakad le Németalföld, miközben az Újvilág kalandorai mérhetetlen kincset hordanak az óházába.

Mihez kezdjen ilyen korban egy író, aki komolyan veszi hivatását, s egyetlen törekvése, hogy tükröt tartson a valóság elé? A spanyol irodalom kulisszái már állnak: Antonio de Nebrija a XVI. század elejére megalkotta az első spanyol nyelvtant, 1554-ben megjelent a nevezetes Lazarillo de Tormes, a pikareszk-regények máig eleven mintája, s a század második felében teljes fényben tündökölt Lope de Vega napja. A filológusok úgy tudják, hogy ezekben az évtizedekben körülbelül 24 000 színdarabot írtak spanyol földön, amit el is hihetünk, hisz két színpadon folytak a naphosszat tartó színházelőadások, hogy a lelkes közönség a díszletváltozások alatt és a felvonásközökben se unatkozzék.

Cervantes sok mindent megpróbált életében, pedig szíve csak az irodalomhoz vonzotta. Huszonkét éves volt, midőn egy kardinális kíséretében Itáliába utazott, s egyszerre a latin emlékek és az olasz irodalom bűvöletébe került, melynek hatása egész életére szól: az antik Róma kincsei, a Novellino, Boccaccio, Bandello szelleme visszahat a spanyol valóság ellentmondásaira. A terjengős lovagregények és pikareszk-történetek spanyol hagyománya után megismeri az olasz novella zárt formáját, mely szembe fordul a középkor merev konvencióival, s egyformán mer antiklerikális lenni és erotikusan életigenlő.

Itália avatja íróvá, de más utakat is végig kell járnia, amíg eljut a nagy mű summájáig. Ott van Lepantónál, fél karját is elveszti, majd kalózok fogságába kerül, s öt évig kell várnia, míg tétovázó rokonai kifizetik érte a 300 aranyat. Végre letelepedhet, s a legpolgáribb foglalkozást választja: adóvégrehajtó lesz, de kétszer is tömlőcbe vetik, mert nem tud elszámolni.

Mihez kezdjen hát az író, aki saját életével is példázza kora minden ellentmondását? Legszívesebben Lope de Vega hírt és dicsőséget sugárzó napjában süt-kérezne, de nincs szerencséje, s feladata is nagyobb, sokrétűbb, hisz egész korát akarja ábrázolni, eszményeivel, ellentmondásaival, gazdagságával, talmi dicsőségével. S így születik meg Don Quijote, a kor tükre, példája a hősi kitartásnak és az emberi küzdelem hiábavalóságának.

Don Quijote az irodalomtörténet legnagyobbra vállalkozó hőse, akit nem hiú dicsőségvágy tüzel, üres hangoskodás, hanem a legmagasztosabb cél, miként szolgálójának is kifejti: „Tudnod kell Sancho barátom, hogy én az égnek rendelete szerint avégre születtem, hogy ebben a mi vaskorunkban az aranykort, vagy amint mondani szokták, a megaranyozottat támazzam föl újjólag.” A cél oly magasrendű, hogy talán épp ezzel válik humoros hőssé, de amint végigkísérjük vidám kalandjait, egyre fanyarabb lesz szánkunk a nevetés, mert bukásában mindig az igazság bukik el, az erény, a lélek nemessége hátrál meg, s végül Don Quijote is belátja, mint kései halvány mása, Pirandello IV. Henrikje, hogy ami vezérli, ködkép és ábránd, hiába lát óriást a szélmalomban, s a borbélytányért hiába képzelet Mambriin sisakjának. Végül már az is kérdéses lesz, hogy az imádott Dulcinea egyáltalán létezik-e, s Don Quijote bölcs fölénye kell hozzá, hogy ezen is túltegye magát. „Csak az Isten tudja, van-e a világon Dulcinea vagy nincs, pusztá fantom-e ő, vagy sem” — feleli a kíváncsiskodó hercegnek, s hozzáteszi: „Ez nem is olyan tárgy, ami felől szükséges volna az utolsó porcikáig bizonyosságot szereznii.”

Mi marad meg ezek után, mi az, ami még most is fűti ezt az ágrólszakadt manchai lovagot? A hit, Cervantes bizonyossága, hogy félkarral, megalázottan, örökké az adósok börtönének árnyékában is érdemes küzdeni és dolgozni, ha másért nem, hát az intelmért és a példamutatásért. Mintha Erasmus balga-bölcs figyelmeztetése lebegne Cervantes-Don Quijote minden tette fölött: Nem tévedni, az az igazi szerencsétlenség. A hórihorgas lovagot állandóan megtéveszt a valóság és szeleverdi képzelete, csak a hite tiszta és csilhatatlan, s nemcsak kiválasztottságáról van meggyőződve, hanem arról is, hogy bármennyi keserűség kísérje is az embert, egyszer mégis végleg le lehet győzni minden jóság és szépség ellenségeit, az ádáz óriásokat.

Ez a hit emelte az elmés, nemes lovagot az európai kultúra egyik *jelképévé*, s ezért érezzük helyét *Hamlet és Faust mellett*. Halhatatlanságának is ez a titka, ami egyben Cervantes végzete is. Mert a Don Quijote minden mást elhalványít Cervantes életművéből, s az irodalomtörténetnek és az olvasónak újra meg újra fel kell fedeznie mindazt, ami pedig egyenrangú a Don Quijotéval. Mindenek előtt a *Példás elbeszélések*et, ezt a tizenkét pompás novellát. Ha a Don Quijote olyan regény, amit csak spanyol író írhatott meg, az is csak II. Fülöp alatt, a Példás elbeszélések nem születettek volna meg az olasz ihletés nélkül. Tömörek, nem nehezíti őket a lovagregény-hagyomány bőbeszédűsége, mint a Don Quijotét nem is egyszer, s erőteljes realizmusuk egy Olaszhont járt Sancho Panzát idéz.

A köztudatba azonban csak a Don Quijote ment át, de még ez is keserűséget okozott a szerzőnek. Meg kellett érnie, hogy egy pimasz kontár megírta előle a folytatást, s a fércműből könyvsiker lett. A szegény Cervantesnek nem maradt más hátra, az elmés, nemes lovagnak meg kellett halnia a második rész végén, nehogy egy újabb kontár tollán tovább élje lopott életét. Úgy látszik, nemcsak a könyveknek van meg a sorsuk, a regényhősöknek is. De Don Quijotén — mondjuk így — nem fogott ez a kényszerű halál. Tovább éli a mesterművek örök életét.

Csányi László

A BÉKE-VILÁGTANÁCS javaslatára az 1966-os évben a könyvtárak kiállítások és ismeretterjesztő előadások rendezésével emlékezzünk meg Cervantes spanyol író halálának 350. évfordulójáról (április 23.), Ancso Szlavejkov bolgár költő születésének 100. (április 27.), John Dalton angol fizikus és vegyész, a modern atomelmélet egyik megalapozója születésének 200. (szeptember 5.), Gheorghe Cosbuc román költő születésének 100. (szeptember 8.), G. Wilhelm Leibniz német filozófus, matematikus és természettudós halálának 250. (november 14.), és Sota Rusztaveli grúz költő születésének 800. évfordulójáról.

BÓKA LÁSZLÓ KÖNYVTÁRA

A könyvtáron, melyről írni szeretnék, sok ablak volt. És annak ellenére, hogy író könyvtára volt, tehát műhely, nem volt csendes, szüntelenül kattogta ütemes sorozatait az írógép, szólt a rádió, s a zajba gyakran vegyült a kalapács kopogása, a gyalú visítása is — új könyvvállványt eszkábált az asztalos. Persze hiába takartak el lassan minden falfelületet a polcok, a könyvek napok alatt újra elborították a zongorát, ellepték a szekrényt, a sublód tetejét, s elfoglalták az egyetlen kényelmes fotelt is, a kismacska délutáni pihenőhelyét. A könyvgyűjtés éppolyan szenvedély, mint az alkoholizmus, szüntelen hatalmába tartja rabjait. Reggel és este, ebéd előtt és ebéd után beszalad a gyűjtő az útjába eső könyvesboltba — persze, némi kiterőt sem restell — és ritkán jön ki zsákmány nélkül. Az új szerzeményt akkor sem engedi becsomagolni, ha nincs nála táska; Bóka László gazdagította szociológiai ismereteimet ezzel a több évtizedes tapasztalat igazolta szentenciával: aki becsomagoltatja a könyvet, nem gyűjtő, csak vásárló.

„Az én könyvtáram nem valami bibliográfiai érdekesség” — kezdte szerényen Babits Az én könyvtáram c. szép esszéjét. Meggyőződésem, hogy az igazi könyvtárak sosem azok, Bóka László könyvtára sem dobogtatta volna meg az ingyencek szívét, noha körülbelül tízezer kötetet tartalmazott. Nem nagyon akadtak benne különleges csemegék, könyvművészek tervezte amatőr-kiadványok, ritkaságok — legfeljebb szakácskönyv-gyűjteményében — szerény és egyszerű volt ez a könyvtár, mint a munkaeszközök, melyek akkor szépek, ha célszerűek, ha jól kézbe illenek. Könyvtárát nem a tervszerű gyűjtőszervező gyarapította, hanem a hivatás szükséglete, s a véletlen, melynek annyi nem várt örömet köszönhet az olvasó, annyi hasznos ötletet, messzire kanyargó indíttatást az író. Először nevettem, mikor a Váci utcai antikváriumban megvásárolta a „Legújabb házi titkár. Magyar levelező és önügyvéd, vagyis Elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló levelek, folyamodványok, kérvények, fellebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére. Általános használatra szerkesztette Farkas Elek” c. műalkotást, de mikor felolvasta a 304. sz. levelet, beláttam, hogy a kitűnő Farkas Eleknek nem lehet eléggé hálás az utókor. Így hangzik: „Tisztelt Vadász Úr! Tegnap este urunk kastélya előtt egy vizsla kutyát találtunk; gondosabban megsejmelvén az ebet, kitűnt, hogy a vadász úr kutyáinak egyike. Én gondviselésem alá vettem, s midőn erről vadász urat értesítem, felkérem egyszersmind, szíveskedjék elvitele iránt intézkedni, tisztelettel maradván kész szolgája N. N.” S milyen hasznosnak bizonyult a Nandu írása közben a bölcsészkar portásnéni ajándéka, Kranitz Henrik Nepomuk János Medicinæ és Bába Professor „Bába mesterségre tanító könyv”-e, melyből a regény kisfiúhőse először értesül a titokról, hogy a gyereket nem a gólya hozza, s ennek a felfedezésnek vérpezsdítő izgalma sejteti meg a kis zeneszerző-jelölttel mit is akarhatott Beethoven kifejezni a Les Adieux hangnemeinek különös modulációival.

Persze könyvtára nemcsak kuriózumokból állt. Derékhadát a magyar költészet majdnem teljes, s a magyar elbeszélő irodalom minden fontos műre kiterjedő gyűjteménye alkotta, s az ábécé rendben sorakozó kötetek között aztán bőven akadt ritkaság, csemege, Czöbel Minka kötetei például. A költőnő, akit csak az irodalomtörténészek felejtettek el, a költők nem, volt egyszer a vasárnapi ebéd után gyakran játszott „na találd ki, ki írta” — játék hőse:

*Zöld hajukat
— Mint elsiklik felettük —
A víz simítja lágyan.
Zöld hajukban
Elszórva, százezer
Apró fehér virág van.*

Zöld hajukkal
Fehér virággal játszik
A víz,
És ők a víz alatt,
Elringatva, elsimogatva
Félig alétlan alszanak...

Habokba, ha csendes, magános
Az éjszaka,
Felmerül halványarcú lányok
Ábrázata.

S hajuk, zöld hinárral körülfont
Szép hosszú szála,
Himbál, reng, selymes kék hullámokon
A holdvilágba."

— Mintha Weöres lenne — találgattam — mikor megmondta a vers címét: Halványarcú lányok, a néhol közhelyes jelzők, a századelei hang ellenére, tudva, hogy Weöres nemcsak költő, de átváltozni képes varázsló is, fogadni mertem volna.

„Szállnak az alkonyi felhők,
mint halovány hajú lányok,
tűz-szinű csillag az ékük,
libben a fátyol utánok.

Mennyei őzre vadásznak,
nincs nyoma égi vadaknak.
Lassan a hegyre hanyatló
Hold poharába zokognak."

— ez Weöres, nevetett diadallal.

Bóka könyvtárában csak a magyar irodalom volt ábécé-be rakva. A többi polcon mintha a véletlen határozta volna meg a könyvek sorrendjét. Először azt hittem, a vásárlás egymásutánja szerint népesedtek be a polcok. Az egyikben Infeld Einstein könyve mellett Révai Ady-tanulmányát láttam, Pigler Andor Bogdány Jakab monográfiája mellett Churchill könyvét a második világháborúról, a Rippl-Rónai albumnak Maillol emlékirata volt a társa — ezekben a véletlenekben valami törvényszerű is felfedezhető volt, valami titkos kapcsolat, hiszen Bogdány Jakab Marlborough hercegnek, Churchill ősenek udvari festője volt, Rippl-Rónai és Maillol között az ifjúkori barátság teremthetett kapcsolatot, de miért került egymás mellé Infeld és Révai? Hiába faggattam, nem árulta el van-e és mi a törvényszerű a véletlenben, de Legkedvesebb könyveim c. írása leleplezte a könyvek közti vonzalmak titkát. „Az irodalomtudomány területén három mű ösztönzött arra, hogy új utakat keressek. Az egyik William Beebe antológiája, The Book of Naturalists, mely a természet kutatóit szólaltatta meg Aristotelestől a negyvenes évekig. A másik Leopold Infeld: Albert Einstein His Work and its Influence on our World-j-nak első kiadása volt: megrendített elfogult „filosz”-ságomban. A harmadik Révai József Ady-tanulmánya volt, melyet még a moszkvai Új Hang rejtve kézről kézre járó számaiban olvastam.” A véletlen tehát nem más, mint a könyvek sorrendjében kifejeződő élettörténet, szellemi önéletrajz. S az emlékek kísértése: Anette Kolb: Briand-ja és Rudolf Olden: Stresemann-ja éjszakánként talán folytatják a régen félbeszakadt párbeszédet, megvitatják még egyszer a locarnoi egyezményt, s elbeszélgetnek arról, mit csinálnának másképpen, ha újra kezdenének. Nem tudom elhessegetni a minden racionalitásnak ellentmondó ötletet: a könyvek között van valami titkos vonzalom, s e vonzásnak engedve maguk választják meg helyüket a polcon. Bogdány Jakab arra célozgat Churchill-nek, hogy Marlborough udvari festőt tartott, s nem dilettánskodott két állami hivatal között pihenő alatt, Rippl-Rónai megjegyzi Maillol-t, hogy az isten háta mögötti Kaposváron is festő maradt, s nem felejtette el, amit Párizsban tudott.

Belebonyolódtam a játékba, pedig csak azt akartam bizonyítani, hogy élő organizmus a könyvtár, hogy nő, változik, alakul magától, szabályozza önnön gyarapodását, kialakítja és tágítja kereteit. Csak egy természettudóst kell megvásárolni, a többi már magától is jön utána, Einsteint követi Bohr, Heisenberg, Schrödinger, s az apai könyvtárból örökölt Kautsky, Kapital kiegészíti önmagát, s vonzásukra észrevétlenül megtelik a polc a marxizmus klasszikusaival.

„Filosz” könyvtára volt, de nem volt filosz-könyvtár: regényírók, természettudósok, képzőművészek és politikusok jól megfértek itt egymással. Sok ablakot tárt a világra, a megtárgult világegyetemre: kíváncsi és haláláig szorgalmas olvasó gyűjtötte össze.

S i k C s a d a

A magyar nemzeti bibliográfia rendszere

Sok könyvtáros teszi fel azt a kérdést, hogy a hazai könyv- és folyóirattermelés bibliográfiai regisztrálására s ennek közrebocsátására elsősorban hivatott nemzeti könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár milyen kiadványokat ad ki nemzeti könyvészetünk keretében, és azt, hogy milyen további lépéseket kíván tenni a közeljövőben e nemzeti könyvészeti rendszer fejlesztésére?

Nem véletlen, hogy a nemzeti bibliográfia „rendszer”-ére utaltunk: 1961-ben a gödöllői bibliográfiai munkaértékelzet mondotta ki, hogy a nemzeti könyvészet összefüggő *egész*, egyes részeinek logikusan egymást *kiegészítően* kell kapcsolódnunk, továbbá azt, hogy az Országos Széchényi Könyvtárnak, mint a magyar nemzeti bibliográfia „műhely”-ének arra kell törekednie, hogy e szisztémát minél teljesebbé tegye, éspedig:

egyrészt az idő mélységében, tehát az első magyar könyvek megjelenésének nyilvántartásától napjaink dokumentumainak regisztrálásáig;

másrészt szélességében, vagyis a ma közzétett kiadványaink bibliográfiai bemutatására, a könyvtől a folyóiraton keresztül a térképig és a hanglemezig. E „vertikális” és „horizontális” elv érvényesülése esetén beszélhetünk csak a nemzeti bibliográfia úgynevezett „egységes” rendszeréről.

Mielőtt ennek egyes elemeit ismertetnénk, szólnunk kell arról, hogy a nemzeti könyvtár az elmúlt években több lépést tett a bibliográfiai munka hatékonyabbá tétele érdekében. A régebben szétszórtan működő szerkesztőségi részlegeket egy osztály keretébe tömörítette (ez szerény keretek között a nemzeti könyvtárügy bibliográfiai intézetét pótolja), és ezzel biztosította az azonos társadalmi és módszertani szempontok érvényesülését, a minden vonatkozásban egységes rendszer kibontakozását. Megteremtette ezenkívül a gyors, naprakész kiadás előfeltételeit is: a hagyományos nyomdai eljárásról áttért a xerox-ofszet sokszorosító technikára, ami a gyorsaságon kívül lehetővé teszi azt is, hogy később — viszonylag csekély ráfordítással — összesítéseket, kumulációkat lehessen létrehozni, illetve megjelentetni.

Nézzük meg ezek után, hogy nemzeti bibliográfiai rendszerünk milyen kiadványai nyújtanak tájékoztatást az olvasóknak és kutatóknak?

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia* (MNB) c. kiadvány füzetei félhavonként közlik — bizonyos válogatással — az Országos Széchényi Könyvtárba kötelepéldányként beérkező magyarországi könyvek pontos címlírását. Fontos tudnunk, hogy nemcsak azokét, amelyek kereskedelmi forgalomba kerültek, hanem az intézetek és intézmények által kiadott, a könyvkereskedésekben nem vásárolható műveket is. Az MNB a hanglemezek részletes leírását is tartalmazza. A címek az MNB rövidített decimális szakrendszere szerinti csoportosításban szerepelnek. A megfelelő tájékozódást a szakutatói rendszer is biztosítja. Minden egyes címlírás mellett ott találjuk a Széchényi Könyvtár raktári jelzetét, valamint a teljes értékű, részletező ETO-számot (számokat). A könyvkereskedelmi forgalomba került kiadványok adatait a tizedes rendszerű raktári csoportszámok és a betűrendi jelek (Cutter-számok) egészítik ki. Minden egyes füzet betűrendes mutatót is tartalmaz.

A *Magyar Folyóiratok Repertórium*a ma már szintén xerox-ofszet sokszorosítási technikával készül és kéthetente jelenik meg. Nemcsak a folyóiratokban közreadott tanulmányokat tartja nyilván, hanem ezek mellett a három budapesti országos napilap (Népszabadság, Magyar Nemzet, Népszava) legfontosabb cikkeinek leírását is magában foglalja. Az egyes füzeteket névmutató egészíti ki.

Hogy a Magyar Nemzeti Bibliográfia félhavi füzetei mellett nagyobb egységben is át lehessen tekinteni a magyar könyvtermést, 1961-től kezdődően évi összefoglaló kötetek is napvilágot látnak *Magyar Könyvészet címmel*. Ezek, a könyveken kívül a zeneművek, térképek és hanglemezek leírását is tartalmazzák. Az eddig megjelent kötetek (1961/62, 1963, 1964) szerkezeti elvei hasonlóak a kurrens füzetekéihez, de mutatórendszerük — a tájékozódás megkönnyítésére — természetesen sokkal bővebb, átfogóbb (betűrendes és sorozati mutató, a sorozatszerkesztők és a kiadó testületek mutatója, a kongresszusi kiadványok mutatója, a magyar kiadóvállalatok nyilvánlata). A felsorolt adatok nyilvánvalóvá teszik e kiadvány sokrétű használhatóságát és a könyvekről szóló tájékoztatásban való nélkülözhetetlenségét. (A Magyar Könyvészetet *Pálvölgyi* Endre részletesen ismertette a *Könyvtáros*-ban. 1965. 7. sz. 436—437. l.)

Aki pedig arra kíváncsi, hogy Magyarországon egy-egy témáról milyen bibliográfiák jelentek meg (beleértve a folyóiratokban található ún. „rejtett” bibliográfiákat is), azt az Országos Széchényi Könyvtár másik sorozata segíti ki. Immár évek

óta megjelennek *A magyar bibliográfiák bibliográfiája* c. kiadvány kötetei. Legutoljára az 1958—1960. évek anyaga látott napvilágot, az 1961—1964. éveké pedig jelenleg szerkesztés alatt áll, s a közeljövőben kiadásra kerül.

Az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb vállalkozása a tárgyalt területen a magyar könyvészet 1945—1960. évi ciklusának több részben történő kiadása, ugyancsak a nemzeti könyvtár gondozásában. A *Magyar Könyvészet, Bibliográfia Hungarica. 1945—1960* c. kiadvány első (IV-gyel jelzett) kötete — mint ismeretes — 1965 folyamán már meg is jelent. A közreadott rész a művészetek, irodalom, földrajz és történelem anyagát tartalmazza, szintén a már említett decimális rend szerint csoportosítva. (Részletes ismertetése megjelent a *Könyvtáros*-ban, *Vértesy* Miklós tollából: 1965. 7. sz. 435—436. l.) Külön felhívjuk a figyelmet arra, hogy a kiadvány a gyűjtőkötetek, tanulmánykötetek, sőt még a szépirodalmi antológiák analitikus leírásait is felsorolja. A nagy mű következő (I.) kötete (általános művek, filozófia, valóság, társadalomtudomány, nyelvészet), már szintén napvilágot látott, majd gyors egymásutánban kerülnek kiadásra a többiek (természettudomány, orvostudomány, alkalmazott tudományok, mutatók) is.

A régi magyar könyv, hírlap és folyóirat könyvészeti feltárása is előrehaladott állapotban van az Országos Széchényi Könyvtár bibliográfiai műhelyeiben. Ezeknek — a kutatás alapvető segédeszközeiként igényelt összeállításoknak — kiadását a Magyar Tudományos Akadémia is támogatja. Elkészült és a szerkesztés végső stádiumában van a *régi magyar könyvek bibliográfiájának* (RMK) első kötete, amely az 1473—1600 között kiadott magyarországi nyomtatványokat dolgozta fel. A következő korszak (1601—1650) címanyagának gyűjtése is előrehaladt.

Az ismert *Petrik-féle bibliográfia XVIII. századi anyagának kiegészítését* az OSZK egyik munkaközössége már elvégezte, a szerkesztés és kiadás azonban még a jövő gondja.

A monografikus műveket feltáró bibliográfiák mellett az utóbbi években egyre erősebb hangsúly esett a sajtótermékeket regisztráló kiadványok összeállítására. Éppen ezért intenzív munka folyt a nemzeti könyvtár hírlaptárában is — szintén akadémiai támogatással — a retrospektív sajtóbibliográfiák létrehozásáért. Részben kiadásra készen, részben előkészület alatt állnak az *Ephemerides Hungaricae* kötetei, valamint a magyar periodikumok részletes repertóriumai az 1705-től 1919-ig terjedő időszakra vonatkozóan. A munka célja, hogy feltárja a magyar sajtótörténet adatait, és ezáltal hozzáférhetővé tegye a kutatás számára újabb és legújabbkori történelmünk, irodalomtörténetünk egyik leggazdagabb forrásanyagát.

E néhány adattal kívántunk az Országos Széchényi Könyvtár nemzeti bibliográfiai tevékenységének jelenlegi állását megvilágítani. Befejezésként e munka közeli és távoli terveiről kell néhány szót szólni: 1966-tól kezdve a Magyar Nemzeti Bibliográfia mellékleteként kiadásra kerülnek az általános- és a középiskolai tankönyvek félévi jegyzékei, s ha a személyzeti viszonyok lehetővé teszik, akkor a Magyar Folyóiratok Repertóriumára kibővül a recenziók feldolgozásával is. A jelenleg munkában levő retrospektív bibliográfiák (1945—1960 s a szükséges mutatók) befejezése mellett hozzáfogott a Széchényi Könyvtár a magyar nemzeti könyvészet legnagyobb „fehér folt”-jának eltüntetéséhez, a két világháború közt megjelent kiadványok címanyagának összegyűjtéséhez is.

A már munkatervbe iktatott s a személyzeti viszonyok adta lehetőségeknek megfelelően, fokozatosan kiépülő bibliográfiai munkák közül leghangsúlyozottabban a *hungarica bibliográfia és dokumentáció* ügyét kell kiemelnünk. Ismert és jogos óhaj volt az, hogy az OSZK a külföldi magyar és magyar vonatkozású dokumentumok címanyagát gyűjtse, rendszerezze, végül valamilyen formában a közreadás problémáját is oldja meg. Ehhez a nagy munkához 1966-ban a bibliográfiai osztály — több érdekelt társosztály és gyűjtemény közreműködésével — hozzáfog.

Természetesen azt is tudjuk, hogy az OSZK *egyedül* nem oldhatja meg ezt a feladatot. Ha valahol, itt igazán szükség lesz a könyvtárközi együttműködés nem szólamszerű, hanem valóságos érvényesítésére.

H a r a s z t h y G y u l a

Az EURÓPAI OPERAIRODALOMRÓL megközelítőleg teljes bibliográfiát adott ki ötven éves fennállásának alkalmából a Hamburgi Zenei Könyvtár. A kiadvány nemcsak a kutató szakemberek munkáját segíti, hanem az operaszínházak műsortervező munkáját is megkönnyíti.

Az általános iskolai tanulók irodalmi érdeklődésének pszichológiai vizsgálata

A magyar pszichológia, pedagógia és könyvtártudomány igen értékes dokumentuma Tóth Béla dr. kandidátusi disszertációja. Tóth Béla az első, aki olvasás-pszichológiai témával nyert tudományos fokozatot. Bár még csak kéziratot példány olvasható, de úgy érzem, fel kell hívnom rá a könyvtárosok figyelmét. A szerző tiz évi kutató, vizsgáló, gyűjtő munkáját, több mint 10 000 gyermek adatait tartalmazza. (Az érdeklődők a Tudományos Akadémia könyvtárában megtalálhatják, itt nyervek ui. elhelyezést a disszertációk.)

Tóth Béla hangsúlyozza, hogy vizsgálataiban azokat a megnyilvánulásokat kutatja, amelyek viszonylag mentesek a felnőttek közvetlen befolyásától. A szabad, öntevékeny olvasás felmérése a célja. Így vizsgálódása nemcsak intellektuális jellegű, hanem szociológiai is.

Célja új eljárás kidolgozása a gyermek irodalmi érdeklődésének vizsgálatára. Az a fő probléma, hogy: a) Mi az irodalom szerepe a tanuló személyiség fejlődésében? b) Hogyan jelentkezik ez a probléma az iskolai alapidokumentumokban? c) Hogyan alakul az irodalmi érdeklődés életkorok és nemek szerint? — Ezek körében azt vizsgálja, hogy miért olvas a gyermek? Miért sürgetjük, hogy olvasson? Ebben a vizsgálódásában a német Busse, a szovjet Krasznolojev, N. Levin, Vn. Kulikov, Nikitorova, L. I. Beljaev, a magyar Nógrády László, Nagy László, Bühler Hugó, Martos Ágostné, Újváry Lajos, Berend Klára és mások eredményeit hasonlítja össze saját vizsgálati eredményeivel. Tóth Bélánál együtt érvenyesülnek a pszichológia, pedagógia, neveléslélektan, szociológia és könyvtártudomány szempontjai.

Módszerében jól használja a komplex vizsgálatokat; ebben az I—II. osztályos általános iskolásoknál a pszichológiai irodalomból jól ismert „hívó-szavas” módszerhez hasonló „meserajzos” módszert, amely pontosabban és differenciáltabban hozza felszínre a gyermekben kiváltott élményt és az élmény motívumait, mint a gyermek egyszerű közlései.

A szerző ezenkívül használja az anket módszert, a csoportos, egyéni beszélgetéseket, az osztályfőnöki órák lehetőségeit, az írásbeli dolgozatok élménybeszámoló adottságait, a szabad idő felhasználásának kérdőíves és élőszavas (kikérdező) felmérését. Kísérletet tesz az olvasási készség fejlesztése érdekében a feltételek

reflexek létrejöttének pszichikai vizsgálatára és pedagógiai ösztönzésére.

A következtetések, amelyeket a szerző a vizsgálatokból levon: 1. Nagyon kevés az életszakasz igényei szerint jól megírt, ismeretterjesztő olvasmány. 2. Az iskolában gyenge és szervezetlen olvasópedagógiai tevékenység folyik. 3. Az irodalom mindkét ága (szépirodalom és ismeretterjesztő irodalom) bekapcsolódhat az egyoldalú (vagy csak humán, vagy csak real) érdeklődés leküzdésére.

Külön értéke a munkának, hogy mélyrehatóan foglalkozik a falusi gyermekek szabad idejének gondozásával, az olvasás és olvastatás helyes arányú megszervezésével.

Nagyon jelentős a dolgozatnak az a része, amely megmutatja az átmeneteket a meseolvasástól a történetek olvasásáig, a serdülőkor olvasmányaiából az ifjúkor olvasmányaiig. E vizsgálataiban figyelemmel van a megváltozott társadalmi körülményekre, a gyermek megváltozott helyzetére, a tanulás és továbbtanulás lehetőségeire. Táblázatosan és szándékosan mutatja ki a különböző életkorok szerint a fiúk-lányok témaválasztását, irodalmi eszményeit, az olvasmányhősök erkölcsi nevelő hatását.

A dolgozat olvasáspszichológiai és neveléslélektani megállapításai, mint: a) Az irodalmi érdeklődés és az olvasási készség között kölcsönhatás van, ami azonban nem mindig valósul meg kielégítő mértékben. b) Az irodalmi érdeklődés fejlődésében több olyan ellentmondás fordul elő, amelyek a személyiség általános fejlődését jellemzik. c) A tanulók irodalmi érdeklődése az előrehaladó évekkel gazdagodik, differenciálódik. d) A speciális vizsgálatok egész sora bizonyítja, hogy a gyermek irodalmi érdeklődése akkor fejlődik kielégítő módon, ha ellenőrzött könyvforrásokból, művészi színvonalú olvasmányokkal elégíti ki azokat. e) A fiúk és lányok olvasmányai számos területen megegyeznek, de jelentős különbségek is vannak. g) A városi és falusi tanulók irodalmi érdeklődése számottevően különbözik egymástól, ami a környezeti hatások nyilvánvaló következménye, — mindezek igen fontos pedagógiai és könyvtárosi tanulságok, amelyek megszívlelése mind az oktató-nevelő munkában, mind a könyvtárosi munkában kívánatosak.

Tóth Béla a mondanivalóit mindenütt táblázatos felmérési adatokkal igazolja. Ezek a táblázatok önmagukban is beszédesek.

A nagy vizsgálati anyag és a hozzáfűzött pedagógiai következtetések az iskola-reform szempontjait is érvényesítik, úgy-hogy a munka időszerűsége kézenfekvő.

Kívánatos lenne, ha nem maradna so-

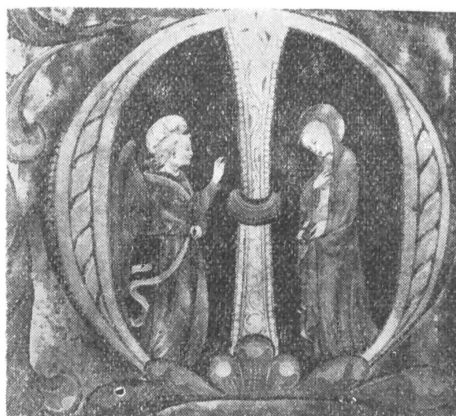
káig kéziratban, hanem könyvtártudomá-nyunk és oktató-nevelő munkánk széles körben is felhasználhatná.

Dr. Deák Gábor

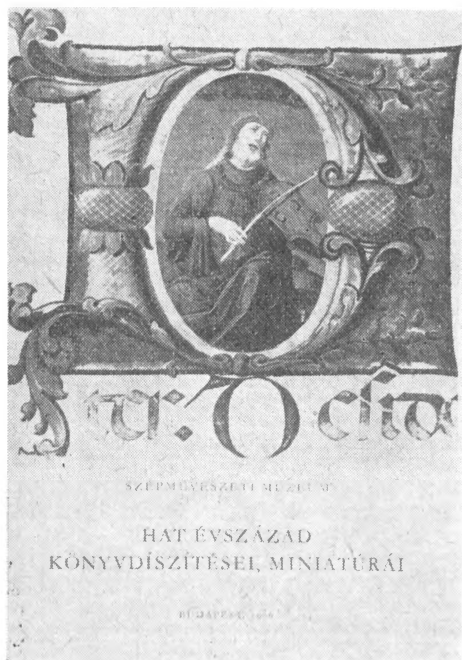
Könyvművészeti kiállítás

A Szépművészeti Múzeum grafikai osztálya 1966. március 26-án nyitotta meg századik, jubiláris kiállítását. Ez bennünket, könyvtárosokat különösen érdekel, mert az európai kódexdíszítés hat évszázadáról ad szemléletes képet. A bemutatott anyag területileg is, időbelileg is széles körű: bizánci, angolszász, spanyol, francia, olasz, német, osztrák, cseh és magyar művészeknek a középkor derekától a későbarokk korig készült alkotásai. Többek közt valamennyi jelentősebb humanista művészi iskola alkotásai-ból találunk jellemző termékeket. A kódexek és kódexlapok mellett láthatunk néhány címereslevelet, doktori diplomát is. Ezek szervesen illeszkednek az anyagba, stílusuk, díszítésük a kódexek-hez hasonló, festőik egy része kódexmi-niátor is volt.

A hangsúly a grafikai ábrázolásokon van,

Veronai művész munkája a XV. századból. Angyali üdvözlés M iniciáléban

A kiállítás katalógusának címlapján a XVI. sz. elején készült miniatúra látható: Dávid király D iniciáléban

az önálló illusztrációkon, a díszes iniciálékon, a virágos-indás díszítéseken. De a bemutatott szövegbetűk is annyira művésziek, hogy önmagukban is gyönyörköd- tetnek.

Az illusztrációk a középkor gondolko- zásának megfelelően túlnyomórészt val- lásos jellegűek: az Ószövetség jeleneteit, Jézusnak és a szenteknek az életét ábrá- zolják. A latin klasszikusok műveiben, a hadtudományi és egyéb tárgyú kódexek- ben, az imakönyvek naptári részének és a címereslevelek díszítéseiben azonban találunk olyan képeket, amelyek beszé- desen mutatják, hogy a középkorban a világi festőművészet is virágzott.

A kiállított művek tekintélyes része a Múzeum grafikai osztályának tulajdona. Emellett ritkaságaik legszebb darabjaiból többet kölcsön adott a Széchényi, az Egyetemi és az Akadémiai Könyvtár, az Országos Levéltár, a Történeti és az Ipar- művészeti Múzeum, Esztergomból pedig a Főszékesegyházi Könyvtár és a Kereszté- ny Múzeum. Ennek köszönhető, hogy a kódexművészet remekait egy helyen, együtt, ilyen teljességben még sohasem láthatták a szép könyv magyar barátai.

A kódexművészeti kiállítás valószínű- leg június közepéig lesz nyitva. Rende- zése G. Aggházy Mária hozzáértését dí- cséri.

V. M.

K Ö N Y V E K R Ő L

A VILÁGIRODALOM ARS POETICÁI

A Gondolat Könyvkiadó egyik leghasznosabb sorozata az irodalom és a művészetek nagy történeti stílusait (barokk, romantika, szimbolizmus stb.) mutatja be kötetekben, olyképpen, hogy e stílusok képviselőinek elméleti írásait, kiáltványait, ars poeticáit közli. „A világirodalom ars poeticái” nem e sorozatban jelent meg, de mintegy azt egészíti ki: nem egy-egy stílusnak, hanem a teljes világirodalomnak önvizsgálatát közvetíti az olvasóhoz, az irodalom feladatáról és módszereiről szóló írói megnyilatkozások, ars poeticák (vers és próza) bő választéka formájában. Az ötletet buzgón helyesljük.

A szerkesztők (Lengyel Béla és Vincze Flóra) csakugyan az egész világirodalmat tekintették gyűjtőkörüknek: a klasszikus ókor és a modernség, Európa és a távoli Kelet, sőt Afrika, a nagy nemzetek és a kis népek irodalmának ars poeticáit egyaránt felsorakoztatják. Csak a középkorral bántak mostohán. A francia szemelvények közül például a XVI. századi Du Bellay verse és értékezése a legkorábbi, mintha ófrancia irodalom nem is létezett volna! (Holott éppen az ófrancia irodalomban az ars poetica igen tekintélyes, elterjedt műfaj volt; Edmond Faraud 1924-ben szép gyűjteményt adott ki a műfaj nevezetesebb darabjaiból: *Les arts poétiques du XIIe et du XIIIe siècle.*) A magyar ars poeticák bemutatása hasonlóképpen hézagos: Janus Pannonius után rögtön Kazinczy következik; legalább Balassi és Rimay, legalább Bessenyei (!) és Kármán (!) helyet kaphatott volna.

A gyűjtemény költők, írók, esztéták szövegeit tartalmazza; kivételesen azonban olyan gondolkodókat is megszólaltat, mint Kant vagy Marx és Engels. Kár,

hogy ritkák az ilyen kivételek, noha filozófusoknak, politikusoknak gyakran volt az irodalomról ars poetica jellegű mondanivalójuk, s nem egyszer éppen ők vettek föl új, irányt mutató esztétikai gondolatokat. A romantika szociális tartalmát, nevezetesen Victor Hugo költői hivatástudatát például nem lehet megérteni a saint-simonizmus hatásának ismerete nélkül, nagyon elkelt volna tehát néhány szemelvény a korai szocialisták írásaiból, annnyival is inkább, mert ezek a marxista irodalomfelfogás legközvetlenebb előzményei. (A szerkesztők mentségére szól, hogy a Marx előtti szocialisták esztétikája teljesen ismeretlen valami, legalábbis nálunk.)

A könyv panorámája e hiányok ellenére is elismerésre méltóan gazdag és változatos: csaknem ezer lapot tölt meg az ars poeticák sorozata. Ezt a hatalmas anyagot a szerkesztők nemzetek szerint (ezen belül időrendben) csoportosították: a görög és latin klasszikusokat követik az angol, amerikai, belga, bolgár, cseh, dán stb. irodalom szemelvényei (az egyes nemzetek betűrendben), majd a svéd, szerb-horvát és szovjet irodalmak után afrikai és ázsiai költők ars poeticáival fejeződik be a kötet.

A vallomásoknak ez a gazdagsága és változatossága természetesen felfogás tekintetében is nagy változatosságot mutat. E sokféleségben a szerkesztők utószava próbál eligazítani; nem mindig szerencsésen, mivel jobbára csak a közéleti és az öncélú művészet hitvallóinak ellentétes megnyilatkozásaira ügyel, s egyéb, nem kevésbé fontos történeti szempontokat mellőz. (Gondolat, 980 l. 58 Ft)

L. S.

OROSHÁZA TÖRTÉNETE ÉS NÉPRAJZA

Az 1751 oldalt, 178 táblát és 4 mellékletet tartalmazó hatalmas két kötet rendkívüli méretű helytörténeti vállalkozás összegezését jelzi. A közreműködő 37 szerző, 12 illusztrátor és 31 lektor névsorában ott találjuk a régészeti, történeti és néprajzi tudományok számos kitűnő hazai képviselőjét, úgyhogy ez a névsor

önmagában biztosítja a mű magas tudományos színvonalát. A kiadvány valóban az, amit első benyomásra jelez: hazai helytörténeti kutatásunk legteljesebb, legszínvonalasabb és legkorszerűbb műve.

Elismerés illeti az orosházi Szántó Kovács János múzeum igazgatóját, Nagy Gyulát, hogy ennyire kitűnően szervezte

és végezte a kiadvány szerkesztői munkáját és a városi tanácsot, hogy megte-remtette feltételeit egy ilyen mű kiadá-sának. Budapest Történetének Bibliográ-fiája mellett ez az a másik mű, amely a korszerű magyar helytörténeti kutatás nagy fellendüléséről, mondhatjuk kez-dődő virágkoráról tanúskodik.

Az első kötetben Orosháza természeti földrajza, földjének, a középkori Oroshá-zának, a mai településnek története és az egészségügyi és művelődésügyi múlt ka-pott helyet, míg a másodikban a telepü-léstörténet, műemlékek, földművelés, ál-lattartás, kismesterségek, a lakosság em-bertani képe, táplálkozás, népviselet, népi jogélet, nyelvjárások, néphit, népkölté-szet, népszokások nyertek tudományos ábrázolást. Többször említettük a művel kapcsolatban a tudományos jelzöt. Méltán, mert a két kötet valamennyi tanul-mánya kiállja a korszerű tudományosság igényét. De ezzel együtt azt is meg kell mondanunk, hogy a kiadványt alkotói Orosháza népének ajánlották, aminek tu-datos következményeként az egyes tanul-mányok megírási módja közérthető, vi-lágos, számot tarthat tehát arra, hogy Orosháza népe olvassa is múltjának ilyen gazdag feltárását, bemutatását.

A mű azonban többet is jelent, mint egy alföldi város helytörténetének bemu-

tatását. A szerzők mondanivalójukat a hazai történet eseményeibe s különösen az Alföld déli részének életébe ágyaz-zák, úgyhogy Orosháza múltján kereszt-ül képet kapunk a Viharsarok jellegze-tes táji életéről is. Ami érvényes Oroshá-zára, az sok tekintetben érvényes távo-labbi környékére is.

Másik jelentősége a kiadványnak, hogy korszerű példát teremt egy település tel-jes helytörténeti és néprajzi feldolgozá-sára. Arra persze, hogy hasonló részle-teségű feldolgozást igényeljünk minden nagyobb településünkre, nem szabad törekednünk. De arra igen, hogy az or-szág különböző tájainak egy-egy fontos és jellegzetes településtípusát hasonló részletességgel feldolgozzák.

Végezetül ejtsünk szót arról, hogy miért foglalkozunk ilyen hangsúllyal egy könyvtári szaklapban ezzel a helytörté-neti kiadvánnyal. Azért, mert a nagyobb közművelődési könyvtárak a helyismereti kutatásnak, az adatok feltárásának is műhelyei. Orosháza történetének és néprajzának nemcsak a Dél-Alföld nagyobb közművelődési könyvtáraiban kell meg-lennie, hanem valamennyi megyei és minden nagyobb városi könyvtárban, hogy mintája lehessen a helytörténeti munka korszerű igényének. (230 Ft)

Páldy Róbert

KÉZIKÖNYVTÁR

A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETE VI.

(1919-től napjainkig)

Az új irodalomtörténeti rendszerezés íróira és szerkesztőire a legnehezebb fel-adat a befejező, hatodik kötet készítése-kor hárult. A szerzőknek — az utóbbi év-tizedek és napjaink irodalmáról szólva — általában úttörő munkát kellett végez-niök, hiszen előttük csak a kritika járt, s ez adhat ugyan hasznos szempontokat az irodalomtörténészeknek, de nem segíti úgy, mint a tudományos előmunkálatok, már-pedig a kötetben tárgyalt írók közül szak-szerű és nagyobb értekezés, monográfia alig egynéhányról készült (József Attila, Móra, Szabó Dezső, Nagy Lajos). To-vábbá: a *rendszerezésnek* nemcsak alkotói egyéniségeket kell bemutatnia, hanem áramlatokat és irányzatokat; a szó jelen-téséhez híven rendet kell teremtenie a látszólag kúsza sokféleségben, és nyilván-való, hogy ez, mennél kurtább a törté-nelmi távlat, annál nehezebb. A kötet

szerkesztői ezért csak szerény és kísérleti jellegű megoldásra törekedhettek; mint a bevezetőben közlik: „Úgy véljük, hogy ezt a korszakot lehetetlen egyetlen stí-lusfogalommal jelölni, képét stílusáram-latok szerint megrajzolni.” Stílusáramla-tok helyett inkább az eszmei törekvések-hoz igazodik a rendszerezés; lapjain a ha-ladó és visszahúzó erők, konzervatív, ill. plebejus, humanista és szocialista szel-lemi mozgalmak irodalmi vetületét tárja az olvasó elé, 1945-ig részletesen, attól kezdve inkább csak a vázlatos megfogal-mazás, kitekintés igényével. Bár ez az évszám kétségkívül korszakváltásnak te-kinthető, újabb nehézséget okoz, hogy a legtöbb írói pályát megfelezi. A szerkesz-tők azt az eljárást követték, hogy az írók portréját abban a korszakban helyezték el, amelyben az írói pálya elkezdődött s az életműnek már kibontakoztak sajátos-

ságai. (Benjámín László pályaképe tehát az 1945 előtti szakaszba került, Sarkadi Imréné a 45 utániba.)

Mint az új magyar irodalomtörténet korábbi kötetei, a hatodik kötet is a korszak általános jellemzésével kezdődik (Szabolcsi Miklós). Ezt követi a korszak irodalomszemléletének megtárgyalása (Bodnár György), mely az irodalomtörténetírás, a kritika és az esszé művelőinek munkásságáról ad számot, s külön fejezetet szán Lukács Györgynek és Révai Józsefnek.

A korszak irodalmának fő áramlatai cím alatt a következő fejezetek csoportosulnak: Konzervatív irodalom (Herczeg Ferencről Zsigray Juliannáig); A jobboldali radikalizmus írója: Szabó Dezső; A polgári ellenzéki irodalom csoportjai (ez a fejezet egy-egy folyóirat körét mutatja be: Nyugat, Szép Szó, Ezüstkör stb.); Avantgard és szocializmus: Kassák Lajos; Szocialista törekvések; Ut a magánytól a közösségig: Balázs Béla; A polgári bírálattól a szocialista szatíráig: Gábor Andor; A kommunista költészet úttörője: Komját Aladár; A népi írók mozgalma; A magyar irodalom a fasizmus ellen. — Bár e fejezetek közül néhány tulajdonképpen nem más, mint íróportré (Szabó Dezső, Kassák, Balázs Béla stb.), az írói pályaképek többsége már a következő részbe, új közös cím alá került, vagyis a szerkesztés elve nem következetes. Vitatható az *Összefoglalók és útkeresők* cím is: inkább esszéisztikusan ötletes, mint tudományosan meghatározó. E cím alatt nyolc író pályaképe sorakozik: József Attila, Nagy Lajos, Illés Béla, Déry Tibor, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, Németh László, Radnóti Miklós életművének ismertetése. — Ezután megint új címet és új rendszerező szempontot kapunk: *Műfajok és műfaji törekvések*. (Nem egészen világos, hogy mi a különbség „műfaj” és „műfaji törekvés” között.) Ez a rész a következőképpen tagolódik: Polgári humanista költészet (Sárközi György, Pásztor Béla, Vas István stb.); Népi lírikusok (Erdélyi, Sinka stb.); Szocialista költők (Barta Sándortól Benjámínig); Kései anekdotizmus: Móra Fe-

renc; A népi írók prózája (Kodolányi, Veres Péter stb.); Népiség és mítosz: Tamási Áron; A Nyugat második és harmadik nemzedéke (Hunyady Sándortól Ottlik Gézáig); Valóság és látomás: Gelléri Andor Endre; Szocialista prózaírók; Küzdelem a szocialista humanizmusért: Lengyel József; A magyar dráma útja; A modern magyar műfordítás. — A korszak tárgyalását a szomszéd országok magyar irodalmára való kitekintés zárja be, majd az 1945. évvel kezdődő új korszak vázlata következik.

A rendszerezésben tehát különböző szempontok érvényesülnek (áramlatok, portrék, műfajok), s ennek az a következménye, hogy szoros rokonságban álló írók a könyvnek más-más részeibe, egymástól távoli helyekre kerültek, Komját Aladár elszakadt Barta Sándortól, Illyés Gyula Erdélyi Józseftől stb. A kiemelések sem mindig érthetők: Tamási Áront például a népi íróktól elkülönítve tárgyalja könyvünk, mint a cím is utal rá, írásainak mítikus színezete miatt; Kodolányi nem kevesebb mítoszt alkotott, mégis közös fejezetbe került Veres Péterrel és másokkal. (Vagy az írói nagyság miatt történt a kiemelés? Tamási és Kodolányi esetében erről is lehetne vitatkozni.)

Az írók értékrendjét a nekik szánt terjedelem is minősíti, s ez újabb kritikai megjegyzésekre ad okot. Gelléri Andor Endre tíz lapja nyilvánvalóan kevés ott, ahol mások 15–20 lapokat kaptak; és nem ez az egyetlen aránytalanság a könyvben.

A kötetet huszonnégy szerző írta, természetesen nem mindig egyöntetű stílusban, nem mindig egyforma színvonalon. Néhány fejezet minden elismerést megérdemel, mint tudományos munka és mint élvezetes olvasmány egyaránt (Rába György; Szabó Lőrinc, Béládi Miklós; Illyés Gyula, Illés László; Nagy Lajos).

Valamennyi fejezetet bőséges, gondos bibliográfia kíséri; ennek különösen nagy a haszna, hiszen a közelmúlt és napjaink irodalmáról eddig nem volt jól tájékozható könyvészetünk. (Akadémiai 1100 l. 185 Ft)

Lukácsy Sándor

TERMÉSZETTUDOMÁNYI LEXIKON II.

Köszönettel tartozunk a szerkesztőknek és az Akadémiai Kiadónak, hogy a Természettudományi Lexikon kitűnő első kötetét elég gyorsan követte a második. (D-től G-ig.) Ez a helyes, sőt elengedhetetlen módszer.

Lapunknak az első kötet vitathatatlan

erényeiről és néhány problémájáról beszámoló írásához, a lexikon jellegére vonatkozó észrevételeihez a második kötetrel kapcsolatban elég kevés újat tudunk hozzátenni már. Minden jel arra vall, hogy az örvedetesen szaporodó szaklexikonok közül ez ígérkezik a legjobbnak,

s a viszonylag leegységesebben szerkesztettek. (Hogy ez mekkora erény, ha csaknem 200 szerző munkájának összehangolásáról, egymástól elütő, rendkívül specializált szakterületek áttekintéséről van szó, aligha szükséges külön hangsúlyoznunk.)

A második kötet címszóanyagát azért is előzte meg nagy várakozás, mert ide volt esedékes igen sok témakör: geometria, geológia, geofizika, az egész fizika, a fizikai kémia, az elektromosság, ide kellett kerülniük a fehérjéknek, a fehérjeszintézisnek s a fényvel kapcsolatos rengeteg problémának — hogy csak a legfontosabbakat említsük. A kötet itt felsorolt ún. nagy címszavai kitűnő összefoglalókat adnak: a fizika címszó mintegy 22 hasábnyi (11 lap) anyaga, a fizikai kémia 8 hasábjá, a fehérjék 12 hasábjá, vagy a függvényeket tárgyaló címszócsoporthoz terjedelme és minősége (az utalásokkal együtt) valóban kiemelkedőnek mondható. A fehérjeeredetű aminosavak csaknem 6 lapnyi tárgyalása arra vall, hogy az első kötetben súlyos hiányosságok érzett szükségességét (ti. az aminosavak címszó egyetlen oldalt sem kapott) a következő kötetek okvetlenül jóvá teszik. A fizika szintetikus-analitikus-történeti tárgyalása olvasmányos is legalább olyan érdekes, mint a geometria vagy a geometria alapjait röviden, részletesen, és korszerűen ismertető címszó.

Az erényeket szívesen sorolhatnánk az ember, s a dicsőretekkel igazán nem kell fukarkodnia. Egyre világosabb, hogy a Természettudományi Lexikon nélkülözhetetlen kézikönyve lesz minden szakembertől, de a korszerű tudást tároló minden általános könyvtárnak is. A lexikonolvasó és könyvgyűjtő embertípus — egyre több van belőle —, biztos, hogy bármily furcsán hangzik a kifejezés, kedvenc olvasmányai közé sorolja a természettudományoknak ezt a kitűnő enciklopédiáját.

Térjünk azonban rá néhány olyan apróságra, szörszálmezegető észrevételre, amelyeket, éppen erényei miatt, kibír a lexikon. Ismételjük, apróságokról van szó, alig-alig észrevehető semmiségekről, mégis beszélni kell róluk, mert nagyon könnyen kijavíthatók. (A második kötethez példás gyorsasággal mellékelt kiegészítések és helyesbítések arra vallanak, hogy a lexikon szerkesztőbizottsága azonnal igyekszik szembenézni a hibákkal és azonnal korrigál, kiegészíti.)

Néhány szót a módszerről, hogy észrevételeinket megteheszük.

A második kötet még világosabbá teszi, ami már az elsőben is látszott: a Természettudományi Lexikon mindennek előtt fogalmak tárháza, rétegesen és analitiku-

san építkezik, s mint ilyen a három legjobb természettudományos szaklexikon szerkesztési elveit alkalmazza. A nevezetes Glazebrook-féle fizikai lexikonra, továbbá a Pergamon Press által 1961—63-ban kiadott Encyclopaedic dictionary of physics nyolc kötetére s mindennek előtt az említett két mű alapelveit 15 kötetben egységesítő McGraw—Hill-féle Enciklopédiára gondolunk. A mi lexikonunk minden bizonnyal az utóbbira hasonlít leginkább. Mind erényei, mindpedig hibái valahonnan innen származnak. A réteges építkezés, az alapfogalmaktól a címszó egyre magasabb területeire hatoló fogalmazási és utalási rendszer valamilyen megmozgatja ugyan a lexikon statikusságát — ami minden fővekre alapozott tárgyalási módszer egyik veszélyforrása — teljesen feloldani azonban nem tudja. Igaz, hogy az anyagközlés így szakszerűbb, precízebb. Nyitva marad azonban egy állandó kérdés, ami minden új szaklexikonunk körül ott kísért.

Egy-két példa talán érthetőbbé teszi, mire gondolunk. Már az első kötetnek is megvolt az az erénye, hogy tömör, rövid és jó életrajzokat közölt. A második kötet — igen helyesen — folytatja ezt a gyakorlatot. Jó pl. a Descartes vagy a Galilei-életrajz. Jóllehet az utóbbinak akad egy-két vitatható, kissé szájhagyomány-szerű vagy irodalmi fogantatású mondata. Kérdéses viszont, hogy a tényekben, adataiban pontos Gauss-címszót helyesebbé így kezdeni: „... kiemelkedő jelentőségű német matematikus, fizikus és csillagász, a göttingeni egyetem tanára...” stb.? Rendszerben van, kerüljük az „olcsó olvasmányosság”, ne írjuk le a szokásos köz-helyeket, hogy „minden idők egyik leglángeszűbb matematikusa”, hogy „a matematika fejedelme”... ez rendszerben van, viszont akkor ne írjunk semmit. Legyen egyszerűen „német matematikus, fizikus és csillagász”, hiszen Eötvös Lóránd is csak „magyar fizikus, az MTA tagja”, Galois is csak „francia matematikus, a modern algebra megalapítója”. A „kiemelkedő jelentőségű” megtiszteltetés Gauss neve mellett kevesebb és rosszabb — hiába látszik helyesnek — mintha a zenei lexikon ugyanezt írta volna Mozart vagy Beethoven neve után.

Einstein kétségtelenül „századunk egyik legnagyobb elméleti fizikusa”, s valószínű, hogy ezen a megállapításon a még hátralevő 34 év sem igen fog változtatni. Kérdés azonban, hogy az életrajz 35—36. sorának ezt a rendkívül summás elmarasztalást kell-e tartalmaznia: „Filozófiai nézeteiben igazgató, nem mindig materialista...”? — pláne, ha ez így egyáltalán nem pontos, sőt nem is helyes. Ezen aztán a „de” után következő fontos állí-

tások sem szelídítenek: „... de szóban és írásban mindig az emberiség haladásáért, a társadalmi igazságtalanságok megszüntetéséért, a békéért és az atomenergia békes felhasználásáért küzdött.” Magyarán: az „olvasmányosság” ellen következetesen küzdő lexikon a legváratlanabb pillanatban válik „olvasmányossá”, szájbarágón népművelővé és közérthetővé.

Az „olvasmányosság” problémaköréhez tartozik még néhány olyan apróság, hogy sok mértékegység szerepel a kötetben (pl. gauss, fermi) — szabályosan kis kezdőbetűvel, ahogy illik, mindig az utána következő keresztapa címszava előtt, de az „olvasmányosság” rémétől való félelem mindig megakadályozza a lexikont annak közlésében, hogy a „fermi” Enrico Fermitől kapta a nevét. Tegyük fel, hogy aki kézbe veszi a lexikont vagy tudja, vagy kitalálja, hogy a két címszónak köze van egymáshoz. Lehetséges, sőt biztos, de akkor az is lehetséges és biztos, hogy Einstein filozófiai „ingadozásairól” pontosabban és részletesebben ismeri az igazságot.

Jellegzetes, de hasonló természetű apróság a következő feledékenység. A kötet egyik nagy erőssége a geometria. A modern problémák tárgyalásánál többször találkozunk Finslernek, a neves zürichi géométernek nevével. Rálelünk a „geometria”, a „differenciálgeometria”, a „differenciálgeometriai terek” címszó alatt (az irodalomjegyzékben is), sőt olyan címszó is van (626. l.), hogy „Finsler-geometria”, ami a leendő „vonalelemtér” címszóra utal. Ha az olvasó, speciális érdeklődési köre következtében nem tudná, hogy Finsler van, hogy 1918-ban jelent meg nevezetes doktori értekezése, a lexikon

kon több helyen nyomatékosan figyelmeztetné erre a tényre. A „Finsler-geometria” címszó fölött tehát okvetlenül kéne egy minimálisan 4—5 soros „Finsler” címszónak is lennie. Kéne, de nincs. Az ember igazán nem akar rosszízűen élelődni, de ha a ganajtúróbogarak (nagyon helyes, hogy van ilyen címszó!) 31 sort érnek, 4—5 sort korunk egyik kiváló géométere is megért volna. Es Ernst Fischer címszó alatt egyetlen mondatocskával igazán utalni lehetett volna rá, hogy ő az a bizonyos Fischer, akinek neve a híres és magyar vonatkozású Riesz—Fischer tételeben szerepel.

Nem ehhez a kérdéscsoporthoz tartozik ugyan, de meg kell említeni, hogy az élettan (fiziológia) címszó vékonyka két hasábjára nem elégti ki az olvasót. Nem elégti ki az emlékezet címszó 14 sora sem, pláne a pszichológiának tárgyalt fogalom ilyen sommás elintézése — éppen abban a szaklexikonban, amely teljességre törekszik. (Az pedig, hogy Feszencov akadémikus 1899-ben született, nyilván sajtóhiba: 1889 a helyes dátum, ugyanis nehezen képzelhető el, hogy Feszencov — bár 10 éves kora óta foglalkozik csillagászatval — 12 éves fejjel nyert oklevelet a harkovi egyetemen és 15 éves korában fejezte be párizsi tanulmányait. Nyilván sajtóhiba Gasser nevének Gaser formája az Enlanger címszó alatt, hiszen saját címszavában már helyesen szerepel.)

Ha a Természettudományi Lexikon nem az eddigi legkitünőbb szaklexikon volna, fenti „kifogásainkat” aligha engedték volna meg magunknak. (Akadémiai, 929 l. 165 Ft.)

Asztalos Sándor

MÉSZÁROS VILMA: A MAI FRANCIA REGÉNY

Az elmúlt néhány évben a *Gondolat* kiadó tiszteletre méltó következetességgel tájékoztatta az érdeklődő olvasókat a külföldi irodalmak fejlődéséről és új jelenségeiről. A francia irodalom témaköréből 1962-ben jelent meg *Bajomi Lázár Endre A mai francia irodalom kistűkre* c. kézikönyve, 1963-ban pedig *Dobossy László A francia irodalom története* c. kétkötetes munkája látott napvilágot. Mindkettő úttörő kezdeményezés volt — a hazai közönség tájékoztatásán túlmenően is. E megállapítás igazát „tekintélyérvel” támasztja alá, hogy pl. *Dobossy* könyvéről a francia kommunista szaksajtó is mint a francia irodalomtör-

ténet első teljes, marxista szempontú feldolgozásáról emlékezett meg. *Mészáros Vilma* most megjelent munkája tehát rövid időn belül a harmadik ebben a sorban. Az előtte megjelent két monográfia elsősorban összképre törekedett: *Dobossy* a francia irodalom egész fejlődéstörténetéből emelte ki a legfontosabb elemeket, *Bajomi Lázár Endre* pedig századunk francia irodalmáról igyekezett áttekinthető nyújtani. *Mészáros Vilma* szűkebbre méri, egyetlen műfajra korlátozza vizsgálódási területét, s e szűkebb területet közelíti meg részletekbe menő alapossgal.

Így is nagy feladatot tűzött maga elé.

Olyannyira, hogy — a címben vállalt kötelezettséggel ellentétben — le is mond a mai francia regény valamennyi jelentőségének bemutatásáról. Egyetlen vonulatot elemez, azt az irányt, amelyet — hogy csak a legnagyobbakat említsük — Gide, Proust, Montherlant, Mauriac, Green neve, illetve az egzisztencialista epika és az „új regény” fogalma jelez. A szerző a vizsgált időszakban a cselekmény és a hős fokozatos elsoványodását tekinti legjellemzőbbnek. A folyamat a cselekmény bomlásával kezdődik. A hős egy ideig még „színesen szegényedik”, azaz egyéniségét mértéktelenre növesztí és legapróbb lelki rezdüléseit is oldalakon keresztül boncolgatja. Végső soron azonban a társadalmilag egyre kevésbé determinált figurák a lélektani ábrázolást is lehetetlenné teszik. A cselekmény és a hős — e két alappillér — hiánya az epikum megsemmisüléséhez vezet.

E gondolatmenet alapvető igazságát nehéz volna kétségbevonni, hiszen az elfogulatlanabb polgári kritika is beszűkülésről beszél, s a francia regénynek a múlt század közepétől napjainkig tartó időszakát mint „a regény fogyókúráját” emlegeti (l. Barrere: *La cure d'amaigrissement du roman* — A regény fogyókúrája c. könyvét, mely 1964-ben jelent meg Párizsban). Mészáros Vilma azonban nem áll meg e felületi megállapításnál, nem hisz abban, hogy a műfaj öntörvényű fejlődéséről volna csak szó. A regény bomlásútneit a polgári társadalom válságának sajátos művészi tükröződéseként fogja fel. A cselekménytől való félelem nem stíluskérdés — írja —, hanem „a történelmi tétől való viszolygás kifejeződése. A megkülönböztethető jellem kétségbevonása sem technikai probléma; a személyiség imperialista likvidálását tükrözi. Ez absztrakció és bizonytalanság olyan foka pedig, mely már semmilyen esztétikai élvezetet nem nyújt az átlagolvasónak, akarva-akaratlan tömegellenességet fejez ki (még akkor is, ha elvben csupán a filiszter orra alá akar borsot törni). Ugyanilyen arisztokratikus az érzelem teljes száműzése, amely az előbbbitől nem független.”

A szerző erősen tagolja könyvét, az egyes írókat külön, monográfikus feldolgozásban mutatja be. Ugyanakkor azonban egységes logikai láncra fűzi fel anyagát. Talán túlságosan is! A fentebb említett alapkérdések gondos kimunkálása mellett ugyanis alig érzékelhető ellentétként, érintőlegesen szerepel csak a francia regény másik alapvető, a klasszikus értékeket megőrző és továbbfejlesztő vonulata (amelynek legláthatóbb mér-

földköveit France és Aragon prózája jelenti). Ennél is nagyobb hiányérzetet kelt, hogy elsikkad a mai francia próza végtelen változatossága, a két, ellentétes előjelű irány közötti átmenetek sokasága. Természetesen, nem valamennyi jelenség elemzését kérjük számon, hanem jellemző háttérként való tudomásulvételét. Ugyanehhez a kérdéshez tartozik egy látszatra távolibb probléma is: Ernst Fischer figyelmeztet arra Musil-tanulmányában, hogy a romantikától kezdve egymást követő irányzatokban dialektikusabb szemmel kell keresnünk az eligazodást. Meg kell különböztetnünk azokat az írókat, akik a hanyatló polgári világrend apológétái — azoktól, akik — ha ellentmondásosan is — lázadnak ellene.

Ha mindezt elmulasztjuk, akkor érthető módon nem tudunk mit kezdeni egyes kiemelkedő alkotások immanens esztétikumával sem. Nincs szándékunk szerzőként végiglemezni ezt a kérdést, inkább arra szeretnők utalni, hogy e tekintetben már a könyv első premisszája is egyoldalúan igazságtalan. (S lehet-e így minden elemében helyes következtetésre jutni?) Flaubert Salammbó-járól ugyanis ezt írta a szerző: „... a regény elképeszt és a naturalista típusú képek sorától elviselhetetlenül nyomasztóvá válik... a történelmet pszichoanalízisbe fullasztja... a valósággal szembeni közömbösség eszménye merül fel, amiről épp a Salammbó példája bizonyítja, hogy nagy tehetségű és alapjában humanista író művét is embertelenné dermesztheti, s megragadó részletszépségek ellenére is holt és hideg műhöz vezet.” A Flaubert-i impassibilité ilyen egysíkú értelmezésének végül maga a szerző is ellentmond: „Maga a naturalizmus kánonnak és eszménynek fogja fel mindazt, ami Flaubertnél még a válság keserű fájdalma, becsületesen bevalott kudarc.” Aligha lehet így véletlen, ha a könyv befejezésül ugyancsak ellentmondásos következtetésre jut. Korábban Camus-t idézve kifejti, hogy a művészet egységének helyreállításához a világ egységét kell helyreállítani. (Ezen pedig mi nem érthetünk mást, mint a kapitalista társadalom eltűnését!) Ezekután mégis úgy véli, hogy „A kínokban fogant megismerés rendteremtő törvényét... már megtalálta a francia regény... az epika bomlásának kora egyszersmind újjászülésének bölcsője is”. Ha konzekvensen követjük a szerző gondolatmenetét, akkor be kell vallanunk: nem értjük, mire alapozza optimizmusát? (Gondolat, 386 old., 26 Ft)

Szappanos Balázs

FOTÓZSEBKÖNYV

Nagyon hasznos, a legújabb tudományos ismereteket is tartalmazó fényképészeti szakkönyv örvendeztette meg a fotográfiával hivatásszerűen és műkedvelő alapon foglalkozók hatalmas táborát. Néhány évvel ezelőtt már kiadtak hasonló, magas színvonalú összefoglaló fényképészeti szakmunkát (A fényképezés kézikönyve), de az minden várakozást felülmúló gyorsasággal elfogyott. Indokolt volt tehát még könnyebben forgatható zsebkönyv formában, de ugyanolyan magas igénnyel visszatérni a témához s új összefoglalását adni a fototudomány mai állásának. Hogy ennek a követelménynek eleget tehessen, a Műszaki Könyvkiadó a fotóval kapcsolatos tudományágak legkiválóbb elméleti és gyakorlati szakembereit mozgósította.

Az eddigi magyar nyelven megjelent fotográfiai szakmunkákkal szemben a Zsebkönyvnek az a megbecsülendő értéke, hogy az elérhető legnagyobb teljességre törekszik és az alapvető fogalmak, eljárások ismertetése mellett elég bőven foglalkozik a fototechnika legújabb vívmányaival és metódusaival.

Ez utóbbiakból az derül ki, hogy a fényképészeti technikák, a foto-optika és foto-kémia fejlődésében nincs megállás, ellenkezőleg, szinte minden napnak megvan az új és még újabb felfedezése. Különös lendületet adott a fotográfiai műszaki fejlődésnek az űrutazás és űrkutatás. A fényképészeti eszközök szerepét ebben a hatalmas tudományágban nem kell különösképpen hangsúlyozni. Kétségkívül ismert azonban, hogy milyen fontos funkciót tölt be a foto, mint segédtudomány a többi tudományág nagyiramu fejlődésben, hogy csak az elektronmikroszkopikus felvételekre és laser sugárral folyó kísérletekre utaljunk példaképpen.

A foto felhasználási és alkalmazási területei, a feltalálása óta eltelt 127 év alatt, végtelenül kitértek és maga a fotoipar gigantikus méretűvé fejlődött. Kezdetben — mondhatnók — volt az *arcképfényképezés*, azután a foto bevonult a *hírközlésbe*, más oldalról pedig, s

éppen az amatőr-fotográfia elterjedésével, a *művészi ábrázolásba* is, majd a tudományos életbe és utóbb belőle fejlődött a *filmművészet*.

A fényképezéssel foglalkozók száma is állandóan növekszik. Az ipari termelés, a mezőgazdasági kutatómunka, anyagellenőrzés stb., egyre több jól képzett fotoszakembert, laboratóriumi műszaki munkaerőt igényel, nem szólva a szolgáltató jellegű fényképésziparról és a fotoamatőrök világszerte növekvő sokmillió tömegéről. Az összes kategóriák hasznos és korszerű gyakorlati ismereteket meríthetnek a Fotózsebkönyvből, amely tudományos szinten tömören, de közérthetően és némi alapismeret birtokában jól követhetően foglalkozik, a fénytán, az optika, a fényképezőgép szerkezetek, a térfényképezés, a fényszűrők, a fotoanyaggyártás, a fehér-fekete és a színes felfevőanyagok kidolgozásának technológiájával, a megvilágítás-mérés és eszközei problémájával. A majdnem 600 oldalas kötet ismerteti néhány olyan témát is, amelyet magyar nyelvű szakkönyveink eddig nem, vagy csak vázlatosan érintettek, noha a szorosra vett szakembereken, vagy e pályákra készülőknél kívülről érdekelheti azokat a törekvő fotoamatőröket is, akik mélyebben akarnak behatolni a fototechnika gyakorlati, a foto-kémiai és a fotooptika elméleti kérdéseibe. Ilyen témák: a látens kép elmélete, a szenzitometria, a színérzékenység mérés, továbbá a fotovegyszertan és elemzőeljárások, fotolaboratóriumi ellenőrzési módszerek s végül a fotográfiai kép minőségi vizsgálata (feloldóképesség, árnyalatvisszaadás, szemcsészet kontúr-élesség). Külön említést érdemel Bertly Imre tanulmánya a nem ezüstalapú fényérzékeny rétegekről. Ennek keretében tárgyalja — az érdeklődő új fotosok öröme — az ún. fényképészeti „nemes eljárásokat”, mint a pigment-carbon, a relief-, az olaj-, és fénynyomás, a beporzós, a szépija eljárás, kallitipia stb. (Műszaki, 572 l. 46 Ft)

Szegedi Emil

INTERJÚ

Nagy írók műhelyében

Tapasztalatból tudjuk, hogy író-olvasó találkozók után a közönség érdeklődése szembeszökően megnövekszik a megismert író művei iránt — és fordítva: az olvasó az ismert művek mögött az író személyére is kíváncsi, és a kritikusokon, esz-

tétikusokon kívül tőle magától is szívesen fogadja a már ismert — vagy akár nem ismert — művek értelmezését, az írói munka műhelykérdéseinek boncolgatását.

A személyes találkozást nem pótolja,

de külföldi író esetében a közelebbi — bár közvetett — ismeretség egyetlen formája az interjú, amely általában a sajtóban szokott megjelenni és ezért éppen akkor nem férhető hozzá, amikor szükség volna rá. Például a könyvtári munkában: amikor a kölcsönzés közben hangzik el kérdés az olvasó részéről, vagy egy-egy találó aprósággal lehetne valamely könyv kelendőségét elősegíteni; esetleg évfordulók alkalmával, vagy irodalmi műsorok színesítéséhez kellene néhány adat, idézet stb.

Ebben nyújt segítséget a Modern Könyvtár sorozat Interjú c. kötete, amely már második kiadásban, 16 500 példányban jelent meg. Tizenhét, világhírű íróval folytatott beszélgetés szövegét tartalmazza, akiknek — az amerikai Henry Miller kivételével — legalább egy, de többségüknek több műve eljutott már a magyar olvasókhoz és a könyvtárak polcaira. Simone de Beauvoir, Sartre, François Mauriac, Aragon, Moravia, Ivo Andrić, Ilja Ehrenburg, Leonid Leonov, Vinokurov, Dürrenmatt, Heinrich Böll, Maria Dabrowska, Jerzy Andrzejewski, Al-

dous Huxley, Steinbeck, Hemingway és Faulkner a könyvecske „szereplői”. Színes apróságokat is megtudhatunk róluk; hogy pl. Hemingway csak állva írt, hogy Moravia csak délelőtt dolgozik stb., de ennél sokkal fontosabb, amit tulajdon műveikről, az írói munkáról és az irodalomról elmondanak. Sok hamis illúziót, feleslegesen meggyökerezett naiv tévhitet segít eloszlatni a kötet: nem misztifikálja az írói alkotás folyamatát, indítékait, módszereit, de nem is egyszerűsíti pusztán ismeretközléssé, nem torzítja illusztrációs vagy mérnöki szerkesztőmunkává, hanem annak mutatja, aminek a legilletékeesebbek, maguk a művészek tartják.

Az írások legtöbbje eredetileg sajtóban jelent meg, s ha nem, akkor is mindegyik már eleve az élőbeszéd közvetlenségéhez ragaszkodott, nem szakembereknek íródott — ezért minden irodalom iránt érdeklődő olvasó nehézség, esztétikai előképzettség nélkül megértheti, akár hivatkozik rá a könyvtáros, akár az olvasó kezébe adja. (Európa, 352 l. 14,50 Ft)

Lékay Ottó

KÖNYVTÁRI SZAKIRODALOM

TOMCSÁNYI PÁL: A KUTATÓI ISMERETGAZDÁLKODÁS ÉS KÉZI LYUKKÁRTYA TECHNIKÁJA

A legjobban működő központi szakirodalmi tájékoztatás mellett sem mellőzheti a kutató az információk közvetlen gyűjtését és feldolgozását, akár saját kutatási eredményeiről, akár irodalmi információkról van szó. Tomcsányi bevezetésképp a szakágazati kutató dokumentációs feladatait jellemzi és az irodalmi, valamint kísérleti információk egységes kezelését javasolja. Bevezeti a kutatói ismeretgazdálkodás fogalmát, amely alatt az ökonomikus elvek alapján szervezett, az ismeretek áttekintését és továbbfejlesztését szolgáló munkát érti. Összefoglalja az ismeretgazdálkodás elvi kérdéseit, foglalkozik a központi irodalomfeltárás és a kutatói dokumentáció kapcsolatával, az irodalmi dokumentáció jellegével, a kivonatolás elvi szempontjaival. Áttekinti a kutatómunka szervezési kérdéseit a problémafelvetéstől a publikációig, különös tekintettel az ismeretszerzés, -tárolás és -felépítés szempontjaira.

A kötet második fele a kutató ismeretgazdálkodás lyukkártya technikáját ismerteti. Áttekinti a kézi lyukkártyák változatait, alkalmazásukat, tárolási fokozataikat, a kódolás elemeit, a kódtípusokat. Foglalkozik az ismeretanyag kézi lyuk-

kártyán történő dokumentálásával, a témák kódolásával, a descriptor-rendszerrel. Mérlegeli az egyes lyukkártya-típusok (perem, rés és optikai kártyák) használhatóságát, meghatározza az adatfeldolgozás típusait, ezek alkalmazását, munkamódszereit, számítási műveleteit. Ezután gyakorlati tanácsokat ad a kutatói kézi lyukkártya-rendszerek tervezésére, kezelésére és a segédeszközök használatára.

A kötet nem törekszik ugyan teljességre, de a mezőgazdasági kutatók szempontjain messze túl tekintve, minden tudományos kutatásra érvényes áttekintést ad a tárgykör elméleti és módszertani kérdéseiről. Bár gazdag szakirodalmi anyagot közvetít, kritikai értékelése, rendszerezése, megállapításai és javaslatai teljesen önállóvá teszik. Kétséges ugyan, hogy tömör mondanivalóját a mezőgazdasági szakkutatók közvetlenül hasznosítani tudják, de a könyvtárosok, dokumentalisták közvetítésével nagy segítséghez juthatnak. A kötet ismerete a könyvtárosok és dokumentalisták számára azonban ezen felül is hasznos: a maguk munkájához, így a könyvtártudományi kutatásokhoz is sokoldalú segítséget kapnak. (Orsz. Mezőgazdasági Könyvtár, 205 l.) U. J.

SZÁZ KÖNYV A MAGYAR TÖRTÉNELEMRŐL

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az ajánló bibliográfia hazai műhelye. Kiadói tevékenységének hírnevét — a Budapest-bibliográfia megindulása előtt — elsősorban Tóbiás Áron termékeny munkássága — a Tolsztoj emlékkönyv, a Krúdy világa és sok-sok ajánló bibliográfia — alapozta meg. *Ötven könyv* című könyvecskéjének (1962) ötletét viszi most tovább új munkájával. „Jelen és múlt, a magyar történelem mai krónikája” — ezt száná, mint a bevezetőben írja, műve alcíméül.

Gyűjteményében *hatvan* kútfő és forrás értékű mű, valamint *negyven* tanulmány földolgozása szerepel, *fele részben századunk történelméről*. Az összeállító a két műfaji kategórián belül a történelem természetes rendjében adja anyagát, *eleget téve maga elé tűzött céljának*: minden kort súlyának megfelelően képviselnek a művek, a rendelkezésére álló legkorszerűbb, többnyire legfrissebb könyvek szerepelnek, s végül — ez sem utolsó szempont — a jól és érdekesen megírt munkákat részesíti előnyben.

Ha a kissé reklám-fízű, de e műfajban kamatoztatható címadással nem adna eleve sakk-mattot a kritikusknak, nyilván számonkérhetnénk még tőle pár tételt. A maximált szám viszont tüstént kihagyásra is szólít. Mégis azt hisszük, valamiképpen, talán „létszámon fölül”, a bevezetőben elbujtatva, meg kellett volna említeni az alapvető bibliográfiákat (Kosáry, I. Tóth, Siklós) és kézi könyveket (a Magyarország története két kötetét). Esetleg el lehetett volna hagyni Bölöni György, Nemeskürthy István műveit: ha pl. színháztörténetet nem adunk, miért kellene éppen irodalomtörténetet, filmesztétika-történetet adnunk? Bizonyára a nyomdai átfutás okozta, hogy a földreformról szóló gyűjteményes mű, a *Diplomáciai iratok* 2. kötete vagy a Szabó István szerkesztette parasztságtörténeti tanulmányok két kötete már nem kapott helyet. Am Szabó Istvánnak egy régebbi munkáját (*Tanulmányok a magyar parasztság történetéből*), vagy Mérei Gyulának az itt szereplővel egyenértékű, szinte testvér-kötetét (*Mezőgazdaság és agrártársadalom Magyarországon 1790—1848*) föl lehetett volna venni, mégha 1948-ban jelentek is meg. A friss művekre szorítkozás különben is zavaró korlát; a Kossuth-emigráció olasz szakaszát itt találjuk, mert Koltay-Kastner Jenő könyve 1960-ban jelent

meg, de a törökországit nem, mert Hajnal Istváné rég, 1927-ben.

Az egyes tételeket könnyed, újságírósi oldottságú — olykor lazaságú — fogalmazásban *annotáció gazdagítja, jól kiválasztott érdekes idézetekkel*. Kár volt azonban lemondani a gyűjteményes művek *analitikus* fölveteléről, amely *teljesebb, egzaktabb, mégis tömörebb tájékoztatást nyújtana*. Most jobbára nincs pontos képünk egy-egy tétel tartalmáról, ha pedig néha (120., 187., 193. l.) történik erre kísérlet, sok helyet vesz el. Sokszor elég lenne a tartalomjegyzéknek — az anyag tellegétől kívánt mélységű — közlése is, *csak amit ez nem ad meg, kellene szövegesen annotálni*. Ekkor kiviláglanának az átfedések is (pl. hogy a szociográfiai kiadványok két gyűjteményében azonos írások is vannak).

Hasznos lett volna a művek *kritikai visszhangját* is közölni. Az ajánló csak elvétve hívhatja föl az ajánlott mű hibáira a figyelmet (pl. 178. l.), de a bibliográfia forgatója örülne, ha a dicséreteken kívül a *korrekciókra*, a művek adatait, értéke-

léseit kiigazító *vitákra* is fölhívnák figyelmét (pl. *Horváth Zoltán* könyve kapcsán).

Ilyen műnél nem hiányozhat az összes előforduló nevet fölölelő *mutató*. S ez vezet át a Szabó Ervin Könyvtár kiadványait általában érintő észrevételekre. Az örvendetesen szaporodó bibliográfiák ugyanis egységes elgondolás, jelleg, *szerkesztői kéz* után kiáltanak, sőt *sorozatba kíváncsoznak*. A mostani kötet is alakban,

nagyságban elüt a többitől. Nem esnek az egyes bibliográfiák önállóságán csorba, ha élne a könyvtár a sorozatnak mint kiadványtípusnak azzal a többlet erejével, amely — különösen, ha a borítón mindig föltüntetik a megjelent és megjelenő számokat — az összefüggés, a *láncolat* köhéziójából adódik. (Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, 266 l. 10 Ft)

Péter László

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAR NYELVŰ SZOCIALISTA SAJTÓ IRODALMI BIBLIOGRÁFIÁJA (1919–1938)

Botka Ferenc bibliográfiája, mely az Irodalomtörténeti bibliográfiák c. sorozat 2. darabjaként jelent meg, valóban hézagpótló adatgyűjtemény. A két világháború között az emigrációs és a kisebbségi magyar irodalom baloldali, szocialista, magartartása főként Csehszlovákiában fejeződött ki. Ott a szociáldemokrata párton kívül törvényes, parlamentárisan működő kommunista párt is volt, amely tekintélyes magyar sajtóorgánumokkal rendelkezett éppúgy, mint a szociáldemokrata párt is. S voltak szocialista irodalmi lapok és folyóiratok is. Ez a hírlap- és folyóiratanyag Budapesten csak csönkán található meg. A bibliográfusnak Pozsonyban kellett összegyűjtenie könyve anyagát. De megérte a fáradságot!

Most együtt van az anyag, amelyre sokszor hivatkoztak és hivatkoznak a kutatók, irodalomtörténészek, historikusok,

publicisták. Botka adattára élénken bizonyítja, mily rendszeres és fejlett irodalmi tájékozódás, mily fejlett szocialista esztétikai eszménykép élt akkoriban a csehszlovákiai magyar dolgozók sajtójában. Ebben a magyar sajtóban fejlődött ki a korai szovjet irodalom bemutatása mellett a cseh és a szlovák szocialista és haladó irodalmi művek első magyar tolmácsolása. Gondoljunk a *Kassai Munkás* és az Ostravában megjelenő *Magyar Nap* című napilapokra, a *Csehszlovákiai Népszavára*, Barta Lajos *Új Szó* című folyóiratára, Fábry Zoltán lapjára, az *Út-ra*, a *Sarló* publicisztikájára, s megannyi más rendkívüli kezdeményezésre.

A kötet a feldolgozott kiadványok könyvészeti leírásával kezdődik, ez fontos sajtótörténeti adatgyűjtemény (mindössze egy tévedést állapítottam meg benne), majd a kevésbé ismert szerzőkről közöl adatokat — sajnos, gyér adatokat —, aztán írói álneveket és szignókat old fel. Végül igen érdekesen differenciált csoportosításban mutatja be az anyagot, így például a szocialista irodalom — szocialista kultúra, irodalomtörténet címszó alatt, majd a korabeli magyar irodalomról nyújt keresztmetszetet, gyűjtőkörbe vonva az egész dunai magyar nyelvterületet. Külön szól a csehszlovákiai proletkult, a *Sarló*, a *Munkásakadémiák*, a *Tavaszi Parlament*, a *Magyar Fialok Szövetsége* irodalmi akcióiról. Sorra veszi az irodalmi társaságokat és kiadványaikat, évkönyveket, a könyvkiadást, az időszerű sajtót, a népköltést, ezután a cseh és szlovák irodalmat, majd más idegen irodalmakat, európaiakat s amerikai, afrikai, ázsiai literaturákat. Meglepően gazdag anyag ez. S Botka csoportosítása világos, áttekinthető, nem jelent veszélyt a kutatóknak.

Kár, hogy Botka Ferenc csak a szocialista jellegű sajtót fogta gyűjtése háló-

jába. Csehszlovákiában ugyanis a két háború között a szocialista irodalmi magatartás, a kritika és a tájékozódás leggazdagabban a szocializmushoz közelálló radikális polgári sajtóban örökölte meg magát. A Botka-gyűjtésben leginkább szereplő írók is munkásságuk nagyobb

felével egytől egyig a polgári radikális újságokban és hetilapokban vagy folyóiratokban közölték írásaikat. Munkásságuk messze felülmúlja e bibliográfia anyagát. Megérdemelve egy teljes igényű bibliográfiát. (Akadémiai, 371 l. 60 Ft)

Szalatnai Rezső

ROMÁN LÁSZLÓNÉ: A PÉCSI KÖNYVTÁRAK FOLYÓIRAT-LELŐHELYJEGYZÉKE

Az előszó szerint a kiadvány a pécsi *orvostudományi* egyetem könyvtárába és hálózatába tartozó folyóiratokat nem tartalmazza, tehát a város területén levő nagyobb könyvtárak 1965-ben megrendelt folyóiratairól ez a jegyzék és az orvostudományi egyetem előbb megjelent jegyzéke *együttesen* adnak képet. A debreceni és szombathelyi, valamint az országos folyóirat-lelőhelyjegyzék gyakorlatától eltérően divat-, heti és napilap, valamint vicclapok lelőhelyének feltárására is vállalkozott.

A betűrendes rész a folyóirat címét, a kiadó ország nevét, valamint a lelőhelyek mnemotechnikai rövidítését tartalmazza. Ebből kitűnik, hogy vállalatoknál, vagy másutt levő szak- és egyéb folyóiratok feltárására *nem gondoltak*. Ezáltal a használat gyakorlati jelentősége csökkent, hiszen mindössze 6 könyvtár folyóiratállományát tárták fel. (Igaz viszont, hogy az összeállításnál rengeteg munkát megtakarítottak.)

A szakrendi részben *megismétlik* az egész anyagot ugyanazzal a módszerrel. Úgy tűnik, hogy mindkét rész teljes közlése a kezelést kényelmesebbé teszi. Praktikus, szakszempontból viszont elegendő lehet a betűrendes rész tételszámos közlése, egy, a tételszámokra utaló szakcso-

portos mutatóval. Ez a terjedelmet csökkenti.

Az esetek többségében ugyanis az olvasó, illetőleg a könyvtáros tudja, hogy milyen folyóiratot keres. A lelőhelyét ekkor a betűrendben megtalálja. Ha valaki egy bizonyos szakcsoportból a városban meglévő folyóiratokra kíváncsi, annak valószínűleg megéri, hogy a mutató alapján egy kevés munkát végezzen.

A jegyzék alapján vetnénk föl egy kézenfekvő kérdést. A könyvtárosok és az olvasók legalább a kurrensen vásárolt folyóiratoknál tudni szeretnék: előző évfolyamaik megvannak-e valahol. Az ezt kielégítő eljárás az lehet, hogy a valamelyik következő évi gyarapodási jegyzék egy új — nyitott — idő-adattal bővül. Ha a folyóirat megszűnik, vagy beszerzését nem tartják kívánatosnak, a nyitott időadatot az újabb kötetekben le lehet zárni, s a gondos könyvtáros ezt átvezeti. A következő évi kötetből természetesen kimaradnak a lezárt évfolyamok, kivéve, ha újrakezdi a rendelést és így tovább. Ehhez a módszerhez nem kell *külön* retrospektív füzet, mégis, a gyakorlat szempontjából csaknem ugyanazt a szerepet töltheti be. (Pécs-Baranyai Könyvtárközi Bizottság kiadványai, Címjegyzékek 1.)

István Zoltán

IRODALOMJEGYZÉK AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANULMÁNYI VERSENYHEZ

A közművelődési könyvtárak, elsősorban városokban, de helyenként falvakban is sokat és szívesen foglalkoznak a hozzájuk forduló középiskolások olvasási igényeinek kielégítésével. Ezek az igények nem csupán a szabadidő szabadon választott olvasmányaira irányulnak, hanem igen nagy mértékben azokra a művekre is, amelyeket a tanulók tanulmányaik során dolgoznak fel (pl. kötelező olvasmányok, vagy dolgozatokhoz, szakköri munkára való felkészüléshez használt művek). A tanulmányi versenyekre való felkészüléshez is igen sok esetben elsősorban a közművelődési könyvtárak biztosítják a szükséges irodalmat.

A kaposvári megyei könyvtár egyike azoknak a közművelődési könyvtáraknak, amelyek rendszeresen és tudatosan foglalkoznak a 14 éven felüli fiatalok és e rétegen belül elsősorban a középiskolások olvasmányigényeinek kielégítésével. A megyei könyvtár szabadpolcos olvasótermében külön polcot rendszeresítettek az ifjúság számára, amelyen olyan könyveket, folyóiratokat, képeslapokat, röplapokat, brosúrákat állítanak ki, amelyek feltehetően érdeklik ezt a korosztályt. A kiállított anyag kölcsönözhető is. — Kiemelve, ugyancsak szabadpolcon teszik hozzáférhetővé a középiskolásoknak a kötelező olvasmányok sok-sok példányát.

(Egy műből a könyvtár 40—50 példánnyal is rendezik és még így is sokszor minden példány kézben van.)

Külön név szerint és címenként tartják nyilván az ipari tanulók olvasmányait. Ez a nyilvántartás a velük való foglalkozáshoz nyújt hasznos tájékoztatást. A megyében folyó mezőgazdasági szakmunkásképző tanfolyamok hallgatóinak rendszeres könyvismertetéseket tart a megyei könyvtár. E könyvismertetéseket mindenütt nagy érdeklődéssel fogadták a hallgatók, nyomukban egymás után érkeznek a könyvigénylések nemcsak a falusi könyvtárakba, hanem a megyei könyvtárba is.

A nem régen megjelent „Irodalomjegyzék az országos középiskolai tanulmányi versenyhez” c. ajánló bibliográfia a megyei könyvtár ifjúsági munkájának újabb eredménye. A bibliográfia a megyei könyvtár kezdeményezésére, a Megyei Tanács Művelődési Osztályának jóváhagyásával, anyagi és erkölcsi támogatásával készült. A legfontosabb irodalmi anyagot foglalja össze az 1965/66. évi középiskolai tanulmányi versenyek témáihoz. A feltárt irodalom jórészt megtalálható a megyei könyvtárban, sőt számos mű a járási könyvtárakban is. Felvettek azonban a bibliográfiába olyan műveket is, amelyek nincsenek meg a megyei könyvtár-

ban, vállalva azt, hogy ezeket kérésre könyvtárközi kölcsönzés útján is megszerzik. Különösen bőséges anyagot nyújt a bibliográfia a helytörténeti témákkal kapcsolatban. A bibliográfiának ezt a részét feltehetően nemcsak a tanulmányi versenyre készülők, hanem a helytörténet művelői is jól hasznosíthatják.

A bibliográfia nyomtatásban jelent meg, 500 példányban, megkapták a megye összes középiskolái, közművelődési könyvtárai, továbbá a Művelődésügyi osztály javaslatára, a bőséges helytörténeti anyagra való tekintettel az általános iskolák tanári könyvtárai is.

A gondos és szakszerű munkáért elismerés illeti meg a bibliográfia összeállítóját. Vele kapcsolatban egyetlen észrevételünk és egyben javaslatunk van: a tanulmányi versenyek országosak. Logikus tehát, hogy a felkészüléshez kiadott bibliográfia is országosan terjeszthető legyen. Megyénként csak a helytörténeti vonatkozású témák bibliográfiáját kellene összeállítani, az országos kiadvány kiegészítéseképpen. Az ezzel kapcsolatos szervezési és adminisztratív kérdések nem látszanak megoldhatatlannak. (Kaposvár, 1965. Togliatti Megyei Könyvtár — Megyei Tanács 51 l.)

N. R á c z A r a n k a

AZ 1961. ÉS 1962. ÉVI GRAFIKAI PLAKÁTOK ÉS METSZETEK

Az Országos Széchényi Könyvtár aprónyomatványtárában őrzött köteles példányok alapján készült jegyzék, mely az OSZK kiadványai c. sorozat 62. darabjaként jelent meg, a Magyar Nemzeti Bibliográfia kiegészítésének is tekinthető. Olyan dokumentum-típusról — a hazai kiadású plakátokról és metszetekről — ad bibliográfiai áttekintést, amely a mai napig csaknem teljesen nélkülözötte a feltárást. Az anyag értékes voltát talán nem is szükséges bizonygatni: a metszetek művészi alkotások, a plakátok jó része szintén, ez utóbbiak kortörténeti jelentősége azonban talán még művészi értéküknél is nagyobb. Olyan dokumentumokról van szó, amelyek valamennyi nyomdatermék közül talán a leggyorsabban kallódnak el, holott egy-egy korszaki politikai, társadalmi és kulturális eseményeiről több aktuális adatot tartalmaznak még az újságoknál is, mivel nem csak szóban, hanem képből — éspedig stilizált, leegyszerűsített és éppen ezért a lényeg jobban feltáró módon — tükrözik a valóságot. Az utóbbi időben több kísérlet történt ret-

rospektív plakátbibliográfia összeállítására, utólag azonban meg kellett elégedni a nagyon is csonka, hiányos anyaggal (A Magyar Tanácsköztársaság plakátjai, 1959; A Magyar Tanácsköztársaság plakátjai az OSZK-ban, 1959); Magyar plakáttörténeti kiállítás 1865—1960. Múcsarnok, 1960).

A mostani jegyzék két év teljes anyagát, 2680 plakátot és 1000 metszetet tartalmaz. A címléírások az ETO alapján kialakított szakcsoportok rendjében sorakoznak, betűrendes mutatóval kiegészítve, mely a szerzők, vagyis a grafikusok nevét, vagy — ha az a plakáton nincs feltüntetve — a címet, továbbá az előforduló személy- és helyneveket tünteti fel. A címléírásban szerepel a méret, a példányszám, a plakátok esetében pedig rövid annotáció, amely az ábrázolás tárgyáról és a színek számáról tájékoztat. A szakrendszerről is készült áttekintő táblázat, sőt ezen kívül betűrendes tárgyi index az egyes szakcsoportok nevével. A kötet legelején „Útmutató” magyarázza el, mit tartalmaz a kiadvány, milyen

szempontok szerint készültek a címfelvételek. Sajnálatos, hogy az útmutató arra nem tér ki, mi a teendő akkor, ha valaki a számos mutató segítségével kikeresett valamelyik szakcsoportot fel kívánja lapozni? A mutatókban ugyanis csak az illető szakcsoport ETO jelzete szerepel, azt azonban, hogy a 453 lapos vastkos kötet hányadik lapján, illetve lapjain ta-

lálható meg valamely szakcsoport, nem közlik. Ez a kínos mulasztás a jegyzék használatát rendkívül nehezéssé teszi. Az OSZK-tól nagyobb körültekintést várunk, úgy hisszük, jogosan! (Összeállította: Munkácsi Piroska, OSZK. 453 l. 33 Ft.)

Pálvölgyi Endre

Pályázati felhívás

A Művelődésügyi Minisztérium könyvtárosztálya nyilvános könyvtártudományi pályázatot hirdet egyének és munkaközösségek számára az alábbi témákról:

1. A közművelődési könyvtárakban jelentkező olvasói igények vizsgálatának módszertana.
2. Gyakorlati szakemberek (mérnökök, orvosok, pedagógusok stb.) szakirodalmi igényeinek tanulmányozása és értékelő elemzése.
3. A hazai tudományos kutatás és a termelés külföldi szakirodalommal való ellátottságának vizsgálata valamely szakterületen.
4. A katalógusokkal kapcsolatos olvasói igények. (A téma vizsgálata főként nagyobb, tudományos és közművelődési könyvtárakban kívánatos.)
5. Munka- és időelemzések, költség szá-

mítások a könyvtári munka valamely területén.

6. Dokumentációs szolgáltatásokkal kapcsolatos munka- és időelemzések, költség számítások. A szolgáltatások felhasználásának vizsgálata.

Pályázni csak publikálatlan tanulmány-nyal lehet.

A pályázatok benyújtásának határideje 1966. szeptemberben 30. A pályamunkákat jellegével az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ címére (Budapest, VIII., Múzeum u. 3. sz.) kell eljuttatni, két példányban. A pályázatokat az Országos Könyvtártudományi és Dokumentációs Tanács bírálja el.

Pályadíjak: I. díj: 5000 Ft, II. díj: 3000 Ft, III. díj: 2000 Ft.

A pályamunkák értékétől függően több díj is kiadható.

IDEIGLENES KÖNYVTÁRÉPÜLET — két hónap alatt. Göteborg nyugati részén, a tengerparton, egy gyors fejlődésnek indult új városnegyedben üzletcentrumot fognak megnyitni, és könyvtárat is terveznek 60 000 lakosra. E könyvtárat a gimnáziumban helyezik el, s az iskolai könyvtár szerepét is szánják neki. Azonban a gimnázium felépítése késlekedik, a bibliobuszok pedig nem elegendők az épülő városrész ellátására, ezért ideiglenes könyvtár gyors felépítésével elégtették ki a könyvtári igényeket.

Az építkezést 1965. július 3-án kezdték el, s két hónap múlva, szeptember 3-án már megnyitotta kapuit az új könyvtár, mely az első héten 10 000 kötetet kölcsönzött.

Svéd mérnök, Henrik Falkenberg tervezte az épületet, s egy könyvtárat a felszerelő dán vállalat kapta a kivitelezés feladatát, az elemek összeállítását. A lapostetős épület, mely nincs alapincézve, 35 kazetta-szerű szobaelemből áll, egy-egy elem alapterülete csaknem 20 négyzetméter. A 680 négyzetméter alapterületből a könyvtárá 500 négyzetméter, a fennmaradó részen 100 négyzetméter alapterületű társalgó, belépő tér és a mellékhelyiségek találhatóak. A könyvtárban két egésznapos és két fél munkaidőben foglalkoztatott könyvtáros dolgozik, akiknek az előrelátó tervező még egy kis ebédlőről is gondoskodott. Az épületet elektromos berendezéssel fűtik, a meleget ventilátorok terelik. A kb. 20 000 kötetes könyvtárat 3500 kötetes kézikönyvtárral látták el, melynek minden egyes darabja műanyag bevonatot kapott. A könyvtárban gyermekrészleg is működik. (O. M.)

Könyvtári kiadványok

SZOCIALISTA módon — címmel olvasmányjegyzéket adott ki a falusi ifjúsági brigádok tagjai számára a pápai Jókai Könyvtár. A röplap a falu életével foglalkozó mai szépirodalmi művek, mezőgazdasági szakkönyvek és a szocialista etika kérdéseivel foglalkozó munkák címadatait közli.

MŰSZAKI könyvek gyarapodási jegyzékét bocsátotta közre a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. A kiadványban azok a műszaki szakkönyvek szerepelnek, amelyeket a Vas megye területén levő intézmények műszaki könyvtárai és a megyei könyvtár 1965. III. negyedévében vásároltak.

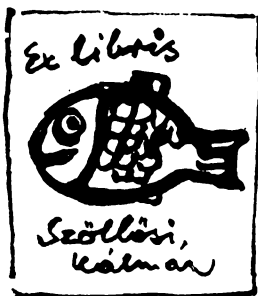
A **TAVASZI ünnepek** — március 15., március 21., április 4. és május 1. — műsoranyagából készített ajánló jegyzéket a közös intézményként működő Vasvári Járasi Könyvtár és Művelődési Ház. Versek, prózai írások, színművek és zeneművek rövidített címléírásait és műsorterveket közöl.

AZ OSZK HÍRADÓ f. évi 1. száma összefoglalót közöl az Országos Széchényi Könyvtár 1965. évi munkájáról és az 1966-os év feladatairól. Tartalmában figyelemreméltó a Jugoszlávia tudományos könyvtáraival foglalkozó tanulmány, a svájci Neuchâtelben rendezett magyar kultúrtörténeti kiállítás ismertetése és a „Rübelpolakcióról” — a Lengyelországba került német könyvtári anyag visszajuttatása az NDK-ba — szóló beszámoló.

A **FELSŐOKTATÁSI Szakirodalmi Tájékoztató** rendszeresen gyűjti és feltárja a felsőoktatás kérdéseivel foglalkozó szakirodalmat. Ezzel lehetővé teszi a művelődéspolitikai, tartalmi és módszertani tapasztalatok, eredmények kiértékelését, az oktatásügy világszintjének figyelemmel kísérését. Az évenként kétszer megjelenő sorozatnak most újabb két kötetét bocsátották közre: az A) kötet a műszaki és természettudományok, a B) kötet a társadalomtudományok területét tekinti át. Túlnyomórészt az 1964. október 1. és 1965. június 30. között megjelent dokumentumokról ad tájékoztatást. A folyóiratcikkekről általában címfordítást és referátumot, a könyvekről csak címfordítást, esetleg tartalomjegyzékfordítást közöl.

A **LENGYEL** irodalom legismertebb alkotásaiból készített ajánló bibliográfiát a Szakszervezetek Hajdú megyei Tanácsának Központi Könyvtára. Az egyes művekről pársoros annotációt is közöl.

ÜTLEÍRÁSOK ajánló bibliográfiáját készítette el a salgótarjáni járás Kisterenyén működő járási könyvtára. A rotaprint eljárással sokszorosított, tetszős füzet 37 munka címadatait és ismertetését tartalmazza.

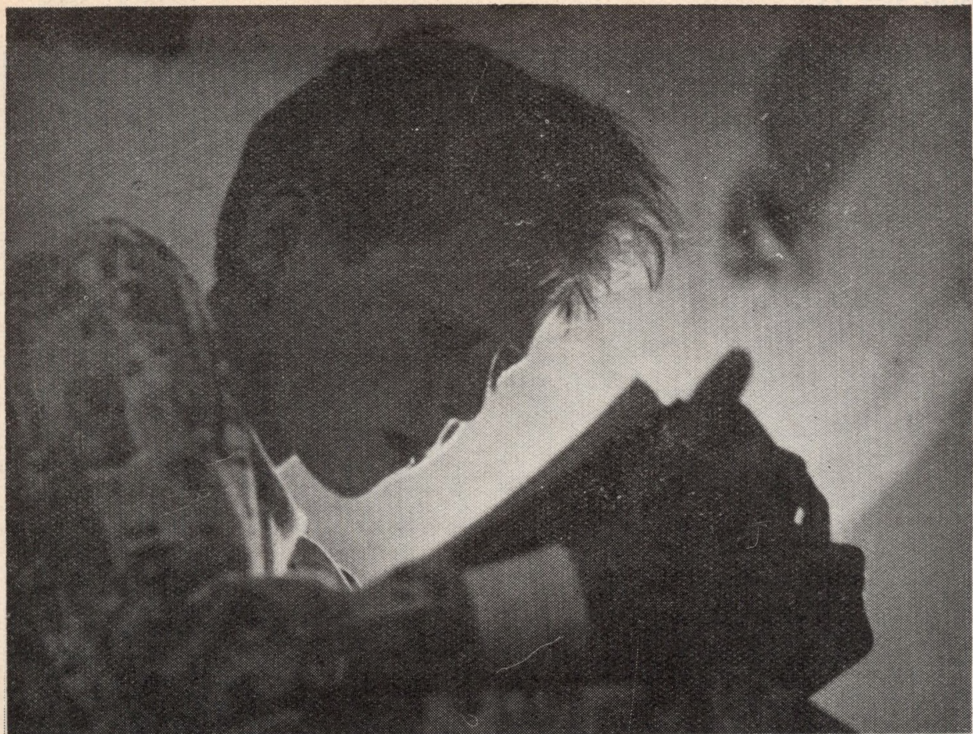

A **GAZDASÁGI mecha-**nizmus kérdéseivel foglalkozó folyóiratcikkek bibliográfiáját állította össze a tiszafüredi járási könyvtár. A 114 címet magába foglaló jegyzéket a járás politikai és gazdasági vezetőinek, valamint a marxista esti egyetem hallgatóinak juttatták el.

AZ OTP Dokumentációs és Könyvtári Tájékoztatójának legfrissebb száma szemlét közöl a külföldi pénzügyi folyóiratok anyagából, ismerteti a belföldi folyóiratokban megjelent legfontosabb cikkeket, közli a vállalat Terv- és Statisztikai Osztályán megtalálható újabb folyóiratcikkek fordítások jegyzékét, a szakkönyvtár gyarapodási jegyzékét.

A **SZEGEDI** Orvostudományi Egyetem 1960/61., 1961/62. és 1962/63. tanévről kiadott évkönyve bibliográfiát közöl az egyetem tudományos személyzetének szakirodalmi munkásságáról. 742 munka címadatait közli, továbbá intézményi, szerzői és tárgymutatót tartalmaz. A bibliográfia különnyomatként is megjelent.

AZ ORVOSI szakirodalom népszerűsítésének feladataival foglalkozik az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ most megjelent módszertani útmutatója. A kiadvány ismerteti az orvosi könyvtári gyakorlat eddigi tapasztalatait, majd összefoglalja a propaganda-munka módszereivel kapcsolatos tudnivalókat.

Felső képünkön: Olvasó fiú (Haidinyák Gyula felv.) Alul: a nagybátonyi bányász művelődési házban levő gyermekkönyvtár (Koppány György felv.)

Ára: 4,— Ft

A Gyulai Megyei Kórház orvosi könyvtára (MTI Foto — Fehérváry Ferenc felv.)

„INDEX” 25449